

Krzysztof Derdowski

**Słownik
opozycji
demokratycznej
regionu
bydgoskiego
1980–1989**

stowarzyszenie
wolnego słowa

**Słownik opozycji demokratycznej
regionu bydgoskiego
1980 – 1989**

*Pomysłodawcy i dobremu duchowi tej książki,
Panu Stanisławowi Śmigłowi najserdeczniejsze podziękowania*

*Za pomoc i życzliwość, i cierpliwe wyjaśnianie meandrów
życia opozycji w latach osiemdziesiątych dziękuję również
Panu Krystianowi Frelichowskiemu*

Autor

**Krzysztof
Derdowski**

**Słownik opozycji demokratycznej
regionu bydgoskiego**

1980 – 1989

Stowarzyszenie Wolnego Słowa
Warszawa 2008

SŁOWNIK OPOZYCJI DEMOKRATYCZNEJ
REGIONU BYDGOSKIEGO 1980–1989

© Copyright by Stowarzyszenie Wolnego Słowa 2008

Publikacja wydana dzięki dofinansowaniu
przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego

ISBN 978-83-924585-4-8

Projekt okładki
Jacek Giżyński

Skład i łamanie
SWS

Druk
EFEKT

STOWARZYSZENIE WOLNEGO SŁOWA
Miejsce i godziny pracy sekretariatu SWS:
00-626 Warszawa, ul. Marszałkowska 7,
Tel. 022 405 66 30, w godz. 10–18.
Adres e-mail: sws@sws.org.pl
www.sws.org.pl

Spis treści

Wstęp	7
Kalendarium NSZZ „Solidarność” w regionie bydgoskim 1980–1989.	9
Noty biograficzne	33
Przyczyny internowania – Potulice.	151

Wstęp

Historię tworzą ludzie. Biografie, środowisko, w którym się wychowywali, szkoły, w których się uczyli, miejsca, w których pracowali – wpływają później na ich poglądy, system wartości i decyzje w sprawach rangi historycznej. Słowniki biograficzne są cenną pomocą dla naukowców, m.in. badaczy przeszłości, politologów i socjologów. Czytają je także ludzie interesujący się jedynie historią. Życiorysy ludzkie są bowiem zwyczajnie ciekawe, a opisom dziejów nadają bardziej zrozumiały wymiar.

„Słownik opozycji demokratycznej Regionu Bydgoskiego 1980–1989” pióra Krzysztofa Derdowskiego zawiera krótkie biogramy ludzi, którzy w czasach komunistycznego zniewolenia potrafili powiedzieć „nie!” totalitarnemu systemowi, angażując się w prace ugrupowań niezależnych i podziemia. Ludzie ci tworzyli struktury podziemne i niezależne, drukowali i wydawali ulotki, gazetki i książki, organizowali akcje protestacyjne, wspomagali represjonowanych, organizowali podziemne wykłady i spotkania samokształceniowe, prowadzili działalność dokumentującą represje. Nie sposób wręcz wymienić wszystkich form zaangażowania bydgoskich opozycjonistów. Spora grupa działaczy zapłaciła wysoką cenę za swoją aktywność, np. przebywając wiele miesięcy w więzieniu, tracąc środki utrzymania, możliwości awansu w pracy zawodowej itp. Ludzie ci zasługują dziś na najwyższy szacunek, a ich postawa na upamiętnienie.

Motywy działania większości osób zaangażowanych w prace „Solidarności” lub innych ugrupowań opozycyjnych był patriotyzm. Tego wielkiego słowa nikt na co dzień nie używał. Ze wszystkich rozmów przeprowadzonych z ówczesnymi działaczami wynika, że główną przyczyną ich zaangażowania w pracę podziemną lub działania niezależ-

ne była chęć walki o wolną Polskę. Wiele osób opowiadając o swojej działalności podkreślało wolnościowe tradycje rodzinne. Były one niewątpliwie ważną inspiracją. Wiązało się z nimi odpowiednie wychowanie – w duchu gotowości do poświęcania się dla Ojczyzny, patriotyzmu, często o wręcz XIX-wiecznym, romantycznym zabarwieniu.

„Słownik” Krzysztofa Derdowskiego jest ułożony według tzw. systemu holenderskiego. Oznacza to, że wszystkie jego tomy (a będzie ich kilka) zawierają biogramy w układzie alfabetycznym od A do Z. Jeżeli w pierwszym tomie nie znajdziemy biogramu któregoś z opozycjonistów, oznacza to, że będzie umieszczony on w tomie następnym. Podkreślić też należy, że opublikowanie czyjegoś życiorysu w tomie pierwszym lub kolejnym nie świadczy w żadnym stopniu o większej lub mniejszej randze danej postaci.

Mam nadzieję, że „Słownik opozycji demokratycznej Regionu Bydgoskiego 1980–1989” odegra dużą rolę w przywracaniu pamięci o czasach niedawnych, jakże ważnych i godnych upamiętnienia.

prof. Wojciech Polak

Kalendarium NSZZ „Solidarność” w regionie bydgoskim 1980–1989

29 sierpnia 1980 – O godzinie 6.00 rano rozpoczął się w Bydgoszczy strajk pracowników Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego. Również w ZR „Predom–Romet” ukonstytuował się Komitet Strajkowy, którego delegacja, wspólnie z delegacją strajkujących ZUO „Famor”, udała się do WPK. W miarę napływania dalszych reprezentantów załóg zapadła decyzja o utworzeniu Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego i przeniesieniu jego siedziby do „Rometu”. Przewodniczącym MKS został przywódca strajku w WPK – Bogumił Nawrocki.

Delegacja bydgoskiego MKS, reprezentująca 32 zakłady pracy, przybyła do Stoczni Gdańskiej im. W. Lenina.

30 sierpnia 1980 – Spotkanie przedstawicieli MKS w Bydgoszczy, reprezentującego załogi 42 zakładów pracy i przedsiębiorstw, z prezydentem Bydgoszczy – Wincentym Domiszem. Przedmiotem spotkania były postulaty załóg zgłoszone przez MKS. Do rozpatrzenia wniosków MKS w Bydgoszczy powołano zespół pod przewodnictwem wiceprezydenta – Stefana Warczaka, w którym to zespole zagwarantowano udział MKS-owi.

2 września 1980 – Zakończono, rozpoczęty 28 sierpnia strajk w Zakładach Rowerowych „Predom–Romet” w Bydgoszczy. Większość przedstawionych przez załogę postulatów została załatwiona pozytywnie. Nad realizacją postulatów miała czuwać upoważniona przez robotników Rada Zakładowa Związku Zawodowego

Metalowców przy Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Pojazdów Jednośladowych, na czele której stanął inżynier Jan Rulewski.

1 września 1980 – MKS w Bydgoszczy przekształcał się w Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność”.

4 września 1980 – Prezydent Bydgoszczy Wincenty Domisz powołał nowy zespół do rozpatrzenia postulatów zgłoszonych przez MKS w Bydgoszczy. Na czele zespołu stanął wiceprezydent Tadeusz Stolcman. Zespół miał rozpatrywać wnioski i postulaty do 15 września 1980 roku. Prezydent Domisz przydzielił MKS-owi lokal przy ul. Dworcowej 22.

Na zwołanym zebraniu przedstawicieli zakładów pracy, w których istniały już Komitety Robotnicze lub Komitety Założycielskie NSZZ „Solidarność” przekształcone z Komitetów Strajkowych, zjawili się przedstawiciele 29 zakładów. W trakcie zebrania wybrano prezydium MKZ. W jego skład weszli: Jan Rulewski – jako przewodniczący, Krzysztof Gotowski i Marian Grubecki – jako zastępcy przewodniczącego, Antoni Tokarczuk, Marek Reich, Mariusz Łabentowicz, Ryszard Piotrowski, Krystyna Gill, Stanisław Koźbiał, Stefan Steltmann, Edmund Bracikowski, Urszula Panasiuk, Edward Zieliński, Bogumił Nawrocki.

22 września 1980 – Kolejne 23 komitety zakładowe zgłosiły akces do MKZ. Wiele komitetów organizacyjnych oprócz kolportażu ulotek, zajmowało się także zbieraniem postulatów kierowanych do władz miejskich, wojewódzkich i centralnych. Rozprowadzony został, wydany własnym sumptem, projekt statutu Związku.

25 września 1980 – W nakładzie 3 tysięcy egzemplarzy ukazał się plakat autorstwa Gerarda Lewandowskiego zawierający związkowe motto: „Prawda – Godność – Równość” Rozprowadzony w całym kraju, był pierwszym oficjalnym plakatem NSZZ „Solidarność”.

26 września 1980 – Na posiedzeniu Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” przyjęto wniosek, aby mniejsze środowiska z terenu

były reprezentowane przez terenowy oddział MKZ, a łączność utrzymywana przez upoważnione osoby.

2 października 1980 – Pierwsza konferencja prasowa Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy, prowadzona przez Jana Rulewskiego, Przewodniczącego MKZ, omówił przebieg działań organizacyjnych w 217 przedsiębiorstwach i instytucjach z terenu województwa bydgoskiego, których załogi zgłosiły wolę przystąpienia do nowych związków.

3 października 1980 – W całym województwie przeprowadzony został godzinny strajk ostrzegawczy, którego przyczyną było niezarejestrowanie Związku oraz represje wobec osób organizujących i wspomagających „Solidarność”

7 października 1980 – Spotkanie w hali Klubu Sportowego „Astoria” delegatów Zakładowych Komitetów Założycielskich NSZZ „Solidarność” reprezentujących 240 instytucji i zakładów przemysłowych z terenu województwa bydgoskiego. Obecna była delegacja Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność” z Lechem Wałęsą i Anną Walentynowicz, przedstawiciele KZ z Inowrocławia, Torunia, Włocławka. Jan Rulewski omówił zasady działania Związku, zwracając uwagę na niezwykle poparcie społeczeństwa dla ruchu solidarnościowego. Na pytania odpowiadali Lech Wałęsa i Anna Walentynowicz

21 października 1980 – Spotkanie Jan Rulewskiego i Antoniego Tokarczyuka z wojewodą bydgoskim Edmundem Lehmanem. W spotkaniu uczestniczył też I sekretarz KW PZPR Henryk Bednarski. Postanowiono doprowadzić do jawnego rozdziału artykułów rynkowych, całkowitego wyeliminowania sprzedaży, zwłaszcza mięsa i jego przetworów, na zapleczu sklepu i pod ładą.

24 października 1980 – Rejestracja NSZZ „Solidarność”, dokonana wraz z poprawkami w statucie wprowadzonymi samowolnie przez sąd. Początek „kryzysu rejestracyjnego”, zakończonego 10 listopada

1980 roku kompromisowym wpisaniem poprawek do aneksu zamieszczonego w statucie.

3 listopada 1980 – Służba zdrowia rozpoczęła akcję protestacyjną spowodowaną uchylaniem się Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej od ustaleń w kwestiach płacowych podczas rozmów w gdańskim MKZ.

4 listopada 1980 – 5-godzinny strajk w bydgoskich ZNTK, przerwany na wiadomość o podpisaniu we Wrocławiu porozumienia z przedstawicielami rządu.

5 listopada 1980 – Odbyło się spotkanie MKZ NSZZ „Solidarność” z przewodniczącymi komitetów założycielskich z 450 zakładów pracy województwa bydgoskiego. W części spotkania uczestniczyli także przedstawiciele władz administracyjnych Bydgoszczy: wicewojewodowie Roman Bąk i Eugeniusz Jóźwiak oraz prezydent Bydgoszczy Wincenty Domisz. Obradami kierował przewodniczący MKZ w Bydgoszczy – Jan Rulewski, który złożył sprawozdanie z rozmów KKP NSZZ „Solidarność” z kierownictwem rządu. Omówiono także sprawy gospodarcze i społeczne województwa.

7 listopada 1980 – Powstała ordynacja wyborcza do Zarządu Regionu. Początek kampanii wyborczej władz związku w regionie.

W godzinach 15.30–16.30 odbył się strajk solidarnościowy MKZ w Bydgoszczy, Chojnicach i Inowrocławiu.

Miał on na celu poparcie postulatów Ogólnopolskiej Komisji Koordynacyjnej Służby Zdrowia przy NSZZ „Solidarność”

9 listopada 1980 – Uroczysta Msza Święta celebrowana przez sufragana gnieźnieńskiego bp. Jana Michalskiego na Starym Rynku, odprawiona w intencji pomordowanych podczas II wojny światowej.

W siedzibie MKZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy odbyło się zebranie rolników z 15 gmin regionu bydgoskiego. Odczytano deklarację założycielską i wybrano Komitet Założycielski NSZZ

Indywidualnych Producentów Rolnych „Solidarność Wiejska”
Regionu Bydgoskiego.

11 listopada 1980 – Delegacje MKZ NSZZ „Solidarność” odwiedziły bydgoskie cmentarze i składały wieńce przy pomnikach i grobach upamiętniających odzyskanie niepodległości w latach 1918–1920.

13 listopada 1980 – O godzinie 21.00 rozpoczął się studencki strajk okupacyjny w Wyższej Szkole Pedagogicznej. Przewodniczącym Komitetu Strajkowego został Włodzimierz Michalak.

16 listopada 1980 – Zakończenie strajku studentów WSP.

1–4 grudnia 1980 – Obrady, zorganizowanej z inicjatywy NSZZ „Solidarność” przy bydgoskiej WSS „Społem” Krajowej Konferencji do Spraw Sprawiedliwego Podziału Żywności.

6 grudnia 1980 – W lokalnej prasie ukazał się komunikat o powołaniu Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność Chłopska” z siedzibą w Bydgoszczy przy ul. Marchlewskiego 5. Pracami Komitetu kierował Stanisław Haręźlak.

15 grudnia 1980 – W rocznicę wydarzeń grudniowych sprzed 10 lat Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy Filharmonii Pomorskiej zorganizowała wieczornicę pt. „In memoriam 1970” połączoną z uroczystym koncertem.

6 stycznia 1981 – Zespół roboczy MKZ NSZZ „Solidarność” spotkał się z przybyłym do Bydgoszczy dyrektorem departamentu MHWiU, Januszem Osuchowskim, który przedstawił propozycje w sprawie racjonowania mięs i jego przetworów, drobiu, masła oraz cukru, przygotowane na posiedzenie Prezydium Rządu. Zespół postanowił, że ze względu na brak koncepcji całościowego rozwiązania sprawiedliwego podziału żywności w kraju należy odwołać się do opinii całej konferencji, organizując jej obrady w styczniu 1981 roku w Bydgoszczy.

10 stycznia 1981 – MKZ NSZZ „Solidarność” uznał ten dzień za wolną sobotę. Wezwał załogi do nie przychodzenia do pracy.

20 stycznia 1981 – Odbył się, wcześniej zapowiedziany w prasie, strajk ostrzegawczy przeciwko nieprzestrzeganiu Porozumień Sierpniowych.

21 stycznia 1981 – Powstała Rada Porozumiewawcza NSZZ „Solidarność” przy WZSR „Samopomoc Chłopska” w Bydgoszczy.

22 stycznia 1981 – Dwugodzinny strajk ostrzegawczy. Decyzję strajku MKZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy podjął ze względu napływające sygnały o stosowaniu sankcji i represji wobec pracowników, którzy w sobotę 10 stycznia 1981 nie pracowali. Jednym z postulatów strajku była rejestracja związku chłopskiego.

24 stycznia 1981 – Kolejna akcja absencyjna w wolną sobotę. Według obliczeń MKZ nie pracowało tego dnia około 80 procent dużych i średnich zakładów pracy.

26–27 stycznia 1981 – Obrady II Sesji Konferencji do Spraw Żywności zorganizowanej przez NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy. Zaakceptowano rządowy projekt reglamentacji mięsa i jego przetworów, drobiu, masła oraz cukru – pod warunkiem wprowadzenia pewnych korekt i uzupełnień. Dotyczyły one w szczególności zwiększenia racji żywnościowych, przeznaczonych dla niektórych grup wiekowych głównie dzieci i młodzieży.

28 stycznia 1981 – Uchwała KKP o organizacji terytorialnej związku.

30 stycznia 1981 – MKZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy powołał: Problemową Sekcję Budownictwa KZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy, Problemową Sekcję Służby Zdrowia KZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy.

8 lutego 1981 – Manifestacja rolników regionu Pomorza i Kujaw w Bydgoszczy, poparta przez MKZ NSZZ „Solidarność” regionu

bydgoskiego, żądająca rejestracji „Solidarności Chłopskiej” Spod kościoła pw. Św. Wincentego a Paulo wyruszył pochód na Stary Rynek, gdzie odbył się wiec. Chłopi nieśli drewniane makiety kos. Sympozjum w hali „Astorii” na temat historii ruchów chłopskich w Polsce. Postanowiono zwrócić się do Prezydium WRN o zwołanie sesji WRN poświęconej sprawą gospodarki rolnej. Odbyło się spotkanie przewodniczącego MKZ – Jana Rulewskiego z sekretarzem KW PZPR – Bogdanem Dymarkiem i wicewojewodą Romanem Bąkiem, podczas którego omówiono przebieg projektowanej sesji WRN.

11 lutego 1981 – Powołano Sekcję Zawodową Radców Prawnych NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy.

13 lutego 1981 – W siedzibie MKZ Bydgoszcz odbyło się spotkanie przedstawicieli organizacji chłopskich NSZZ RI „Solidarność Wiejska”, NSZZ „Solidarność Chłopska” i NSZZ RI „Solidarność” z kilkunastu województw. Powołano 33-osobową Krajową Komisję Porozumiewawczą i wyłoniono 15-osobowe Prezydium z siedzibą w Bydgoszczy. Przewodniczącym KKP NSZZ RI „Solidarność” został Witold Hatka.

17 lutego 1981 – W Ministerstwie Handlu Wewnętrznego i Usług odbyły się rozmowy pomiędzy delegacją „Solidarność” z Janem Rulewskim a stroną rządową Adamem Kowalikiem na czele w sprawie kartkowego systemu sprzedaży mięsa, masła i cukru. Podstawą do rozmów była II Sesja Krajowej Konferencji do Spraw Żywności. Podwyższono normy przydziału mięsa dla dzieci. Uzgodniono wprowadzenie kartek na mięso od 1 kwietnia do 30 czerwca 1981 r.

21 lutego 1981 – Przedstawiciele MKZ NSZZ „Solidarność” na spotkaniu konsultacyjnym w Urzędzie Wojewódzkim domagali się zwołania specjalnej sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej, poświęconej sprawom gospodarki rolnej i zawodowi rolnika. NSZZ „Solidarność” regionu bydgoskiego reprezentowali: przewodniczący MKZ Jan Rulewski i zastępca przewodniczącego Krzysztof Gotowski. Urząd

Wojewódzki reprezentowali wicewojewodowie bydgoscy Roman Bąk i Stefan Warczak.

26 lutego 1981 – Powstała Komisja Koordynacyjna Pracowników Spółdzielczości Pracy NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego.

5 marca 1981 – Posiedzenie Prezydium WRN, podczas którego działacze „Solidarność” zapoznali radnych z rezolucją w sprawie wyżywienia narodu i przedstawili prośbę o zwołanie w trybie pilnym nadzwyczajnej sesji WRN. Większość członków Prezydium była za przyjęciem tej propozycji. Ustalono, że problemy rolnictwa zostaną przedstawione na najbliższej sesji Rady w punkcie „zapytania i wnioski”.

6 marca 1981 – Spotkanie przedstawicieli MKZ: Bydgoszcz, Toruń, Włocławek. Zawarto porozumienie, na mocy którego wyżej wymienione MKZ-y zobowiązały się do udzielenia ruchowi zawodowemu rolników indywidualnych pomocy technicznej, organizacyjnej i informacyjnej. Podjęto decyzję o wydawaniu dwutygodnika „Chłopska Sprawa”, którego redaktorem naczelnym został Stefan Pastuszewski. Powołano wspólną Komisję Koordynacyjną Związku Zawodowego RI województwa: bydgoskiego i toruńskiego, w skład, której weszli przedstawiciele MKZ-ów. MKZ Bydgoszcz reprezentował Stanisław Lewandowski. Zadaniem komisji było podjęcie wspólnych działań w zakresie propagandy, informacji, prac badawczych oraz wspólnych akcji protestacyjnych.

11 marca 1981 – Spotkanie przedstawicieli MKZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy {Krzysztof Gotowski i Bogdan Guść} z sekretarzami KW PZPR: Januszem Zemke i Zenonem Żmudzińskim. Ustalono zasady i formy stałych kontaktów. Omówiono uczestnictwo NSZZ „Solidarność” w sesji WRN poświęconej sprawom rolnictwa i gospodarki żywnościowej

12 marca 1981 – Zarząd Wojewódzki NSZZ RI „Solidarność” ogłosił stan pogotowia strajkowego na terenie województwa bydgoskiego w celu poparcia ruch chłopskiego WZKR.

14 marca 1981 – Do MZK napływały informacje o ściąganiu do Bydgoszczy poważnych sił specjalnych milicji.

16 marca 1981 – Początek ćwiczeń wojsk sprzymierzonych Układu Warszawskiego w Polsce „Sojusz 81”

16 marca 1981 – Rolnicy reprezentujący nowy WZKR udali się na rozmowy do WZKiOR w sprawie udostępnienia Zarządowi WZKR części pomieszczeń. Ponieważ zastali biuro zamknięte i zaplombowane, to przeszli do WK ZSL w Bydgoszczy, gdzie około 50 rolników rozpoczęło okupację gmachu. Od 13.00 rozpoczęły się rozmowy rolników z władzami województwa, w których uczestniczył również przedstawiciel MKZ – Krzysztof Gotowski.

17 marca 1981 – Zawiązano w Bydgoszczy Ogólnopolski Komitet Strajkowy NSZZ RI „Solidarność”, który zaapelował do wszystkich WKZ NSZZ RI „Solidarność” o wydelegowanie do Bydgoszczy po dwóch przedstawicieli.

19 marca 1981 – VI Sesji WRN; początek tzw. sprawy bydgoskiej. Z udziałem wicepremiera Stanisława Macha rozpoczęła obrady sesja WRN. Nie wyczerpawszy wszystkich punktów programu a przede wszystkim nie udzielając głosu przedstawicielom NSZZ „Solidarność”, przewodniczący WRN – Ryszard Berger zamknął posiedzenie. Na sali wraz z grupą radnych pozostali przedstawiciele MKZ. W momencie opracowywania ostatecznej wersji komunikatu na salę wkroczyła milicja i funkcjonariusze SB, którzy pobili kilku działaczy „Solidarność”, a następnie w brutalny sposób wyrzucili ich za bramę. W wyniku pobicia do szpitala przewiezieni zostali: Michał Bartoszcze, Mariusz Łabentowicz i Jan Rulewski.

20 marca 1981 – O godzinie 2.00 do Bydgoszczy przybyli: Lech Wałęsa, Marian Jurczyk, Andrzej Celiński, Zbigniew Bujak i Andrzej Kalinowski. W imieniu KKP wydali oni uchwałę, w której stwierdzili, że „to co się stało w Bydgoszczy jest atakiem na cały związek” i dlatego ogłoszona zostanie gotowość strajkowa w 7 regionach. O godzinie 2.45 bydgoski MKZ podjął decyzję o strajku

protestacyjnym, który odbył się godzinach 11.00–13.00 tego samego dnia.

22 marca 1981 – Do Bydgoszczy przybyła komisja rządowa z Józefem Żytą na czele, mająca wyjaśnić zasadność użycia przemocy podczas sesji WRN.

23–24 marca 1981 – Nadzwyczajne posiedzenie Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy w Zakładowym Domu Kultury ZNTK. Uzgodniono przeprowadzenie strajku ostrzegawczego na dzień 27 marca 1981 roku a w razie braku rozwiązania sprawy – strajku powszechnego od 31 marca aż do odwołania.

25 marca 1981 – Rezygnację z funkcji przewodniczącego WRN złożył Ryszard Berger.

26 marca 1981 – Na wniosek grupy 45 radnych, którzy 19 marca 1981 roku nie opuścili sali obrad, odbyła się druga część VI sesji WRN w Bydgoszczy. Głównym jej tematem było ustosunkowanie się do wydarzeń 19 marca. Zaproszono przedstawicieli MKS-u, w celu przedstawienia przez nich stanowiska, jakie miało być zaprezentowane. MKS w liście otwartym odmówił przyjęcia zaproszenia, motywując swe stanowisko faktem nie ukarania winnych zejść na poprzedniej sesji WRN.

27 marca 1981 – Odbył się 4-godzinny strajk ostrzegawczy, jeden z największych w historii ruchu solidarnościowego.

30 marca 1981 – Podpisano tak zwane porozumienie warszawskie: zajęcia w bydgoskiej WRN uznano za sprzeczne z przyjętymi dotąd i przestrzeganymi zasadami rozwiązania konfliktów społecznych. Przedstawiciele „Solidarności” postanowili wstrzymać ogłoszony na 31 marca 1981 roku strajk generalny. Postanowili również zwołać KKP, aby zdecydowała o dalszych losach strajku.

31 marca 1981 – KKP NSZZ „Solidarność” odwołała strajk generalny.

2 kwietnia 1981 – W siedzibie MKZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy odbyło się spotkanie wojewody bydgoskiego Bogdana Królewskiego, dyrektora Wydziału Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska UW – Tomasza Gliwy z prezydium MKZ. Padły propozycje ze strony wojewody ustanowienia stałych kontaktów. Przedstawiciele MKZ NSZZ „Solidarność” stwierdzili, że nie są usatysfakcjonowani rozwiązywaniem bydgoskiego konfliktu, lecz mimo to będą podtrzymywać kontakty z władzą.

3 kwietnia 1981 – Posiedzenie MKZ NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego podczas którego rozpatrzono celowość dalszego utrzymywania gotowości strajkowej w regionie. Powodem pozostawienia decyzji w tej sprawie w gestii bydgoskiego MKZ, były niezadowolające rezultaty pertraktacji KK ze stroną rządową, dotyczące między innymi pociągnięcia do odpowiedzialności osób winnych nadużycia władzy w trakcie obrad VI sesji WRN. Bydgoski MKZ podjął decyzję o warunkowym przerwaniu gotowości strajkowej w regionie bydgoskim (do 15 kwietnia). Za warunek całkowitego odwołania gotowości strajkowej uznano realizację postanowień zawartych we wspólnym oświadczeniu KKP NSZZ „Solidarność” i Komitetu Rady Ministrów do Spraw Związków Zawodowych oraz spełnienia postulatów wysuniętych 20 marca 1981 roku przez MKZ.

3–6 kwietnia 1981 – W Krakowie obradował I Zjazd Niezależnego Zrzeszenia Studentów. W skład Krajowej Komisji Koordynacyjnej NZS wszedł również reprezentant ATR w Bydgoszczy – Janusz Krajnik.

7 kwietnia 1981 – Zakończenie ćwiczeń wojskowych „Sojusz-81”.

11 kwietnia 1981 – Włączono do MKZ Wojewódzką Komisję Koordynacyjną NSZZ „Solidarność” przy WSS „Społem” w Bydgoszczy.

16 kwietnia 1981 – Powstał Zespół Koordynacyjny Komisji Zakładowych Instytucji Kulturalnych i Artystycznych NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy.

17 kwietnia 1981 – Po 33 dniach Ogólnopolskiego Strajku Okupacyjnego w budynku Wojewódzkiego Komitetu ZSL w Bydgoszczy podpisano porozumienie zwane bydgoskim. Strona rządowa zapewniła w porozumieniu iż zwróci się do Sejmu PRL o stworzenie podstaw prawnych do zarejestrowania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych, tak aby ten związek został zarejestrowany do 10 maja 1981 roku. Do czasu rejestracji Związek miał rozwijać bez jakichkolwiek przeszkód działalność związkową

3 maja 1981 – Uroczyste obchody rocznicy Konstytucji 3-go Maja. Na Starym Rynku w Bydgoszczy złożono wieńce pod pomnikiem Walk i Męczeństwa Ziemi Bydgoskiej. Okolicznościowe przemówienie wygłosili: Jan Rulewski i Roman Bartoszcze. Została odprawiona msza święta celebrowana przez bp Jana Michalskiego.

12 maja 1981 – Zarejestrowano NSZZ RI „Solidarność”.

14 maja 1981 – W Ministerstwie Sprawiedliwości odbyły się negocjacje na temat postulatów bydgoskich pomiędzy delegacją „Solidarność” pod przewodnictwem Krzysztofa Gotowskiego, a zespołem rządowym pod przewodnictwem wiceministra sprawiedliwości Tadeusza Skóry. Podstawą do rozmów było sześciopunktowe oświadczenie KKP z 7 kwietnia 1981 roku. Ustalono, że najdalej 28 maja 1981 roku w programie TV ukaże się audycja wyjaśniająca zajścia w Bydgoszczy, na którą miały złożyć się wypowiedzi przedstawicieli bydgoskiego MKZ i Zespołu Młodych Radnych WRN oraz fragmenty filmu nakręconego przez MO 19 marca 1981 roku w gmachu WRN. „Solidarność” wycofała postulat żądający zwolnienia z zajmowanego stanowiska prokuratora rejonowego w Bydgoszczy, uznając że jego postępowanie było wynikiem błędu a nie wyrazem złej woli.

18 maja 1981 – Odbyło się w Warszawie spotkanie grupy roboczej NSZZ „Solidarność” ds. żywności z zespołem rządowym. Odniesiono się negatywnie do projektu zmiany systemu reglamentacji. Uzgodniono, że utrzyma się dotychczasowy system reglamentacji w lipcu 1981 roku. Na kolejne spotkanie zespoły miały opracować

alternatywne propozycje reglamentacji mięsa przy zachowaniu zasad ilościowo-asortymentowych. Dzień 15 czerwca 1981 ustalono jako ostateczny termin ewentualnego uzgodnienia stanowisk w tej sprawie.

25 maja 1981 – Odbył się Marsz Pokoju sympatyków Regionalnego Komitetu Więzionych za Przekonania oraz Niezależnego Zrzeszenia Studentów.

3 czerwca 1981 – Grupa robocza do spraw żywności zakończyła rozmowy z rządem w sprawie systemu reglamentacji mięsa i jego przetworów od 1 sierpnia 1981 roku. Przygotowano materiał do ewentualnej akceptacji przez KKP NSZZ „Solidarność”. Był to projekt uchwały Rady Ministrów określający zasady sprzedaży mięsa i jego przetworów. w okresie od 1 sierpnia do 31 października 1981. Sprawy sporne pozostawiono do uzgodnienia na końcowym spotkaniu z udziałem przedstawicieli KKP, mającym się odbyć 15 czerwca 1981 roku, w którym mieli również uczestniczyć przedstawiciele NSZZ RI „Solidarność”.

MKZ NSZZ Regionu Bydgoskiego uchwalił, że z dniem 11 czerwca 1981 roku odwołuje zawieszoną gotowość strajkową. Tego samego dnia MKZ przekształcił się w Międzyzakładowy Komitet Strajkowy. O godzinie 10.00 rozpoczął się dwugodzinny strajk ostrzegawczy. Ustalono, że jeżeli strajk nie odniesie skutku, to 15 czerwca 1981 roku o godzinie 6.00 miał rozpocząć się w całym regionie strajk okupacyjny. W związku z tym przesunięto pierwszy termin walnego zjazdu delegatów regionu z dnia 15 czerwca na 30 lipca 1981 roku.

4 czerwca 1981 – W sali ZNTK odbyło się w Bydgoszczy nadzwyczajne posiedzenie KKP NSZZ „Solidarność” poświęcone prowokacji bydgoskiej. KKP zgodził się na przeprowadzenie akcji strajkowej czterech regionów w dniu 11 czerwca 1981 roku.

8 czerwca 1981 – Po rozmowach w URM z komisją rządową grupa robocza KKP postanowiła zwrócić się do Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej

ds. Kontroli Realizacji Porozumień Społecznych o zajęcie stanowiska wobec dotychczasowej realizacji punktu I porozumienia warszawskiego z 30 marca 1981 roku i stanowiska KKP z 7 kwietnia 1981 roku. Przewodniczący komisji nadzwyczajnej – poseł Jan Szczepański zobowiązał się w imieniu komisji do zajęcia stanowiska oraz wystąpienia do władz z propozycjami rozwiązań do 3 lipca 1981 roku. Poprosił o wstrzymanie akcji strajkowej.

10 czerwca 1981 – MKZ Bydgoszcz, stosując się do apelu KKP i zawartego II porozumienia warszawskiego, odwołał strajk ostrzegawczy; zastrzegając sobie jednak prawo do decyzji o akcjach protestacyjnych w zależności od postępów wyników prac Komisji ds. Kontroli Realizacji Porozumień Społecznych.

11 czerwca 1981 – Grupa robocza związku pod przewodnictwem Marka Jarocińskiego i Marka Koczwały parafowała w MHWiU porozumienie na temat nowych zasad reglamentacji mięsa i jego przetworów od 1 sierpnia 1981 roku.

19 czerwca 1981 – Początek I tury Walnego Zjazdu Delegatów Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność” w Bydgoszcy. Omówiono dotychczasową działalność MKZ, przyszłą strukturę organizacyjną Regionu, wysłuchano wystąpień: eksperta Stefana Kurowskiego oraz Romana Bartoszcze i Witolda Hatki.

22–23 czerwca 1981 – Odbyła się III Sesja Krajowej Konferencji do Spraw Żywności NSZZ „Solidarność” zorganizowana przez OPSY bydgoskiego MKZ. Konferencja dotyczyła reformy cen żywości. Przedstawiono szereg opinii na temat reformy wśród których najgłośniejsze były prof. dr Andrzeja Tymowskiego oraz prof. dr Jerzego Dietla. Sformułowano szereg zaleceń dotyczących sposobu i zakresu reformy cen jej rekompensaty dla najuboższych warstw ludności.

3–5 lipca 1981 – Druga tura Walnego Zjazdu Delegatów Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność” w hali KS „Astoria”. W obradach

uczestniczyło 400 związkowców. Po pięciu turach wyborów wybrano 51-osobowy Zarząd Regionu. Przewodnictwo Zarządu Regionu utrzymał Jan Rulewski. Nie uchwalono programu działania. Opracowanie takiego programu zlecono Zarządowi do dnia 15 sierpnia 1981 roku. Podjęto uchwałę zobowiązującą członków „Solidarności” do pomocy rolnikom przy żniwach i pracach polowych.

9 lipca 1981 – W godzinach 10.00–12.00 odbył się strajk ostrzegawczy w WPK Bydgoszcz, wywołany konfliktem między załogą a dyrektorem Andrzejem Antosiakiem. Decyzje co do dalszego biegu sprawy miała podjąć 10 lipca 1981 komisja mieszana z wojewodą i dyrektorem delegatury NIK.

10 lipca 1981 – Zakończenie konfliktu w WPK Bydgoszcz. Na zebraniu KZ NSZZ „Solidarność” przy WPK, w którym uczestniczyli również przedstawiciele MKZ powiadomiono o rezygnacji złożonej przez dyrektora A. Antosiaka. Utworzono wspólną komisję mającą wyjaśnić zarzuty zgłoszone pod adresem dyrektora.

13 lipca 1981 – Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Zarządu Regionu w Bydgoszczy. Wyłoniono skład prezydium oraz wiceprzewodniczących ZR. Zostali nimi: Jan Perejczuk, Antoni Tokarczuk, Ryszard Helak. Dokonano również wyboru Komisji Uchwał i Wniosków oraz Komisji Redakcyjnej dla opracowania programu działania w regionie, nieuchwalonego przez I Walny Zjazd Delegatów.

4 sierpnia 1981 – Odbyło się spotkanie przedstawicieli Komitetów Obrony Więzionych Za Przekonania z Bydgoszczy, Gdańska, Płocka, Torunia poświęcone organizacji marszu protestacyjnego. Ustalono, że grupa północna wyruszy z Płocka 17 sierpnia 1981 roku i przybędzie do Warszawy 22 sierpnia 1981.

10 sierpnia 1981 – Został utworzony Bydgoski Komitet Obrony Więźniów Politycznych. Jedną z pierwszych akcji Komitetu była obrona aresztowanego Piotra Kruczyńskiego.

12 sierpnia 1981 – Zarząd Regionu w Bydgoszczy poinformował o powstaniu Komisji do Spraw Żywności przy KKP NSZZ „Solidarność”. Przewodniczącym komisji i pełnomocnikiem KKP został Jan Rulewski.

22 sierpnia 1981 – W Warszawie obradował Ogólnopolski Zjazd Komitetów Obrony Więzionych za Przekonania. Bydgoszcz reprezentował Andrzej Piotrowicz.

27 sierpnia 1981 – Rozmowy Komisji d/s Żywności, której przewodniczył Jan Rulewski w MHWiU. Spotkanie w pierwszej części miało charakter informacyjny i dotyczyło sytuacji żywnościowej w kraju. Związek przedstawił swoje propozycje, między innymi w sprawie zwiększenia zainteresowania chłopów bezpośrednią sprzedażą swojej produkcji.

31 sierpnia 1981 – Umorzono śledztwo w sprawie wydarzeń bydgoskich.

3 września 1981 – Zarząd Regionu Bydgoskiego w związku z umorzeniem śledztwa przez prokuraturę w tzw. sprawie bydgoskiej wysunął następujące żądania: uchylenia decyzji o umorzeniu śledztwa przez prokuraturę i postawienia w stan oskarżenia byłych wicewojewodów bydgoskich: Romana Bąka, Władysława Przybylskiego Stefana Warczaka oraz dowodzącego akcją w WRN – mjr ZOMO Henryka Bednarka i odwołanie ze stanowiska prokuratora generalnego Józefa Żyty. Ogłoszono 4 września 1981 roku dniem gotowości strajkowej w całym regionie, a najpóźniej do 22 września 1981 roku zamierzano ustalić termin i charakter strajku właściwego

5–10 września 1981 – Obrady I tury I Krajowego Zjazdu NSZZ „Solidarność” w Gdańsku.

5–7 września 1981 – Wydarzenia w Areszcie Śledczym w Bydgoszczy, zapoczątkowane postrzeleniem przez strażnika więziennego podczas próby ucieczki 17-letniego Jacka Cieślewicza. Doszło do buntu osadzonych więźniów. Po opanowaniu jednego z budynków

część więźniów, korzystając ze sprzyjających okoliczności, uciekła. Próbę uspokojenia zebranego tłumu przed aresztem oraz prowadzenia rozmów między Komitetem Protestacyjnym więźniów a komisją Ministerstwa Sprawiedliwości podjęli przedstawiciele Zarządu Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”.

26 września – 7 października 1981 – Obrady II tury I Krajowego Zjazdu NSZZ „Solidarność”. Kontrkandydatem Lecha Wałęsy na stanowiska przewodniczącego NSZZ „Solidarność” był Jan Rulewski, który otrzymał 52 głosy. Reprezentantami Regionu Bydgoskiego w Komisji Krajowej zostali: Henryk Napieralski, Jan Rulewski i Antoni Tokarczuk.

11 października 1981 – W związku z uchwałą programową I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność”, w której była mowa o planowanych przez Związek działaniach w sprawie bydgoskiej, Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” odwołał zapowiedziany wcześniej z powodu umorzenia śledztwa w tej sprawie przez prokuraturę wojewódzką strajk w województwie bydgoskim.

19 października 1981 – Zebranie organizacyjne reaktywowanego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Komendantura Towarzystwa ulokowała się przy Zarządzie Regionu „Solidarność” w Bydgoszczy.

20 października 1981 – Początek rozmów w Bydgoszczy między Komisją Rządową a Krajową Komisją Koordynacyjną Chemików NSZZ „Solidarność” w sprawie objęcia wszystkich pracowników przemysłu chemicznego pierwszą kategorią zatrudnienia i przyznania im urlopów profilaktycznych. Uzgodniono, że sprawa stanie na forum rządu do 12 listopada 1981 roku.

29 października 1981 – Zgodnie z uchwałą Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” odbył się między 12.00 a 13.00 strajk ostrzegawczy. W Bydgoszczy wzięła w nim udział większość zakładów pracy.

5 listopada 1981 – Przy Zarządzie Regionu NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy powstał Komitet „Praworządność”.

13 listopada 1981 – Zebranie przewodniczących Komisji Zakładowych NSZZ „Solidarność”, któremu przewodniczył wiceprzewodniczący Zarządy Regionu – Jan Perejczuk. Zapowiedziano do dnia 17 listopada 1981 roku prowadzenie akcji protestacyjno-informacyjnej aż do efektu uzyskania dostępu do radia publicznego.

Gotowość strajkowa w bydgoskiej Akademii Techniczno-Rolniczej.

23 listopada 1981 – Strajk w ATR

24 listopada 1981 – Strajk w WSP

13 grudnia 1981 – Ogłoszenie stanu wojennego w Polsce. Delegalizacja NSZZ „Solidarność”. W regionie bydgoskim zostało internowanych 49 działaczy związkowych.

Odbywa się demonstracja przed siedzibą Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność”. Kilku młodych działaczy wynosi z siedziby ZRB papier, pieczątki i powielacz Minoltę. W akcji tej uczestniczą m.in. Stanisław Niesyn, Krzysztof Maciejewski, Magda Leś, Krystian Frelichowski

14 grudnia 1981 – Trwa akcja wynoszenia z ZRB NSZZ „Solidarność” materiałów drukarskich.

W ośrodkach internowania SB zaczyna prowadzi rozmowy z działaczami „Solidarności” mające na celu skłonienie ich do podpisywania tzw. lojalek lub podjęcie współpracy w charakterze tajnych współpracowników.

styczeń 1982 – Powstaje Ogólnopolskiego Komitet Oporu Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”. Komitet tworzą m.in. Michał Jagodziński, Bogdan Weynert, Andrzej Musiał i inni.

8 marca 1982 – Ośrodek internowania opuszcza Leszek Karwecki.

- 13 marca 1982** – Zatrzymanie i aresztowanie Edwarda Andruszki, Franciszka Tomaszewskiego, Jana Raczynskiego.
- 15 marca 1982** – Grupa Krystiana Frelichowskiego przeprowadza akcję ulotkową w centrum Bydgoszczy i przed wiodącymi zakładami pracy. Ulotki wzywają do podjęcia akcji protestacyjnej w rocznicę Bydgoskiego Marca 1981.
- 17 marca 1982** – Aresztowanie Magdaleny Leś, Rafała Budzbona, Wiesławy Kiełpińskiej, Stefana Litewki
- 18 marca 1982** – Aresztowana zostaje Ewa Paluszek.
- 23 marca 1982** – Stefan Pastuszewski opuszcza ośrodek internowania w Potulicach.
- 21 kwietnia 1982** – Zatrzymany i aresztowany zostaje Grzegorz Musiał.
- 22 kwietnia 1982** – Aresztowany zostaje Andrzej Musiał członek Ogólnopolskiego Komitetu Oporu.
- kwiecień 1982** – Z inicjatywy ks. Józefa Kutermaka, kapelana internowanych w ZK Potulice, powstał Komitet Charytatywno-Społeczny przy parafii pw. św. Wincentego Paulo. Zadaniem komitetu była pomoc więźniom politycznym i ich rodzinom. Funkcję przewodniczącego Komitetu powierzono Stefanowi Pastuszewskiemu. W sierpniu 1982 dekretem Prymasa Komitet otrzymał nazwę: Komitet Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i Ich Rodzinom.
- czerwiec 1982** – Konstytuuje się Tymczasowy Komitet Koordynacyjny Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”. W skład komitetu wchodzi – Andrzej Mazurowicz, Henryk Cichy, Lech Winiarski, Maciej Głuszkowski, Jerzy Mierzejewski.
- 30 czerwca 1982** – Ośrodek internowania opuszcza Bolesław Magierowski

13 września 1982 – Aresztowanie Romana Kotzbacha pod zarzutem pobicia esbeka Ireneusza Karaszkiewicza.

8 grudnia 1982 – Powstaje Dom Archikonfraterni Literackiej w Bydgoszczy. Tworzą go Aleksander Grzybek ks. Romuald Biniak Jerzy Kąkol, Stefan Pastuszewski

11–18 grudnia 1982 – II Tydzień Kultury Chrześcijańskiej.

22 grudnia 1982 – Ośrodek internowania opuszcza Antoni Tokarczuk.

1 maja 1983 – Manifestacja solidarnościowa przed kościołem pw. św. Wincentego Paulo. Pochód przeszedł ul. Markwartą w kierunku ul. Gdańskiej.

22 lipca 1983 – Władze PRL zniosły stan wojenny.

30 listopada 1983 – Szósta audycja Radia „Solidarność” Regionu Bydgoskiego, a w niej m.in. rocznica Powstania Listopadowego, tajemnice podsłuchu, problem kolejnych podwyżek cen.

30 grudnia 1983 – Pobicie działacza „S” z ZR „Predom–Romet” – Henryka Kolesińskiego przez działaczy ZSMP – Gabriela Kuberskiego i Mieczysława Turowskiego.

27 stycznia 1984 – Zatrzymanie i aresztowanie Krystiana Frelichowskiego.

31 stycznia 1984 – Aresztowanie Wiesława Pieńkosia, który zaraz po zatrzymaniu ogłosił głodówkę.

7 lutego 1984 – Ginie w do dziś niewyjaśnionych okolicznościach Piotr Bartoszcze.

12 lutego 1984 – Pogrzeb w Inowrocławiu 34-letniego Piotra Bartoszcze ze Sławęcina; liczne uczestnictwo działaczy z Bydgoszczy, ale też dwóch bydgoskich oddziałów ZOMO.

- 16 lutego 1984** – Ósma audycja Radia „Solidarność” Regionu Bydgoskiego, a w niej m.in. sprawa śmierci Piotra Bartoszcze, aktualna lista więźniów politycznych, komentarz do zmiany władzy w ZSRR.
- 17 lutego 1984** – Trzecia rocznica rejestracji Niezależnego Zrzeszenia Studentów upamiętniona umieszczeniem na bydgoskich murach plakatów okolicznościowych oraz rozdaniem na uczelniach fotografii ze strajków studenckich w 1981 roku.
- 23 lutego 1984** – Rewizje w miejscach zamieszkania i pracy połączone z przesłuchaniami: Tadeusza Antkowiaka, Grota, Lica, Henryka Kolesińskiego, Dariusza Muranowskiego.
- 27 lutego 1984** – Msza święta w kościele pw. św. Polskich Braci Męczenników w intencji Barbary Wojciechowskiej i innych więźniów politycznych.
- 1 marca 1984** – Rewizje i przesłuchania 8 działaczy „S”. 4 osoby zatrzymano na 24 godziny, a 3 zaaresztowano. Byli to: Piotr Badowski, Zbigniew Graetzer, Jerzy Kęcik.
- 3 marca 1984** – Zatrzymanie i aresztowanie prof. Tadeusza Jasudowicza.
- 19 marca 1984** – Msza święta w intencji ludzi pracy oraz tych, którzy nie mogą pracować z powodu uwięzienia w 3 rocznicę Prowokacji Bydgoskiej w kościele pw. św. Świętych Polskich Braci Męczenników. Nabożeństwo filmowała ekipa telewizyjna z NBC.
- 29 marca 1984** – Zwolnienie z więzienia Wiesława Pieńkosia.
- 31 marca 1984** – Zwolnienie z więzienia Romana Chudzińskiego i Janusza Piekarczyka, którzy złożyli zeznania obciążające kolegów.
- 3 kwietnia 1984** – Aresztowanie Tadeusza Jasudowicza i Stefana Pastuszwskiego oraz zatrzymanie na 24 godziny i rewizja w domu i w zakładzie pracy Anny Romanow.

10 kwietnia 1984 – Strajk z postulatami płacowymi i socjalnymi z Żegludze Bydgoskiej w godz. 6.30–17.00

7 maja 1984 – Aresztowanie Alfredy Frykowskiej z Zakładów Remontowo-Budowlanych Przemysłu Mięsnego „Metalowiec”, Bożeny Kucewicz z Bydgoskiego Biura Projektów „Inwestprojekt” oraz Jerzego Kulczyckiego z Instytut Weterynarii.

11 maja 1984 – Zwolnienie z aresztu Tadeusza Jasudowicza i Katarzyny Pszczolińskiej.

18 maja 1984 – Zwolnienie z aresztu Aleksandry Kalińskiej z BZZ „Herbapol” i Barbary Wojciechowskiej z ZR „Predom–Romet”.

1 czerwca 1984 – Aresztowanie Romana Chudzińskiego, Krystiana Frelichowskiego, Zbigniewa Graetzera, Barbary Wojciechowskiej.

21 lipca 1984 – Zwolnienie Stefana Pastuszewskiego z aresztowania na mocy amnestii.

19 października 1984 – Porwany i następnie zamordowany zostaje ks. Jerzy Popiełuszko.

3 listopada 1984 – Liczne delegacje z regionu bydgoskiego uczestniczą w pogrzebie ks. Jerzego Popiełuszki w Warszawie.

11–18 listopada 1984 – III Tydzień Kultury Chrześcijańskiej.

25 listopada 1984 – Zatrzymany i aresztowany zostaje Andrzej Mazurowicz. Przebywa w areszcie przez osiem miesięcy.

11 marca 1985 – TTK Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność” wzywa mieszkańców regionu do bojkotu wyborów do sejmu

1 maja 1985 – Podczas demonstracji przed kościołem św. Wincentego a Paulo Roman Kotzbach i Bogdan Guść obezwładniają

funkcjonariusza SB Józefa Skotnika i zabierają mu teczkę z aparatem fotograficznym.

wrzesień 1987 – Głodówka w kościele pw. św. Andrzeja Boboli (jezuitów) jako protest przeciwko uwięzieniu Piotra Różyckiego, który odmówił służby wojskowej. Jednym z postulatów głodujących było wprowadzenie zastępczej służby cywilnej.

15 września 1988 – Powstaje Rada Konsultacyjna Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”. Rada postanawia działać jawnie.

5 października 1988 – Powstaje Rada Konsultacyjna NSZZ „Solidarność” regionu inowrocławskiego.

październik 1988 – Powstają pierwsze Komitety Obywatelskie

11 listopada 1988 – Manifestacja mieszkańców Bydgoszczy przed pomnikiem Nieznanego Powstańca Wielkopolskiego.

25 listopada 1988 – W „Famorz” i w „Zrembie” działacze „Solidarności” ogłaszają wznowienie jawnej działalności związkowej.

4 czerwca 1989 – Odbývają się wybory do sejmu i senatu.

opracowanie: Stefan Pastuszewski, Krzysztof Derdowski

Noty biograficzne

Beata Ambroziak

z domu Marzec, obecnie Wolfinger urodziła się 15.12.1951 roku w Chełmnie, w województwie bydgoskim. Rodzice – Maria i Wojciech. Beata Ambroziak jest inżynierem elektrykiem. W latach siedemdziesiątych była zatrudniona w przedsiębiorstwie „Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego” w Bydgoszczy.

Była członkiem NSZZ „Solidarność” od 1980 roku. W roku 1980 weszła w skład Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania. Współpracowała w ramach działalności Komitetu z dr Andrzejem Piotrowiczem, Grażyną Kozimińską, Sławomirem Młodzikowiczem, Urszulą Młodzikiewicz, Bożeną Kucewicz, Tadeuszem Ambroziakiem i innymi osobami. Komitet Obrony Więzionych za Przekonania prowadził akcje apelowania do rządu w sprawie uwolnienia osób uwięzionych za przekonania. Komitet propagował również idee wolności słowa i swobody wypowiedzi. Komitet Obrony Więzionych za Przekonania prowadził akcję w obronie uwięzionych, wydawał i rozpowszechniał ulotki, plakaty i oświadczenia.

W stanie wojennym Beata Ambroziak włączyła się do działań

solidarnościowego podziemia. Uczestniczyła w produkcji i kolportażu wielu wydawnictw, ulotek i druków.

Razem ze swoim byłym mężem Tadeuszem Ambroziakiem i Bożeną Kucewicz powielala i drukowała w swoim mieszkaniu „Serwis Informacyjny”, „Informator Bydgoski”. W produkcji tej współuczestniczyli również: Danuta Kucewicz-Bejgerowska, Krzysztof Wiśniewski, Jerzy Harendarski, Eleonory Harendarska i inne osoby. Działalność tej grupy koordynował Henryk Cichy. Grupa była jedną z najaktywniejszych grup podziemia solidarnościowego lat osiemdziesiątych. Rozmachu działalności grupy nie zmniejszyły zatrzymania, aresztowania i szykany SB wobec jej członków (Bożeny Kucewicz, Danuty Kucewicz czy Henryka Cichego).

Beata Ambroziak brała też udział w mszach za Ojczyznę, które były manifestacjami patriotyzmu i niezależności opozycji solidarnościowej. Brała udział w organizowaniu wieczornic niepodległościowych, które odbywały się głównie w kościołach. Działalność tę prowadziła do chwili wyjazdu z Polski w 1984 roku. Beata Ambroziak obecnie Wolfinger wyemigrowała z Polski w 1984 roku. Aktualnie mieszka w USA.

Edward Andruszka

urodził się 01.06.1946 roku we Wrocławiu. Ojciec – Antoni; matka – Zofia, z domu Łoboda. Mieszka w Bydgoszczy. Posiada wykształcenie zawodowe – jest odlewnikiem. Trzydzieści dwa lata pracował w PZBM „Makrum”.

W roku 1980 był jednym z członków komitetu założycielskiego NSZZ „Solidarność” w PZBM „Makrum”.

Od 1989 do 2002 roku pełnił funkcję przewodniczącego komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” w PZBM „Makrum”. W latach 1989–1998 roku był także członkiem Zarządu Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”, a w latach 1989 do 2006 delegatem na Walne Zebranie Delegatów Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”. W 1997 roku wraz z innymi kombatantami założył Stowarzyszenie Osób Represjonowanych w PRL „Przymierze” w Bydgoszczy. Od 1997 do 2007 roku pełnił funkcję zastępcy i sekretarza tego stowarzyszenia.

W stanie wojennym zajmował się drukowaniem i kolportażem ulotek oraz prasy podziemnej. Prowadził też Konspiracyjne Koło NSZZ „Solidarność” w PZBM „Makrum”. Współpracował z Franciszkiem Tomaszewskim, Kazimierzem Soblem i Janem Raczycykiem.

Za działalność konspiracyjną skazany i więziony. Został zatrzymany w dniu 13.03.1982 i przebywał w areszcie poddany „agresywnemu śledztwu” do 28.06.1982 roku.

Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy dnia 28 czerwca 1982 roku uznał go za winnego tego, że „w miesiącu lutym i marcu 1982 roku jako członek NSZZ „Solidarność” którego działalność została zawieszona, nie odstąpił od udziału w tej działalności i sporządzał a następnie w dniu 8 marca 1982 roku na terenie „Zremb–Makrum” rozpowszechniał ulotki o treści łączącej i wyszydzającej naczelne organy PRL a także apel o wzmożenie działalności w NSZZ „Solidarność” kierowany do członków tego związku”; i skazał na karę 2. lat pozbawienia wolności. Andruszko podczas śledztwa zdecydowanie zaprzeczał swemu uczestnictwu w strukturach podziemnej „Solidarności” i temu, że rozprowadzał w zakładzie pracy ulotki. Obciążały go zeznania jednego ze współoskarżonych. Sędziami w tej sprawie byli mjr E. Matwijów, ppor. W. Juchacz, ppor. A. Barabasz.

Pasją Edwarda Andruszki jest turystyka rowerowa.

Odnaczony został Krzyżem „Semper Fidelis” w 2002 roku oraz

w 2006 roku Medalem Prezydenta Bydgoszczy.

Edward Andruszko obecnie przebywa na emeryturze.

Piotr Bartoszcze

urodził się 15 kwietnia 1950 roku w Jaroszewicach koło Bełżyc. Zmarł tragicznie 7 lutego 1984 roku.

Był jednym z przywódców NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność.” Ukończył Zasadniczą Szkołę Zawodową w Inowrocławiu. W latach siedemdziesiątych był członkiem ZMW.

Piotr Bartoszcze był także jednym z twórców NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność Chłopska”. Od 1981 pełnił funkcję przewodniczącego RI „Solidarność” w gminie Inowrocław. Na początku 1981 uczestniczył w głośnej demonstracji rolników, której celem było zmuszenie władz do zarejestrowania związków zawodowych rolników. Protest ten doprowadził do wydarzeń Bydgoskiego Marca 1981 roku i zakończył się podpisaniem porozumień z rządem, a następnie rejestracją solidarnościowego związku rolników. Piotr Bartoszcze był jednym z sygnatariuszy porozumień bydgoskich z władzami PRL, w wyniku których zarejestrowany został NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”.

Był także członkiem KKP NSChZZ „Solidarność”, a od września 1981 przewodniczącym Międzygminnej Rady Porozumiewawczej RI „Solidarność” Kujaw Zachodnich i Pałuk. Koordynował działalność związkową rolników w rejonie Inowrocławia.

Został internowany w stanie wojennym wraz z bratem Romanem we wrześniu 1982 roku. Więziony w zakładzie karnym w Mielęcinie. Zwolniony w listopadzie 1982 roku. Po uwolnieniu kontynuował konspiracyjną działalność związkową. Stale inwigilowany wydawał i kolportował niezależne pismo „Żywią i bronią”. Współpracował m.in. z Markiem Koczwarą, Markiem Jarocińskim i bratem Romanem Bartoszcze.

Zmarł 7 lutego 1984 roku. Jego ciało ze śladami wskazującymi na możliwość bicia i duszenia odnaleziono 9 lutego w studziencie melioracyjnej. Śledztwo w sprawie jego śmierci dwukrotnie umorzono: w 1984 i 1995 roku.

12 grudnia 2006 roku został pośmiertnie odznaczony przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Roman Bartoszcze

urodził się 9 grudnia 1946 roku w Jaroszewicach k. Bełżyc. W 1963

ukończył Szkołę Górniczą w Rydułtowych, a w 1970 Szkołę Przysposobienia Rolniczego w Inowrocławiu. Od 1969 do 1980 należał do ZSL. W 1969 przewodniczył gminnemu kołu ZMW.

W 1980 roku został jednym z liderów „Solidarności Chłopskiej”. W 1981 roku podjął działalność w NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Od lutego 1981 był członkiem prezydium władz krajowych Rolników Indywidualnych „Solidarność”, a od sierpnia przewodniczącym Zarządu Regionu Bydgoskiego tego Związku. Brał udział w ogólnopolskim strajku rolników w Bydgoszczy na początku 1981 roku. Chłopi przez kilka tygodni w lutym i marcu podczas zakrojonego na szeroką skalę protestu – wiec na ulicach Bydgoszczy, okupacja siedziby ZSL przy ulicy Dworcowej w Bydgoszczy. W marcu 1981 został przewodniczącym Ogólnopolskiego KS RI „Solidarność” w Bydgoszczy. Był jednym z sygnatariuszy tzw. porozumień bydgoskich, podpisanych 17.04.1981, a będących bezpośrednim rezultatem Bydgoskiego Marca 1981 roku.

W sierpniu 1981 roku Roman Bartoszcze współtworzył Radę Porozumiewawczą NSChZZ „Solidarność”, przekształconą

w październiku w KK NSChZZ „Solidarność”.

Po wprowadzeniu stanu wojennego krótko się ukrywał. Został zatrzymany przez służbę bezpieczeństwa 16 grudnia – po przesłuchaniu zwolniony. We wrześniu 1982 roku zostaje internowany wraz z bratem Piotrem i osadzony w zakładzie karnym w Mielęcinie. Zwolniony po ponad dwóch miesiącach w listopadzie 1982.

Po zwolnieniu działa w Ogólnopolskim Komitecie Oporu Rolników. Współuczestniczy w wytwarzaniu i rozprowadzaniu pisma „Żywią i bronią”. Współpracuje w tym zakresie z bratem Piotrem, Markiem Koczwarą. W 1984 roku przekazuje Stanisławowi Kozaneckiemu powielacz, który Kozanecki ukrywa we własnym domu. Powielacz ów służy do drukowania m.in. „Żywią i Bronią”, oraz „Być sobą”. Od 1987 roku był członkiem Prezydium Krajowej Rady Rolników „Solidarność”, a od kwietnia 1989 Rady Krajowej Rolników Indywidualnych „Solidarność”.

W 1989 z ramienia Komitetu Obywatelskiego został wybrany posłem na Sejm. W 1989 roku wstąpił do Polskiego Stronnictwa Ludowego i został jego pierwszym prezesem. Był przewodniczącym

klubu poselskiego PSL i członkiem sejmowej komisji Polityki i Gospodarki oraz Budżetu i Finansów. W tym samym roku kandydował w wyborach prezydenckich, w których zajął piąte miejsce.

W 1991 odszedł z PSL i założył Polskie Forum Ludowo-Chrześcijańskie „Ojcowizna”. Po raz drugi uzyskał mandat poselski z listy Porozumienia Obywatelskiego Centrum. W 1992 przystąpił do klubu parlamentarnego Ruch dla Rzeczypospolitej

31 sierpnia 2006 został odznaczony przez Prezydenta RP Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Tadeusz Bejgerowski

urodził się 20 lutego 1945 roku w Bydgoszczy, gdzie mieszka i pracuje w delegaturze NIK. Ma żonę Alicję oraz troje dzieci: Pawła, Wojciecha, Weronikę. Z wykształcenia jest inżynierem chemikiem.

Pracował m.in.. w Pomorskiej Wytwórni Chemicznej, Biurze Studiów i Projektów „Biprokabel” w Bydgoszczy oraz w Przedsiębiorstwie Gospodarki Mieszkaniowej w Bydgoszczy.

We wrześniu 1980 roku współorganizował komisję zakładową NSZZ „Solidarność”

w Biurze Studiów i Projektów „Biprokabel”.

Był wiceprzewodniczącym tejże komisji. Podczas przygotowań do strajku generalnego w marcu 1981 roku po wydarzeniach bydgoskich współpracował z Henrykiem Niesobskim, który opracował plan działań NSZZ „Solidarność” w „Biprokablu” na wypadek wprowadzenia stanu wojennego. Tadeusz Bejgerowski był kilkakrotnie w latach 1980–1981 indagowany przez SB na terenie zakładu pracy „Biprokabel”. Były to rozmowy mające na celu „zmiękczenie” stanowiska i działań komisji zakładowej.

Po wprowadzeniu stanu wojennego podjął działalność podziemną w styczniu 1982 roku. Współpracował z Ryszardem Helakiem, Henrykiem Cichym, Jerzym Mierzejewskim i Maciejem Głuszkowskim.

W mieszkaniu Tadeusza Bejgerowskiego i jego ówczesnej żony Danuty Kućwicz przygotowywane były materiały do druku „Informatora Bydgoskiego” i ulotek – zarówno zawartość merytoryczna jak i kalki do sitodruku. Część materiałów była powielana w mieszkaniu Tadeusza Bejgerowskiego i Danuty Kućwicz. W grupie tej aktywnie działali również Eleonora i Jerzy

Herendarscy, Marian Fundament, Stanisław Kaszubski, Beata Ambroziak, Beata Szopińska. Od czerwca 1982 roku „Informator Bydgoski” był pismem Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”.

Tadeusz Bejgerowski brał czynny udział w kolportażu prasy podziemnej („Serwis Informacyjny”, „Informator Bydgoski”) i licznych ulotek, produkowanych głównie przez grupę Henryka Cichego. Współpracował w tym zakresie, z oprócz wymienionymi wyżej (Helak, Mierzejewski, Głuszkowski, Cichy), także z Bożeną Kucewicz, Tadeuszem Jaskólskim oraz Ewą Ciesińską. Na prośbę ks. Józefa Kutermaka sprowadził z Niemiec od ks. Blachnickiego taśmy magnetofonowe z materiałami religijnymi (m.in.. dotyczącymi Jana Pawła II). Przekazał te materiały do dalszego rozpropagowania Stefanowi Pastuszewskiemu. Tadeusz Bejgerowski był stałym uczestnikiem mszy za Ojczyznę w kościele o.o. Jezuitów w Bydgoszczy. Był także sekretarzem Komitetu Obywatelskiego w Bydgoszczy i Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność”.

Ilona Błaszczyk

urodziła się 12.06.1963 roku w Bydgoszczy.

Ilona Błaszczyk w stanie wojennym bierze udział w różnych formach protestu uczniowskiego w VI LO (noszenie każdego 13 dnia miesiąca czarnych wstążeczek i oporników). W LO VI wystąpiła przeciwko pomówieniom zastępcy dyrektora szkoły Treli, która pomawiała aresztowaną Magdę Leś o to, że jest prostytutką. W odruchu protestu Ilona Błaszczyk podczas dużej przerwy, w roku 1982, spontanicznie zebrała uczniów w auli, aby wyjaśnić im, iż Magda Leś została zatrzymana za działalność w podziemnej „Solidarności”, a nie za prostytutkę. Z powodu tego „wiecu” była przez wiele godzin przesłuchiwana przez funkcjonariuszy WSW. W zamian za współpracę i składanie wyczerpujących zeznań funkcjonariusze obiecywali uczennicy Ilonie Błaszczyk przyjęcie na studia (!) Odmówiła współpracy.

Ilona Błaszczyk pomagała w organizacji konspiracyjnych występów kabaretów uczniowskich. Współorganizowała razem z Jackiem Jankowski, Krystianem Frelichowski, Anną Pawlitką, Józefem Kufflem sobotnie spotkania modlitewne w intencji Ojczyzny dla młodzieży w bydgoskiej Bazylice na Bielawkach. W stanie wojennym ostentacyjnie nosiła znaczek „kocham Albina” (Była to oczywista

drwina z wyjątkowo niesympatycznego i nieatrakcyjnego lidera PZPR Albina Siwaka).

Brała udział w mszach za Ojczyznę i demonstracjach ulicznych zarówno w Bydgoszczy jak i w Poznaniu. Pomagała w dystrybucji prasy i wydawnictw niezależnych.

Przewoziła bibułę między Bydgoszczą, a Poznaniem, gdzie po zdaniu matury w LO VI studiowała.

Przechowywała wraz z ojcem wyniesioną w pierwszych dniach stanu wojennego dokumentację związkową Zarządu Regionu Bydgoskiego NZSS "Solidarność", przekazaną jej przez Krystiana Frelichowskiego.

Andrzej Bogucki

urodził się 26 listopada 1951 roku w Bydgoszczy. Jest synem Jana i Bogumiły z domu Osińskiej. Ma żonę Urszulę – z domu Cybulską oraz dwoje dzieci: Bartłomieja i Annę.

Mieszka w Bydgoszczy. Posiada wykształcenie wyższe. W 1982 roku ukończył na UMK w Toruniu zaoczne studia magisterskie z historii i archiwistyki, a w 1997 został doktorem nauk humanistycznych w zakresie historii. Ukończył też, w 1989 roku, Studia Zarządzania i Kierowania Oświatą. Pochodzi z rodziny o poglądach patriotycznych i katolickich.

W latach 1965–1969 był uczniem-stażystą w PKS Bydgoszcz, od 1969 do 1982 pracował jako technik energetyk i kontroler jakości pomiarów elektrycznych w Zakładzie Remontowo-Montażowym „Spomasz”, a od 1982 do 1988 był nauczycielem historii i przysposobienia obywatelskiego w Zasadniczej Szkole Samochodowej Nr 2. W Zespole Szkół Elektrycznych im. Jana III Sobieskiego w latach 1988–1990 był wicedyrektorem, a w latach 1990–2005 dyrektorem Szkoły Podstawowej Nr 29. W latach 1999–2007 był dyrektorem Gimnazjum Nr 3 im. gen. Józefa Hallera.

Od września 2007 roku przebywa na emeryturze.

W latach 1976–1988 był członkiem konspiracji antykomunistycznej Sokolstwa Polskiego. W 1989 był współzałożycielem Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Bydgoszczy, w którym piastował funkcję wiceprezesa. Wszedł także w skład władz krajowych Towarzystwa, w którym w latach 1990–1999 był sekretarzem generalnym, a w okresie od 1999 roku do 2007 prezesem. W 2007 roku zostaje prezesem honorowym ZTG „Sokół” w Polsce. Jest też współzałożycielem TG „Sokół” na Litwie i Austrii oraz w latach

1998–2007 delegatem Polski Do Światowego Związku Sokolstwa. Współuczestniczył także w takich inicjatywach społecznych jak Polskie Stowarzyszenie Dyrektorów Szkół z siedzibą w Krakowie, Towarzystwo Miłośników Miasta Bydgoszczy, Bydgoskie Towarzystwo Naukowe i Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Jest też założyciel i wiceprezesem Bydgoskiego Towarzystwa Heraldyczno-Genealogicznego i członkiem Polskiego Towarzystwa Heraldycznego.

W działalność NSZZ „Solidarność” włącza się w sierpniu 1980 roku. Jest współzałożycielem komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” w Zakładzie Remontowo-Montażowym „Spomasz”. W marcu 1981 zostaje jej przewodniczącym. Funkcję tę pełni do 1989 roku. W latach 1980–1981 organizuje i prowadzi wszystkie strajki i akcje protestacyjne prowadzone przez MKZ, a potem Zarząd Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”. Od momentu powstania „Solidarności” zbiera i gromadzi materiał związane z tym ruchem. Wysłała je, za własne pieniądze, do głównych bibliotek i archiwów w kraju. Zgromadzone i zorganizowane archiwum pod nazwą „Archiwalia Ruchu Solidarność – zbiór Andrzeja Boguckiego” za lata 1980–2001

przekazuje w darze Archiwum Państwowemu w Bydgoszczy. W latach 1980–1989 publikuje w „Wolnych Związkach”, „Serwisie Informacyjnym”, „Chrześcijańskim Informatorze Kulturalnym” oraz „Świadectwie”.

W związku z wydarzeniami w Bydgoszczy w dniu 19 marca 1981 roku jako przewodniczący komisji zakładowej „Solidarności” rozprowadza materiały i informacje wśród pracowników.

W stanie wojennym rozprowadza wydawnictwa drugiego obiegu w Toruniu, Warszawie, Poznaniu i Łodzi oraz w Bydgoszczy i okolicach. Dokonuje też wśród mieszkańców Bydgoszczy kolportażu materiałów drukowanych przez „Solidarność – ZACHEM”. Uczęszcza „na komplety” polityczne i historyczne organizowane przez środowisko studentów Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Spotkania odbywały się na ulicy 24 Stycznia u rodziny Romana i Piotra Hoppe, a organizatorem ich był Grzegorz Schreiber. Do rąk Boguckiego dociera ulotka zamieszczona w balonie znalezionym w Borównie w 1982 roku, wysłanym z zachodniej Europy, zawierająca między innymi instrukcje w jaki prosty sposób drukować ulotki. Ulotka została przekazana Jarosławowi Wenderlichowi,

czołowemu działaczowi podziemnej „Solidarności” w Bydgoszczy.

W 1985 roku, razem ze Zbigniewem Galińskim, udaje się do Francji na międzynarodowy turystyczny rajd rowerowy. Podczas tej wyprawy odwiedza Księgarnię Polską w Paryżu, w której zostaje zaopatrzony w liczną literaturę. Z sukcesem przewozi ją do Polski. W latach 1986–1988 jest członkiem redakcji patriotycznego pisma „TRAKT”, którego redaktorem naczelnym był Jarosław Wenderlich.

Odnaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski w 2005 roku, Złotym Krzyżem Zasługi RP w 1992, Medalem Komisji Edukacji Narodowej 1999, Medalem Prezydenta Bydgoszczy w 1998, Odznaką Zasłużonego Działacza Kultury w 2003 oraz licznymi odznakami, medalami i nagrodami za aktywną działalność w PTTK i Sokolstwie.

Ryszard Boniśniak

urodził się 27 grudnia 1948 roku w Jordanowie. Ojciec Jan, matka Maria. Ma żonę Bożenę oraz troje dzieci: Agnieszkę, Rafała i Patrycję. Mieszka w Złotnikach Kujawskich. Posiada średnie wykształcenie.

Od września 1980 roku był członkiem NSZZ „Solidarność” przy BZSO „Famor”. Aresztowany za udział w strajku 13 maja 1982 roku

i z tym dniem zwolniony z pracy.

Osadzony w areszcie śledczym w Bydgoszczy na ulicy Poniatowskiego, a po wydaniu wyroku osadzony w zakładzie karnym w Toruniu, a później w Potulicach. Od 2 sierpnia 1982 ponownie zatrudniony w BZSO „Famor” na nowych, gorszych warunkach. Od 5 listopada 1982 roku do 3 lutego 1983 odbywa przymusowe ćwiczenia wojskowe w Chełmnie w „karnej kompanii działaczy „Solidarności”.

Ryszard Boniśniak był zaangażowany w tworzenie kolonii letnich dla dzieci działaczy i z biednych rodzin w Gąsawie, Byszewie i Słończu. Współpracował w tym zakresie m.in. z Bolesławem Magierowskim, Januszem Bruskim, Stefanem Pastuszewskim, Januszem Piątkiem i Henrykiem Tokarzem.

Ryszard Boniśniak był szykanowany i prześladowany przez służbę bezpieczeństwa – wielokrotne rewizje w domu, przesłuchania przez SB na ulicy Poniatowskiego w Bydgoszczy, zastraszanie rodziny.

W 1992 był delegatem na III Walne Zebranie Delegatów NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego.

Do 1994 był członkiem Komisji Zakładowej przy BZSO „Famor”.

Janusz Bruski

urodził się 15.09.1935 roku w Toruniu. Ma cztery córki:

Aleksandrę, Dobrosławę, Ewę, Agnieszkę.

W sierpniu 1980 roku współorganizował w „Famorze” strajk solidarnościowy z protestującymi robotnikami Wybrzeża. We wrześniu 1980 roku został członkiem komisji zakładowej „Famoru”. Współpracował wówczas z Bolesławem Magierowskim i Janem Perejczukiem.

Po wprowadzeniu stanu wojennego w 1981 roku podjął działalność podziemną. Był redaktorem pisma „Być sobą”. Pismo współtworzyli – Bolesław Magierowski, Jan Perejczuk, Teresa Truszczyńska i Marek Pawełczyk. Janusz Burski był też zaangażowany w kolportaż „Być sobą”. Przekazywał pismo m.in.. do „Zachemu”.

Janusz Bruski od 1985 roku brał udział w corocznych pielgrzymkach robotników do Przysieka – miejsca porwania ks. Jerzego Popiełuszki. Był jednym z organizatorów tych pielgrzymek. Współpracując z Janiną i Marianem Matelskimi współorganizował coroczne pielgrzymki do Lichenia. Janusz Bruski reprezentując podziemną komisję zakładową „Famoru” współfinansował kolonie letnie organizowane przez Duszpasterstwo Ludzi Pracy w Bydgoszczy. W tym zakresie współpracował z Januszem Piątkiem, Tadeuszem Jasudowiczem,

Janiną i Marianem Matelskim oraz ich synem Arturem.

Janusz Bruski był zatrzymany w 1986 roku przez służbę bezpieczeństwa w Bydgoszczy i nakłaniany do zaniechania działalności opozycyjnej. Oficerowi SB namawiali Janusza Burskiego do emigracji. Został także zatrzymany przez SB w Poznaniu i przesłuchiwany przez wiele godzin. Dziś przebywa na emeryturze.

Rafał Budzbon

urodził się 10 lipca 1961 roku. Ojciec – Czesław; matka – Krystyna, z domu Nowakowska. Ma żonę Iżę oraz syna Franciszka.

Rafał Budzbon brał udział w głośnej w Bydgoszczy manifestacji patriotycznej 01.01.1983 roku. W manifestacji uczestniczyli także jego koledzy, m.in.. Piotr Różycki i Mariusz Łabentowicz. Rafał Budzbon w manifestacji przed Bazyliką wznosił okrzyki – „Lech Wałęsa!”, „Solidarność”. Miał też ze sobą flagę „Solidarności”. Został zatrzymany za udział w owej demonstracji 09.05.1983 roku pod zarzutem, że... „w dniu 1 maja 1983 roku w rejonie Bazyliki św. Wincentego a Paulo, w celu wywołania niepokoju publicznego, podjął działania w ten sposób, że brał udział w nielegalnej demonstracji”.

W październiku 1983 roku Rafał Budzbon tworzy wraz z Krystianem Frelichowskim, Piotrem Różyckim, Józefem Kufflem pismo „Szansa”. Jest jednym z autorów tekstów zamieszczanych w piśmie.

Aresztowany za to, że „po 13 grudnia 1981 roku do 17 marca 1982 roku na terenie Bydgoszczy w celu osłabienia gotowości obronnej PRL sporządzał i rozpowszechniał nagrania dźwiękowe i ulotki zawierające wiadomości mogące gotowość tę osłabić oraz fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy.”

W 1985 roku wspólnie z Piotrem Różyckim nawiązuje kontakt z władzami krajowymi Ruchu Młodzieży Demokratycznej „Wolność” i zakłada jego bydgoski oddział. Środowisko to wydaje pismo „Raport”.

Rafał Budzbon związany jest także ze środowiskami Ruchu „Wolności i Pokoju”.

Bierze udział w głośnej głódówce w kościele o.o. Jezuitów we wrześniu 1987 roku. W głódówce uczestniczy zrazu 42., a następnie 82. głodujących. Protestujących odwiedzili m.in.. Jan Józef Lipski, Jan Rulewski, Tadeusz Jasudowicz – spotkanie z młodzieżą zmieniło się w manifestację poparcia dla głodujących.

Wiesław Celewicz

urodził się 14 czerwca 1946 roku w Bydgoszczy. Ojciec – Józef; matka – Helena. Aktualnie mieszka w Bydgoszczy. Ma żonę i dwie córki: Annę i Magdalenę. Posiada wykształcenie średnie. Z zawodu jest technikiem-mechanikiem. Od trzydziestu dwóch lat do chwili obecnej pracuje w Administracji Domów Miejskich w Bydgoszczy.

Wraz z Janem Raczyckim, Edwardem Andruszką był członkiem założycielem Stowarzyszenia Osób Represjonowanych w PRL „Przymierze” w Bydgoszczy. W swojej działalności opozycyjnej współpracuje głównie z Andrzejem Musielakiem. Brał udział w pracach związanych z drugim obiegiem książek. Sprowadza je z Warszawy. Jest też zaangażowany w wymianę książek bezdebitowych między Toruniem, a Bydgoszczą. Książki i „bibułę” odbiera w „skrytkach” wskazywanych przez Andrzeja Musielaka. Zajmuje się też zbórką pieniędzy od współpracowników (składki związkowe) na potrzeby podziemnej „Solidarności”. Pieniądze pochodzą głównie od kierowców zatrudnionych w zakładzie transportu przy Administracji Domów Miejskich. Składki i datki Wiesław Celewicz przekazuje Bolesławowi Magierowskiemu i są one

sygnowane hasłem „Skowronek” w prasie podziemnej – głównie w „Informatorze Bydgoskim”. Wykonywał prace drukarskie związane z wydawaniem „Serwisu Informacyjnego”.

Internowany 13.12.1981 roku i umieszczony w zakładzie karnym w Potulicach. W dniu 1.04.1982 roku zostaje przeniesiony do ośrodka internowania w Strzebielinku. Opuszcza ośrodek internowania 13.07.1982 roku.

W 2001 otrzymuje od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Odznakę Zasłużony Działacz Kultury a w 2007 roku Odznaczenie Wojewody Kujawsko-Pomorskiego.

Henryk Cichy

urodził się 13.10.1943 roku. Ma żonę Danutę oraz syna Adama. Jest technikiem mechaniki.

W konflikt z władzami komunistycznymi wszedł już w 1968 roku odmawiając udziału w masówce potępiającej syjonistów i warszawską młodzież protestującą przeciwko represjom wobec inscenizacji „Dziadów” Adama Mickiewicza w Teatrze Narodowym w Warszawie. Henryk Cichy pracował wówczas w fabryce narzędzi przy ulicy Chodkiewicza w Bydgoszczy. Po odmowie udziału w potępieniu „prowodyrów marcowych” zostaje wyrzucony z pracy. Przez trzy

miesiące nie może znaleźć pracy. Zatrudnienia odmawia mu między innymi dyrekcja „Belmy”. Udaje się mu wreszcie zatrudnić latem 1968 roku w Fabryce Obrabiarek do Drewna.

W lipcu 1981 roku wyjeżdża do Bangladeszu, gdzie pracuje przy uruchomieniu fabryki. Wraca do Polski w pierwszych dniach grudnia 1981 roku. Przez kilka tygodni przebywa w szpitalu zakaźnym w Bydgoszczy z podejrzeniem zarażenia tropikalną chorobą (amebą). Po wyjściu ze szpitala zostaje wyrzucony z zakładu pracy pod pretekstem reorganizacji. Prawdziwą przyczyną jest aktywność polityczna Henryka Cichego, który m.in.. podejmuje wysiłki odzyskania składek członkowskich pracowników zrzeszonych w zakładowym NSZZ „Solidarność”.

Henryk Cichy wiosną 1982 roku tworzy jedną z najaktywniejszych grup podziemnej „Solidarności” Regionu Bydgoskiego. W skład grupy wchodzi: Danuta i Bożena Kucewicz, Eleonora Harendarska, Tadeusz Bejgerowski, Marian Fundament i inni. Henryk Cichy nadzoruje działalność tej grupy. W mieszkaniu Danuty Kucewicz i Tadeusza Bejgerowskiego drukowane są ulotki i pisma ulotne oraz „Informator Bydgoski”. Grupa produkuje także znaczki z wizerunkami Jana

Rulewskiego, ks. Jerzego Popiełuszki. Grupa kolportuje liczne pisma podziemne – „Serwis Informacyjny”, „Być sobą”, „Tygodnik Mazowsze”. Przeprowadza też liczne akcje rozprowadzania ulotek. Imponująca jest sieć kolportażowa grupy nadzorowanej i koordynowanej przez Henryka Cichego. Kolportaż obejmował ponad dwadzieścia wiodących zakładów pracy w Bydgoszczy, a wśród nich: „Elektromontaż”, „ZETO”, „ZNTK”, „MPK”, „Biprokabel”, „Fabrykę Opakowań Blaszaných”. Pismo „Informator Bydgoski” od czerwca 1982 roku jest pismem Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego.

Henryk Cichy jest jednym z pomysłodawców spektakularnej akcji rozwinięcia flagi „Solidarność” na Starym Rynku. Henryk Cichy zbudował mechanizm umożliwiający rozwinięcie się sztandaru ukrytego w rynnie budynku dzięki zegarowemu aktywizatorowi.

Henryk Cichy był jednym z głównych organizatorów systemu zbierania składek członków NSZZ „Solidarność” w warunkach represji komunistycznych w regionie bydgoskim. System ten współtworzyła Mirosława Dworczak. Polegał on m.in. na potwierdzeniu wpłaty przez publikację hasła w prasie podziemnej – głównie

w „Informatorze Bydgoskim”. Henryk Cichy wszedł w skład Tymczasowego Komitetu Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność”, który współtworzył i nadzorował większość grup podziemnej „Solidarność” regionu bydgoskiego. Henryk Cichy współorganizował wykłady znanych intelektualistów opozycyjnych, a wśród nich: Siły Nowickiego, Jadwigi Staniszkis.

W 1984 roku Henryk Cichy tworzy prywatną firmę, w której zatrudnienie znajdują szykanowani działacze podziemnej „Solidarność”; na przykład Danuta Kucewicz, Bogdan Guść, Krzysztof Wiśniewski.

Henryk Cichy jest jednym z oskarżonych w głośnym procesie w 1985 roku – sprawa dotyczy zabrania i ukrycia teczki z aparatem fotograficznym funkcjonariuszowi SB Józefowi Skotnikowi podczas demonstracji „Solidarność” 1 maja 1985 roku przez Romana Kotzbacha i Bogdana Guścia. Oskarżonymi w tej sprawie byli również – Bogdan Guść, Danuta Kucewicz, ks. Józef Kutermak, Krzysztof Gotowski i Roman Kotzbach. Grupie oskarżonych udaje się wybronić przed zarzutami w procesie odwoławczym w sądzie wojewódzkim w Bydgoszczy w 1986 roku. Przebieg procesu i postawa oskarżonych są godne osobnej publikacji ze względu na ludzką solidarność osób objętych

śledczymi i sądowymi represjami komunistycznego reżimu.

Dziś Henryk Cichy prowadzi własną firmę.

Roman Danielewski

urodził się 30.08.1959 roku. Rodzice – Kwiryna i Stanisław. Ma żonę Marię i córkę Beatę. W 1979 roku został powołany do wojska. Przebywał w jednostce wojskowej w Kołobrzegu do wiosny 1982 roku. W grudniu, wraz ze swoją jednostką, został wysłany w ramach akcji pacyfikującej miasto i wprowadzającej stan wojenny do Gdańska. Uważa, że ówczesna postawa gdańszczan, ich życzliwość i patriotyzm ukształtowały jego poglądy moralne i polityczne.

W 1982 roku podjął pracę w zakładach rowerowych „Romet” w Kowalewie Wielkopolskim. Podejmuje również działalność opozycyjną na terenie zakładu pracy. Współpracuje w tym zakresie z Krystianem Wenclandem, Ryszardem Redewaldem, Józefem Wiśniewskim, Romanem Tucholskim. Uczestniczy w zbiórkach składek członkowskich zdelegalizowanej „Solidarności”. Składki te są przekazywane Bolesławowi Magierowskiemu i oznaczone kryptonimem „Ibis” w publikowanych zestawach wpłat w „Serwisie Informacyjnym”.

Po wypuszczeniu z miejsca internowania w 1984 roku, Jan Rulewski zostaje skierowany przez władze firmy do pracy w „Romecie” w Kowalewie. Jest to jedna z licznych szykan i represji stosowanych wobec Jana Rulewskiego w latach osiemdziesiątych. Obecność przywódcy „Solidarności” w Kowalewie aktywizuje tamtejsze środowisko opozycji. Roman Danielewski kolportuje w latach 1984–1986 głównie na terenie zakładu pracy „Tygodnik Mazowski”, „Serwis Informacyjny”, a w późniejszych latach także „Być sobą”. Pisma podziemne Roman Danielewski otrzymywał m.in. od Janiny i Mariana Matelskich oraz Henryka Tokarza.

Roman Danielewski współtworzył przy szubińskim kościele Duszpasterstwo Ludzi Pracy. W ramach działań Duszpasterstwa współpracuje ze Stefanem Pastuszewskim, Janiną, Marianem i Arturem Matelskimi, Stanisławem Hammermeisterem, Januszem Piątkiem, Teresą Szymborską, Józefem Cylem oraz ks. Kwiatkowskim. Duszpasterstwo Ludzi Pracy organizuje między innymi kolonie dla dzieci opozycjonistów i z ubogich rodzin. Roman Danielewski dostarcza artykuły żywnościowe dla kolonistów w Gąsawie. W kościele św. Marcina

w Szubinie Roman Danielewski współorganizuje Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej. Współpracuje w ramach Tygodni z Marianem i Janiną Matelskimi oraz Aleksandrem Grzybkiem. Uczestnikami Tygodni Kultury Chrześcijańskiej w Szubinie są między innymi – Tadeusz Jasudowicz i Piotr Szczepanik. Msze święte odprawiane w okresie Tygodni Kultury Chrześcijańskiej przeobrażały się często w manifestacje patriotyczne.

W 1984 roku w kowalewskim „Romecie” wybucha kilkugodzinny strajk. Służba Bezpieczeństwa oskarża o zorganizowanie strajku Jana Rulewskiego. Robotnicy kowalewskiego „Rometu” w tym także Roman Danielewski wystosowują do władz list w obronie Jana Rulewskiego. List podpisało 186 robotników (sic!). Przesłuchiwany przez SB Roman Danielewski kategorycznie zaprzecza jakoby organizatorem strajku w Kowalewie był Jan Rulewski.

W 1986 roku Roman Danielewski w wyniku presji władz „Rometu” zmuszony jest do odejścia z zakładu. Znajduje zatrudnienie jako drwal w nadleśnictwie w Szubinie. W 1988 roku reaktywuje w nadleśnictwie NSZZ „Solidarność”. Zbiera 80 deklaracji wstąpienia do „Solidarności”.

Od 1989 roku Roman Danielewski był członkiem Zarządu Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność” – przez cztery kadencje.

Sławomir Dutkiewicz

urodził się 18.11.1963 roku. Mama – Anna. Ojciec – Marian. Ma troje dzieci – Faustyna, Agatę i Agnieszkę. Dziadek Sławomira Dutkiewicza, Jan Walesa, był powstańcem śląskim. Sławomir Dutkiewicz był uczniem kilku szkół rolniczych, z których był relegowany ze względów wychowawczych i dyscyplinarnych.

Po wprowadzeniu stanu wojennego włączył się w działalność podziemia solidarnościowego. W 1983 roku przez miesiąc drukował pismo kierowane do rolników „Żywią i Bronią”. Pomagali mu w tym m.in.. Jan Dzwoniarek, Włodzimierz Szewczyk. Pismo drukowane było w mieszkaniu Sławomira Dutkiewicza.

Sławomir Dutkiewicz współpracował także ze środowiskami związanymi ze Stefanem Pastuszewskim – przede wszystkim z Prymasowskim Komitetem Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom. Był też zaangażowany w organizację kolonii letnich dla dzieci opozycjonistów i z ubogich rodzin. m.in.. przewoził swoim samochodem samych kolonistów

i sprzęt potrzebny do właściwego funkcjonowania kolonii.

Sławomir Dutkiewicz był także płodnym wydawcą i drukarzem pism podziemnych. Wspólnie z Krystianem Frelichowskim, Mariuszem Wełą, Piorem Wieczorkiem, a także z Katarzyną German, Bogdanem Schneiderem, Wojciechem Hetmanem, Rafałem Budzbonem, Maciejem Mażulem i innymi wydaje szereg pism – „UKOS II”, „Quo Vadis”, „Podziemny Serwis Informacyjny „Solidarności””, „Amazonkę”.

Sławomir Dutkiewicz jest aktywnym uczestnikiem i współorganizatorem „Tygodni Kultury Chrześcijańskiej”.

W dniu 14.04.1985 roku powstaje w Krakowie Ruch „Wolność i Pokój” – Ruch skupia się przede wszystkim wokół obrony praw człowieka, wolności słowa, idei pacyfistycznych i rozbrojeniowych oraz ochrony środowiska. Sławomir Dutkiewicz na przełomie 1985 i 1986 roku włącza się w działalność „Wolności i Pokoju”. Współpracuje zrazu z Krzysztofem Galińskim, Krzysztofem Jurskim, Małgorzatą Gorczewską. We wrześniu 1986 roku wchodzi w skład Rady Funduszu Ruchu „Wolność i Pokój” Sławomir Dutkiewicz jest uczestnikiem wielu spektakularnych działań „WiP” na terenie całego kraju. Za udział

w pikietach, demonstracjach jest sześciokrotnie karany przez kolegium d/s wykroczeń. Łącznie kolegium ukarało go grzywną w wysokości... 300 tys. zł. Sumę tę uiściła w imieniu komisji interwencji Zofia Romaszewska. Bierze m.in.. udział w demonstracji w obronie więzionych Wojciecha Jankowskiego i Jarosława Nakielskiego – demonstracja odbyła się 21.10.1986 roku przed Domami Centrum w Warszawie. Zostaje zatrzymany na 48. godzin w Gdańsku za udział w manifestacji podczas koncertu „Rock dla Pokoju”. Sławomir Dutkiewicz jest jednym z najbardziej ekspresywnych działaczy Ruchu „Wolność i Pokój”. Do historii Ruchu weszły eksponowane przez niego hasła i transparenty – „Niech żyją kolegia d/s wykroczeń”, czy „Lepiej mieć stosunek z jeżem, niż dwa lata być żołnierzem”.

We wrześniu 1987 roku Sławomir Dutkiewicz bierze udział w głodówce w kościele o.o. Jezuitów w Bydgoszczy. Po głodówce jest szykanowany, m.in.. poprzez dozór milicyjny. Zostaje zatrzymany, a następnie aresztowany za uporczywe uchylanie się od służby wojskowej. Od pierwszego dnia pobytu w areszcie przy ulicy Wały Jagiellońskie w Bydgoszczy ogłasza bezterminową głodówkę. 9.12.1987 roku Sławomir Dutkiewicz zostaje

skazany na karę więzienia – dwa lata i trzy miesiące. Przez następnych prawie dziewięć miesięcy nie przerwie głodówki. Łącznie głodówka Sławomira Dutkiewicza trwa ponad dziesięć miesięcy (!). Postawa Dutkiewicza staje się głośna w środowiska „WiP”. Odbывают się liczne demonstracje poparcia dla głodującego działacza Ruchu „WiP”. Plakaty wzywające do uwolnienia Sławomira Dutkiewicza są rozpowszechniane na terenie osiedla Ursus w Warszawie, w Gliwicach, Chorzowie (rozrzucenie ulotek z kolejki krzeselkowej podczas festynu „Trybuny Robotniczej”). Sławomir Dutkiewicz opuszcza więzienie na mocy amnestii w lipcu 1988 roku. Natychmiast włącza się w działania środowiska „Wolność i Pokój”. Bierze m.in. udział w Międzynarodowej Konferencji Praw Człowieka w Krakowie, w tygodniowej głodówce (25–31.12.1988 r.) w obronie więźniów politycznych w Polsce i Czechosłowacji. Uczestniczy także w kolejnych zjazdach Ruchu „Wolność i Pokój” – także w ostatnim w 1992 roku.

Bogdan Dzakanowski

urodził się 10.04.1963 roku. Żona Bogdana Dzakanowskiego ma na imię Aniela, zaś dzieci – Tomasz i Adam. W latach siedemdziesiątych

działał w ZHP. W 1979 roku podczas pierwszej pielgrzymki Ojca Świętego do Polski pracuje w harcerskiej „białej służbie”.

Podczas pielgrzymki na Jasną Górę w lipcu i sierpniu 1982 roku rozprowadza wśród pielgrzymów emblematy i chorągiewki z napisami: „Bądź gotów”, „Czuwaj”, „Solidarność”. Przy produkcji i rozpowszechnianiu emblematów i chorągiewek współpracuje z Krzysztofem Kapałczyńskim. Jest w tej sprawie trzykrotnie wzywany i przesłuchiwany przez funkcjonariuszy SB w siedzibie służby bezpieczeństwa przy ulicy Poniatowskiego w Bydgoszczy. Podczas przesłuchań jest nakłaniany do podjęcia współpracy. Funkcjonariusze obiecują mu pomoc w uzyskaniu dobrych ocen w szkole (sic!).

W 1982 roku współpracuje z Krystianem Frelichowskim przy produkcji i rozpowszechnianiu ulotek. Bierze udział w akcji rozrzucenia ulotek w Domu Towarowym Jedynek w Bydgoszczy. Sporządza wraz z grupą Frelichowskiego napisy na murach w Bydgoszczy. Zajmuje się też kolportażem „Serwisu Informacyjnego”.

W 1987 roku bierze udział w ogólnopolskiej głodówce młodzieży w kościele o.o. Jezuitów

w Bydgoszczy. W głódówce uczestniczą młodzi ludzie (około 50 osób) odmawiający złożenia przysięgi wojskowej w jej ówczesnym brzmieniu oraz odmawiający służby wojskowej ze względu na swoje pacyfistyczne przekonania. Po zakończeniu głódówki Bogdan Dzakanowski zostaje zatrzymany przez służbę bezpieczeństwa i ciężko pobity na posterunku przy ulicy Poniatowskiego w Bydgoszczy. Podczas pobicia kilkakrotnie traci przytomność i jest przykuwany kajdankami do kaloryfera.

Decyzją WKU zostaje wcielony do jednostki służby cywilnej w Zakładach Chemicznych w Policach. Służy w jednostce, w której znaczny odsetek stanowią kryminaliści z wieloletnimi wyrokami. Mimo, iż jest chory na astmę oskrzelową, która utrudnia mu oddychanie odbywa dziewięciomiesięczną służbę w jednostce obrony cywilnej.

Aktualnie jest pracownikiem administracji samorządowej – doradcą prezydenta d/s społecznych.

Dorota Frąckiewicz

urodziła się 09.01.1967 roku. Matka Doroty Frąckiewicz ma na imię Longina, a ojciec Stanisław. Longina Frąckiewicz opatrywała rannych podczas rewolty robotniczej

w czerwcu 1956 roku. Była też działaczką komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” w Szpitalu im. dr Bizieła. Dziadek Doroty był policjantem pracującym na Wołyniu. Aresztowany przez NKWD 18.09.1939 roku. Dwa lata później dostaje się do armii gen. Jarosława Andersa.

Dorota Frąckiewicz działalność konspiracyjną rozpoczyna mając piętnaście lat (sic!). Drukuje ulotki w domu i rozprowadza je na terenie LO VI w Bydgoszczy. Nawiązuje współpracę z Magdaleną Leś i Krystianem Frelichowskim. W ten sposób włączyła się w działalność najaktywniejszej grupy młodzieży opozycyjnej lat osiemdziesiątych. Rozlepiła wraz z innymi członkami grupy ulotki i plakietki – głównie na Bielawkach i w kościołach. Były to plakietki „Solidarność” oraz wizerunek godła państwowego – Orła w Koronie.

Dorota Frąckowiak uczestniczyła w tajnych spotkaniach kabaretowych organizowanych przez uczniów – Jacka Jankowskiego, Piotra Kostyłę, Ilonę Błaszczuk i innych. Spotkania kabaretu odbywały się na ulicy Piotra Skargi w Bydgoszczy.

Dorota Frąckiewicz inicjowała modlitwę na Anioł Pański na korytarzach LO VI. Przywiozła też z Warszawy oporniki z godłem i flagą narodową – rozprowadziła je wśród

uczniów LO VI. Była przesłuchiwana przez SB i dopytywana o związki z Magdaleną Leś oraz o rozdawane znaczki z Orłem w koronie. Uczestniczyła w tajnych spotkaniach edukacyjnych w kapliczce na cmentarzu, na osiedlu Jary. Kapliczka na Jarach była aktywnym ośrodkiem myśli patriotycznej. W spotkaniach brali tu udział także – Marek Pawełczyk, Piotr Moskalik, Adam Brugman i ksiądz Leszek Kroll. Dorota Frąckiewicz organizowała także wieczorki poezji patriotycznej – m.in. w mieszkaniu Katarzyny German.

Krystian Frelichowski

wnuk Mieczysława powstańca wielkopolskiego, oraz Józefa Rajpolda działacza galicyjskiego PPS-u, urodził się 16.07.1964 roku w Bydgoszczy. Rodzice – Anna i Tytus. Ma dziewiętnastoletniego syna Michała.

Już jako uczeń szkoły podstawowej z pomocą „Małego drukarza” wraz z kuzynem Krzysztofem Rajpoldem w 1978 roku wyprodukował ulotkę – „Żądamy wpuszczenia Jana Pawła II do Polski”. Rozlepiana ona była na terenie Bydgoszcz oraz w Niemczu.

Rok później, w ostatni dzień października, wraz z kuzynem Krzysztofem Rajpoldem i kolegą Krzysztofem Kostkowskim sporządził (ręcznie) ulotki o treści patriotycznej.

Zostały one rozklejone w pobliżu cmentarzy – tak by ludzie udający się w Święto Zmarłych na groby bliski mogli je dostrzec. Tak też się stało – mieszkańcy Bydgoszczy tłumnie zatrzymywali się przy rozwieszonych w okolicach cmentarzy ulotkach.

Krystian Frelichowski w 1980 roku wraz z Januszem Piekarczykiem, Krzysztofem Rajpoldem oraz innymi powołał organizację „Wolna Rzeczpospolita”, której statutowym celem była walka o odzyskanie niepodległości przez Polskę. Frelichowski został jej przewodniczącym. „Wolna Rzeczpospolita” w latach 1980–81 przeprowadzała szereg akcji plakatowych na terenie Bydgoszcz i gminy Osielsko (K. Rajpold), przypominających o rocznicach narodowych (także tych zakazanych – Katyń, 17 września), wzywające do walki o niepodległą Polskę.

Organizacja „Wolna Rzeczpospolita” współpracowała z Bydgoskim Komitetem Obrony Więźniów Politycznych – m.in. prowadząc akcje ulotkowe i pikiety, biorąc udział w organizacji obchodów zakazanych świąt takich jak 11 listopada. Frelichowski równocześnie podejmował też działania w ramach legalnych organizacji takich jak działający przy MKZ, Ruch Młodzieży Szkolnej czy w Związku Młodzieży

Demokratycznej, gdzie jako członek koła redakcyjnego, publikował na łamach pisma Związku Młodzieży Demokratycznej.

13.12.1981 roku wraz z innymi działaczami „Wolnej Rzeczypospolitej” był uczestnikiem demonstracji przed siedzibą MKZ w Bydgoszczy. Tego dnia organizacja podjęła decyzję o przekazaniu swych sił podziemnej „Solidarności”.

Wspólnie m.in. z Magdą Leś uczestniczył w odyskaniu sprzętu oraz pieczęci „Solidarności” z siedziby Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” w dniu 14.12.1981 roku. Akcja polegała na wdarcu się do siedziby Zarządu Regionu Magdy Leś, która wyniosła z pomieszczeń związkowców – matryce, ulotki, sprzęt drukarski oraz pieczątki, które następnie ukryto przed służbą bezpieczeństwa.

Od pierwszych dni stanu wojennego członkowie „Wolnej Rzeczypospolitej” samodzielnie sporządzali domowymi technikami (gumolit, kartofel) ulotki z napisem „Solidarność” oraz plakaciki godła z orłem w koronie, które rozlepiano w autobusach, tramwajach, na przystankach, witrynach sklepów w Bydgoszczy. Młodzież skupiona w „Wolnej Rzeczypospolitej” rozprowadzała też materiały dostarczane przez działaczy podziemnej „Solidarność”.

15. marca 1982 r. Krystian Frelichowski wraz działaczami „Wolnej Rzeczypospolitej” wziął udział w akcji ulotkowej wzywającej zakłady pracy do 15 minutowego strajku. Ulotki rozrzucał na rondzie Jagiellonów oraz przed zakładami „Stomil”. W akcji tej brali udział także m.in.: Jacek Jankowski, Janusz Piekarczyk. i Piotr Kolstyłło, rozpowszechniając odezwę również pod ZNTK, Eltrą, Rometem, Telfą oraz na terenie zmilitaryzowanego Polonu.

z Krzysztofem Piekarczykiem, Katarzyną German, Dorotą Frąckiewicz, Joanną Sauter-Kunach, Krystian Frelichowski przeprowadził wiele akcji rozlepiania ulotek w środkach komunikacji miejskiej; sporządzania napisów m.in.. w Parku Kochanowskiego, na pałacu młodzieży, na tablicy informacyjnej „Dziennika” (napis: Prasa kłamie).

W kwietniu 1983 r. wraz z Januszem Piekarczykiem wydawał i rozlepił plakaty wzywające do manifestacji patriotycznej w dniu 1. maja. pod Bazyliką. Wraz z Piotrem Różyckim, Rafałem Budzbonem i Mariuszem Łabętowiczem podczas majowej demonstracji w 1983 roku stanął na czele pochodu niosąc sztandar „Solidarności”. Była to jedna z najliczniejszych demonstracji patriotycznych stanu wojennego w regionie bydgoskim. Za udział

w demonstracji 01.05.1983 roku aresztowani zostali m. in. Piotr Różycki i Rafał Budzbon.

W lipcu 1983 roku zainspirowany II pielgrzymką papieża do Ojczyzny wraz Wojciechem Hetmanem i Józefem Kufflem wydaje poza cenzurą jednodniówkę „Bibuła” zawierającą relacje z pielgrzymki Jana Pawła II do Polski.

Krystian Frelichowski wraz z Wojciechem Hetmanem produkuje „Kalendarze Solidarności”. W październiku 1983 współpracując Piotrem Różyckim, Józefem Kufflem, Rafałem Budzbonem wydaje pismo „Szansa”.

Zostaje zatrzymany przez służbę bezpieczeństwa w dniu 27.01.1984 roku pod zarzutem rozpowszechniania fałszywych wiadomości i działanie w tajnym związku. W dniu 17.03.1984 roku jego dotychczasowy areszt zostaje zamieniony na dozór milicyjny.

Po około rocznej przerwie powraca do konspiracji. Od połowy 1986 roku zostaje redaktorem naczelnym i wydawcą pisma „Raport” (od 3 numeru). Wychodzi łącznie 7–8 numerów pisma – sześć stron, formatu A4. W skład redakcji wchodzi m.in.. Roman Gramza, a współpracują z pismem Józef Kuffel, Mirosław Drangowski, Jacek Jankowski. Pismo to oprócz Bydgoszczy rozprowadzane było

w Poznaniu, Toruniu, Warszawie, Krakowie, Lublinie. Od 4 numeru drukiem zajmowali się Krzysztof Kapałczyński i Bogdan Dzakanowski w mieszkaniu Piotra Winiarskiego.

Krystian Frelichowski w latach 1982–88 organizuje i współorganizuje tajne komplety nauczania; takie jak: Liceum Latające, Niezależne Liceum, Uniwersytet Niezależny oraz wieczorki poezji. Wykładowcami byli m.in.: Tadeusz Jasudowicz, Stefan Pastuszewski, Marek Jarociński, Małgorzata Jarocińska. Jacek Migała. Spotkania odbywały się w kościołach: na Bielawkach, Wyżynach, Kapuściskach oraz w mieszkaniach prywatnych, na przykład w mieszkaniach Katarzyny Borowicz i Elżbiety Gidleckiej.

Krystian Frelichowski wydawał też karty świąteczne – wielkanocne i bożonarodzeniowe. Matryce do tych kart wykonywała Maria Frelichowska-Migała.

Krystian Frelichowski współpracował też z ruchem Wolność i Pokój. Pomagał w organizacji głódówki w obronie Piotra Różyckiego (przewoził z Warszawy odezwy). Organizował u siebie w mieszkaniu seanse zakazanych filmów(Kwadratura koła, Człowiek z żelaza, i inne)

Krystian Frelichowski na terenie regionu bydgoskiego zorganizował

kilkanaście punktów kolportażowych wydawnictw niezależnych.

Marian Fundament

urodził się 3.09.1938 roku. Ma dwoje dorosłych dzieci – Marzenę i Klemensa. Jest mechanikiem samochodowym. Żona ma na imię Maria. Przez całe życie zawodowe zatrudniony był w miejskim przedsiębiorstwie komunikacyjnym w Bydgoszczy – najpierw w WPK, a następnie w MZK. Przed 1980 rokiem należał do związków zawodowych WPK w Bydgoszczy.

Zapisuje się do „Solidarności” we wrześniu 1980 roku i wchodzi w skład komitetu założycielskiego komisji zakładowej NSZZ „Solidarność”. W 1981 roku zostaje wiceprzewodniczącym komisji zakładowej WPK w Bydgoszczy. Pracuje w MKZ-ecie do którego zostaje oddelegowany ze swego zakładu pracy. Zajmuje się głównie sprawami działu interwencji i problemami transportu.

Po wprowadzeniu stanu wojennego już 16.12.1981 roku podejmuje działalność w ramach Prymasowskiego Komitetu Pomocy Osobom Uwięzionym i ich Rodzinom. Prymasowski Komitet dociera z pomocą materialną i finansową do wielu rodzin internowanych i represjonowanych. Jest to szeroko zakrojona akcja pomocy docierającej

do rodzin wszystkich internowanych, których łącznie z Regionu Bydgoskiego było pięćdziesięciu trzech. Marian Fundament współpracuje w ramach prac Prymasowskiego Komitetu ze Stanisławem Hammermeisterem, Andrzejem Kobiakiem, Eleonorą Marciniak, Wiesławem Warzochą, Krzysztofem Gotowskim, Henrykiem Cichm, Eleonorą Harendarską i Jerzym Harendarskim. Wielokrotnie „nieznani sprawcy” niszczą samochód Mariana Fundamenta, którym rozwozi żywność dla rodzin internowanych i represjonowanych. Od pierwszych dni stanu wojennego jest nachodzony w zakładzie pracy przez funkcjonariuszy służby bezpieczeństwa. Wraz z Henrykiem Cichym podejmuje próbę, bezskuteczną, uruchomienia niezależnego radia podziemnej „Solidarności”. Pomaga Henrykowi Cichemu organizować protesty, między innymi 1.05.1983 roku dostarczając materiały i sprzęt potrzebny do produkcji flag i transparentów. Od 1989 roku uczestniczy w rekonstrukcji działalności NSZZ „Solidarność”. Zostaje wiceprzewodniczącym Krajowej Sekcji Komunikacji Miejskiej NSZZ „Solidarność”, a także członkiem prezydium Sekretariatu Służb Publicznych. Przebywa na emeryturze.

Katarzyna German

urodziła się 15.05.1966 roku.

Dziadek Katarzyny German był oficerem wojska polskiego i zginął podczas bitwy nad Bzurą.

Katarzyna German wraz z koleżanką Joanną Sauter malowała na murach w centrum Bydgoszczy znaki Polski Walczącej. Razem z grupą zorganizowaną przez Krystiana Frelichowskiego uczestniczyła w tajnych kompletach organizowanych w bydgoskiej Bazylice przez ks. Jacka Moryto.

1985 roku sporządzała wraz z Mariuszem Weyną, Wojciechem Polakiem, Joanną Kunach napisy na murach, m.in.. LO VI i LO IV – „Solidarność”. Katarzyna German brała udział w akcjach plakatowania i rozpowszechniania ulotek organizowanych przez grupę stworzoną przez Krystiana Frelichowskiego. Rozpowszechniano ulotki – „CDN”, „Jesteśmy Będziemy”, „Solidarność”.

W LO VI organizowała obchody rocznic narodowych – minuty ciszy podczas przerw. Brała udział w manifestacji patriotycznej podczas akademii szkolnej 11.11.1985 roku – młodzież odśpiewała wówczas Rotę w jej wersji: „aż się rozpadnie w proch i pył sowiecka zawierucha”.

Katarzyna German wraz z Mariuszem Weyną, Joanną Kunach, Piotrem Wieczorkiewiczem

redagowała i wydawała pismo „Ukos II”. Grupa ta powieliała i rozpowszechniała „Informator Bydgoski”, „Tygodnik Mazowsze”, „W drodze”; wydała też tomik wierszy Stefana Pastuszewskiego.

Katarzyna German sporządzał także napisy pod Rondem Jagiellonów żądające uwolnienia Piotra Różyckiego i Rafała Budzbona. Była szykanowana przez SB, grożono jej m.in.. wyrzuceniem ze szkoły..

Maciej Głuszkowski

urodził się 23.01.1948 roku. Rodzice – Roman i Ildefonsa. Maciej Głuszkowski ma czworo, już dorosłych dzieci: Bogumiłę, Ewę, Mikołaja i Pawła.

W latach 1989–91 był zastępcą przewodniczącego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy. Następnie przez cztery lata, do 1994 roku, pełnił funkcję prezydenta Inowrocławia. Przez kolejne cztery lata był sekretarzem Urzędu Miasta Bydgoszczy. W latach 1998–2002 pracował w urzędzie wojewódzkim w Bydgoszczy jako zastępca dyrektora wydziału infrastruktury – jednocześnie był wiceprzewodniczącym Rady Miasta Bydgoszczy. We wrześniu 1980 roku współtworzył zakładową „Solidarność” w Bydgoskim Przedsiębiorstwie Budowlano-Inżynieryjnym. Został

etatowym przewodniczącym komisji zakładowej NSZZ „Solidarność”. Był członkiem MKZ NSZZ „Solidarność”.

Maciej Głuszkowski brał bezpośredni udział w bydgoskich wydarzeniach marcowych. Wraz z innymi działaczami (głównie MKZ) bierze udział w sesji WRN przerwanej 19 marca 1980 roku pobiciem Jana Rulewskiego, Romana Bartoszcze i Mariusza Łabentowicza przez funkcjonariuszy milicji i SB.

Był także delegatem na I Krajowy Zjazd NSZZ „Solidarność” w Hali „Olivia”. Podczas Zjazdu pracował w komisji d/s ordynacji wyborczej.

Po wprowadzeniu stanu wojennego przez kilka tygodni ukrywa się przed służbą bezpieczeństwa – nocuje u przyjaciół i znajomych. Udziela pomocy materialnej rodzinom internowanych – Zdzisława Rusaka i Krzysztofa Mikołajczyka.

Maciej Głuszkowski aktywnie współorganizował grupę osób zamierzających prowadzić działalność opozycyjną w warunkach stanu wojennego. W skład tej grupy weszli m.in.: Krystyna Ziółkowska, Alicja Buchcińska, Krzysztof Mikołajczyk, Alicja Weckwerth, Roman Bednarski, Barbara Szmelter, Tadeusz Pogoda, Krystyna Fojud, Zbigniew Myszkowski, Leon Felczykowski. Grupa ta wspomagała

finansowo i materialnie rodziny internowanych oraz aresztowanych. Sporządzała i powielała ulotki i materiały informacyjne. W tym zakresie Maciej Głuszkowski współdziałał z grupą Romana Kotzbacha, w którego piwnicy drukowano ulotki. Ulotki te zawierały informacje o dacie, godzinie i paśmie UKF nadawania Bydgoskiego Radia „Solidarność”.

Grupa zajmowała się także kolportażem podziemnych wydawnictw i prasy w zakładach pracy. Systematycznie zbierano także wśród członków NSZZ „Solidarność” składki. Grupa kontaktowała się ze strukturami podziemnymi z Poznania. Między innymi z Lechem Dymarskim.

Maciej Głuszkowski był też członkiem Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego. Anagram fikcyjnego przewodniczącego był utworzony także od imienia Macieja Głuszkowskiego – H.MAJ – oznaczał skrót od imion Henryka Cichego, Macieja Głuszkowskiego, Andrzeja Mazurowicza i Jerzego Mierzejewskiego.

Dziś Maciej Głuszkowski jest urzędnikiem samorządowym.

Krzysztof Gotowski

urodzony 12 marca 1954 roku w Bydgoszcy. Ojciec Edmund,

matka Jolanta. Dzieci: Izabela i Wojciech.

Zginął tragicznie 20 października 2003 roku.

Z zawodu był elektro-energetykiem. Pracował między innymi w Zakładzie Energetycznym w Bydgoszczy, Elektromontażu Bydgoszcz, Zakładzie Prefabrykatów Budowlanych – Edmund Gotowski oraz był właścicielem firmy „Rawex”.

We wrześniu 1980 roku Krzysztof Gotowski został przewodniczącym komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” w Elektromontażu. Potem został wybrany na wiceprzewodniczącego MKZ NSZZ „Solidarność”. Był zwolennikiem powstania NSZZ „Solidarność” rolników indywidualnych. Pracował nad projektem powołania związku zawodowego rolników na przełomie 1980–1981 roku. Współpracował w tym zakresie ze Stanisławem Mojzesowiczem, Michałem i Romanem Bartoszcze, Gabrielem Janowskim i innymi liderami chłopskimi. Brał udział we wszystkich ważnych przedsięwzięciach MKZ i później Zarządu Regionu w latach 1980–1981.

Krzysztof Gotowski brał aktywny udział w wydarzeniach Bydgoskiego Marca. Był jednym z przywódców delegacji związkowej negocjującej

z Ministerstwem Sprawiedliwości warunki rozwiązania kryzysu wynikłego z pobicia Jana Rulewskiego, Mariusza Łabentowicza i Michała Bartoszcze. Podczas negocjacji ustalono m.in.; że rząd nie będzie utrudniał powstania NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych; że 28.05.1981 roku telewizja wyemituje audycję uczciwie przedstawiającą przebieg wydarzeń podczas sesji WRN 19.03.1981 roku.

Krzysztof Gotowski cieszył się wśród członków regionalnych władz związku opinią doskonałego organizatora – wspierał logistycznie i organizacyjnie m.in.. „Wolne Związki” i „Serwis Informacyjny”.

13.12.1981 roku został internowany. Minister Stanisław Ciosek namawia Krzysztofa Gotowskiego na tworzenie związku zawodowego alternatywnego wobec „wałęsowskiej” „Solidarność”. Krzysztof Gotowski odmawia i bezskutecznie domaga się widzenia z uwięzionymi liderami NSZZ „Solidarność”. Po kilkudniowym pobycie w ośrodku internowania wychodzi na wolność. Zakłada firmę budowlaną. W firmie tej znajdują zatrudnienie pozbawieni pracy opozycjoniści. Krzysztof Gotowski wspomaga finansowo struktury opozycyjne. Jest jednym z oskarżonych w głośnym procesie

opozycjonistów w 1986 roku. W procesie tym Roman Kotzbach i Bogdan Guść oskarżeni zostali o to, że napadli i zrabowali teczkę z aparatem fotograficznym i dwie kasety esbekowi Józefowi Skotnikowi. Ks. Józef Kutermak o to, że przechował i ukrył zrabowaną teczkę z aparatem fotograficznym. Henryk Cichy, Danuta Kucewicz i właśnie Krzysztof Gotowski zostali oskarżeni o dawanie fałszywego alibi oskarżonym (szczególnie Bogdanowi Guściowi). Mimo agresywnej postawy prokuratury rejonowej w Bydgoszczy, Krzysztof Gotowski uniknął wyroku skazującego.

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych stworzona na początku lat osiemdziesiątych firma Krzysztofa Gotowskiego jest już jedną z największych firm budowlanych w województwie. Krzysztof Gotowski był wykonawcą strategicznych dla rozwoju Bydgoszczy inwestycji drogowych – mostów i węzłów komunikacyjnych, hal sportowych.

Aleksander Grzybek

urodził się 27.11.1942 roku. Jest wdowcem i ma troje dzieci – Teresę, Monikę i Adama.

W latach 1990–1994 był radnym Rady Miasta Bydgoszczy; a w latach 1990–1992 członkiem Zarządu Miasta Bydgoszczy. W 1981 roku był jednym z głównych organizatorów

I Zjazdu NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego. Kilka dni po Zjeździe służba bezpieczeństwa przeprowadziła z Aleksandrem Grzybkim „rozmowę ostrzegawczą”.

Po wprowadzeniu stanu wojennego Aleksander Grzybek wraz ze Stefanem Pastuszewskim i Albinem Zielińskim wydaje „Chrześcijański Informator Kulturalny”. Pismo drukowane jest na powielaczu przywiezionym przez Aleksandra Grzybka z Warszawy i umieszczonym w podziemiach kościoła Świętych Polskich Braci Męczenników. Aleksander Grzybek współpracuje wówczas także z Eleonorą Harendalską, Jerzym Harendalskim, Marią i Marianem Fundamentami. Współpraca obejmuje pomoc dla więzionych i internowanych.

Od 08.12.1982 roku działa powołany m.in. przez Aleksandra Grzybka Bydgoski Dom Archikonfraterni Literackiej. Pierwszymi członkami bydgoskiej Archikonfraterni są: ks. Romuald Biniak, Jerzy Kąkol, Stefan Pastuszewski, Tadeusz Jaskólski, Stanisław Świeżewski.

W 1983 roku Aleksander Grzybek wraz ze środowiskiem bydgoskiej Archikonfraterni Literackiej organizuje w Bydgoszczy „Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej”. W „Tygodniach Kultury

Chrześcijańskiej” uczestniczą m.in.. Józefa Henelowa, Antoni Tokarczuk, Andrzej Stelmachowski, prof. Konrad Górski, prof. Tadeusz Jasudowicz. Duży rozgłos uzyska m.in.. wygłoszony w latach osiemdziesiątych podczas „Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej” wykład księdza Małkowskiego „O bezbożnym komunizmie”.

Aleksander Grzybek wspomaga także Uniwersytet Łatający. W tym zakresie współpracuje ze Stefanem Pastuszkowskim, Albinem Zielińskim, Jerzym Harendarskim, Zbigniewem Ornowskim.

Aleksander Grzybek wielokrotnie przewozi do Bydgoszczy prasę podziemną, książki drugiego obiegu, które otrzymuje w warszawskiej siedzibie Archikonfraterni Literackiej. Kolportuje te nielegalne wydawnictwa w środowisku Bydgoskiego Domu Archikonfraterni Literackiej.

Do dziś jest aktywnym organizatorem Tygodni Kultury Chrześcijańskiej w Bydgoszczy.

Bogdan Guść

urodził się 11 listopada 1954 roku w Bydgoszczy. Syn Witolda i Haliny z domu Buczkowskiej. Mieszka w Bydgoszczy. Ukończył, w 1975 roku, Technikum Elektroniczne w Bydgoszczy. Pracował między innymi w ZR „Unitra–Eltra”

w Bydgoszczy zatrudniony na stanowisku konstruktora. Obecnie jest na rencie.

Bogdan Guść był członkiem Prezydium MKZ NSZZ „Solidarność”. Dziś należy do Stowarzyszenia Osób Represjonowanych w Stanie Wojennym „Przymierze”. Jest członkiem prezydium Stowarzyszenia.

Po wprowadzeniu stanu wojennego angażował się w działalność podziemną, przede wszystkim w kolportaż na terenie Bydgoszczy nielegalnych wydawnictw. Był szykanowany i prześladowany przez służbę bezpieczeństwa – wielokrotne przeszukania, zatrzymania, karanie przez kolegium oraz dwukrotne aresztowanie – łącznie był pozbawiony przez komunistyczne władze wolności przez półtora roku.

W 1982 roku prokuratura postawiła mu zarzut o to, że dnia 21 kwietnia 1982 roku znieważył funkcjonariuszy MO nazywając ich gestapowcami. Tymi funkcjonariuszami byli – ppor. W. Żurawski, ppor. J. Grela i kpt. J. Tomicki. Stanął też przed Kolegium do Spraw Wykroczeń przy Wojewodzie Bydgoskim obwiniony o to, że „w dniu 3 maja 1983 roku w Bydgoszczy przed kościołem na Placu Kościeleckich brał udział w nielegalnym zgromadzeniu oraz

wznosił wrogie okrzyki takie jak: „Bez Solidarności nie ma wolności” oraz inne o charakterze antypaństwowym.” Postępowanie to umorzono na mocy ustawy o amnestii z dnia 22.07.1983 roku. Był jednym z oskarżonych w procesie w 1985 i 1986 roku o to, że pobił i odebrał teczkę z aparatem fotograficznym funkcjonariuszowi SB Józefowi Skotnikowi. Współoskarżonymi w tym procesie byli – ks. Józef Kutermak, Henryk Cichy, Roman Kotzbach, Danuta Kucewicz i Krzysztof Gotowski. Według ustaleń prokuratury Bogdan Guść miał wspólnie z Kotzbachem powalić na ziemię esbeka Skotnickiego i zabrawszy mu teczkę uciec do Bazyliki przed którą właśnie odbywał się wiec „Solidarności”. Wydarzenie to miało miejsce 01.05.1985 roku.

Bogdan Guść otrzymał medal Zasłużony Działacz Kultury, Krzyż „Semper Fidelis” oraz medal w 85 Rocznicę Powrotu Miasta do Macierzy.

Wojciech Hetman

urodził się w 1964 roku.

Działalność opozycyjną podjął jako siedemnastolatek w 1981 roku. Początkowe działania polegały głównie na plakatowaniu, roznoszeniu, zazwyczaj ręcznie zrobionych ulotek, na kłatkach

schodowych bloków mieszkalnych oraz pisaniu haseł na murach.

Tę spontaniczną działalność skoordynował Stefan Pastuszewski, który zaprosił go na odbywający się w Komitecie Prymasowskim kurs poligraficzny. Kurs prowadził znakomity fachowiec – Gerard Lewandowski. Po ukończeniu kursu razem z Wojciechem Bonkiem Wojciech Hetman tworzy drukarnię i punkt reprodukcji klisz graficznych. Na początku działalność ta odbywała się w mieszkaniu Bonka, później przeniesiona została do piwnicy jednego z wieżowców na ulicy Wyszyńskiego. Projektowano tam i wykonywano z płytek linoleum matryce znane w całym kraju („Solidarność cdn.”, „Solidarność, byliśmy, jesteście, będziemy.”, „Uwolnić więźniów sumienia.” i inne). W punkcie małej poligrafii używano głównie farby, którą robiono z pasty bhp i pigmentu. Drukowano na dużej skale ulotki, bibułę, kalendarze, gazety okolicznościowe i inne.

W 1984 roku Wojciech Hetman trafia na kilka miesięcy do aresztu śledczego w Bydgoszczy. Jako dziewiętnastolatek jest jednym z najmłodszych więźniów politycznych w Polsce.

Współpracuje z ruchem „Wolność i Pokój”. Współdziała z grupą młodzieży odmawiającą odbycia służby wojskowej w ramach

komunistycznego wojska – m.in.. z Piotrem Różyckim, Rafałem Budzbonem i Sławomirem Dutkiewiczem. W roku 1986 Wojciech Hetman odmówił złożenia przysięgi wojskowej wysyłając pisemne protesty i oświadczenia do Ministra Obrony Narodowej, Kongresu Amerykańskiego i Radia Wolna Europa. Niedługo potem trafił do kompanii karnej.

Po wyjściu z wojska jako redaktor naczelny i producent wydaje gazetę o profilu pacyfistyczno-opozycyjnym „Agnus 2”.

W 2001 roku Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego odznacza go Odznaką Zasłużonego Działacza Kultury za „działalność na rzecz kultury w Polsce”.

Zdzisław Hetzig

urodził się 26 listopada 1952 roku w Bydgoszczy. Żonaty, ojciec czworga dzieci. W latach siedemdziesiątych związany z Duszpasterstwem Akademickim przy kościele o.o. Jezuitów. W 1974 protestuje przeciwko niesprawiedliwym podwyżkom w WSN w Bydgoszczy. W wyniku interwencji KW PZPR zostaje za ów protest zwolniony dyscyplinarnie z pracy w WSN.

W 1978 roku, podczas pielgrzymki do Częstochowy, dzięki o. Hubertowi Czumie, poznaje działaczy gdańskiego środowiska Ruchu

Obrony Praw Człowieka i Obywatela (m.in.. Aleksandra Halla i braci Rybickich: Arkadiusza i Mirosława). Nawiązuje kontakt ze Stanisławem Januszkiewiczem (prowadzącym w Bydgoszczy Punkt Konsultacyjny ROPCiO).

W 1977 roku podejmuje studia wieczorowe na ATR. Już w 1979 roku zostaje z uczelni relegowany. Na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych jest członkiem Ruchu Młodej Polski; kolportuje w Bydgoszczy niezależne wydawnictwa (m.in. „Bratniaka”, „Opinię”, „Droge”). Wielokrotnie zatrzymywany przez SB na 48 godzin – m.in. 11 listopada 1978 roku w Gdańsku z Dariuszem Kobzdejem i Aleksandrem Hallem, za udział w manifestacji patriotycznej, a także w Poznaniu, między innymi ze Stanisławem Barńczakiem.

19 stycznia 1980 roku w Bydgoszczy SB rozbija zorganizowane przez niego spotkanie samokształceniowe studentów toruńskiego UMK z Arkadiuszem Rybickim.

Zdzisław Hetzig współpracuje z toruńskim środowiskiem opozycji przedsierniowej (m.in. ze Stanisławem Śmigłem). 4 września 1980 roku zgłasza się do MKZ „Solidarność” w Bydgoszcz i przedstawia się Janowi Rulewskiemu. Ten początkowo

odmawia podjęcia współpracy tłumacząc, że ktoś, związany z opozycją, mógłby zaszkodzić wizerunkowi nowego związku. Jednak gdy okazuje się, że jako ślusarz z zawodu Hetzig potrafi naprawić stary, przedwojenny powielacz, Rulewski zgadza się na współpracę. Współpracując m.in. z Haliną i Gerardem Lewandowskimi Hetzig drukuje pierwsze ulotki. Wkrótce wchodzi w skład redakcji „Wolnych Związków”. Jest pomysłodawcą tego tytułu. Publikuje na jego łamach liczne artykuły, podejmując głównie problematykę społeczną. Współpracuje w tym zakresie m.in. z Jarosławem Wenderlichem i Stefanem Pastuszewskim.

Po wydarzeniach Bydgoskiego Marca jest skonfliktowany z członkami MKZ. Uważa, że Jan Rulewski i Mariusz Łabentowicz „wyolbrzymiają” rozmiary pobicia w celu osiągnięcia własnych celów politycznych. Wkrótce po Bydgoskim Marcu Hetzig występuje o paszport i 30 czerwca 1981 wyjeżdża do RFN. W 1987 roku rzeka się polskiego obywatelstwa. W latach dziewięćdziesiątych współpracuje z „Gazetą Pomorską” jako Johann Hetzig.

W 2008 roku bierze udział w ogólnopolskim konkursie „Bydgoski Marzec 1981”,

zdobywając wyróżnienie Marszałka Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

W nagrodzonej pracy pt. „Ponieważ i ja byłem świadkiem...”, przerywa wieloletnie milczenie i po raz pierwszy publicznie przedstawia swoją wersję wydarzeń marcowych. Raz jeszcze, tak jak w 1981 roku, twierdzi, że Jan Rulewski i Mariusz Łabentowicz symulowali swój ciężki stan zdrowia po pobiciu w sali WRN w Bydgoszczy w dniu 19.03.1981 roku.

Danuta Iglewska

urodziła się 06.09.1947 roku. Zmarła 13.08.1996 roku. Miała męża Henryka i pięcioro dzieci – Marka, Roberta, Marcina, Michała i Martę.

Po wprowadzeniu stanu wojennego włączyła się czynnie w działalność opozycyjną. W swoim mieszkaniu przy ulicy Grunwaldzkiej w Bydgoszczy drukowała od stycznia 1981 roku ulotki i pisma podziemne; między innymi: wizerunki Matki Boskiej Stanu Wojennego (z charakterystyczną 13-tką na policzku), komiks o dziejach „Solidarności” pt. „Solidarność” – 500 pierwszych dni, oraz miesięcznik (ukazujący się nieregularnie) „Żywią i Bronią”. Po zamordowaniu ks. Jerzego Popiełuszki uczestniczyła

w rozpowszechnianiu ulotek informujących społeczeństwo Bydgoszczy o okolicznościach zbrodni.

W mieszkaniu Danuty Iglewskiej i jej męża Henryka odbywały się liczne spotkania opozycjonistów, w których brali udział m.in. Stefan i Bronisław Pastuszewscy oraz Stanisław Koaznecki. Danuta Iglewska brała wielokrotnie udział w akcjach rozpowszechniania ulotek – szczególnie na terenie dzielnicy Wilczak w Bydgoszczy.

Henryk Iglewski

urodził się 19.01.1946 roku. Jest wdowcem. Ma pięcioro dorosłych dzieci – Marka, Roberta, Marcina, Michała, Martę. Wykształcenie podstawowe. Jest kierowcą wózków widłowych.. Od 1965 roku do 1998 był zatrudniony w Bydgoskich Zakładach Gumowych „Stomil” w Bydgoszczy. W okresie od września 1980 roku do 13 grudnia 1981 roku był członkiem komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” pracowników „Stomilu”. Brał czynny udział we wszystkich akcjach solidarnościowych i protestacyjnych organizowanych przez NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego.

Po 13.12.1981 roku podjął działalność w podziemnych strukturach „Solidarności”. Współtworzył podziemną strukturę

w skład której weszli wiceprzewodniczący komisji zakładowych wiodących zakładów pracy z Bydgoszczy – „Modus”, „Zachem”, „Bydgoskie Zakłady Meblowe”. Grupa spotkała się po raz pierwszy przed świętami Bożego Narodzenia w 1981 roku, w parku przy ulicy Nakielskiej w Bydgoszczy. W skład grupy wchodził m.in.: Zygmunt Zarada, Roman Madeja, Barbara Budnik.

Henryk Iglewski drukował w swoim mieszkaniu przy ulicy Grunwaldzkiej ulotki, wizerunki Matki Boskiej Stanu Wojennego (z charakterystyczną 13-tką na policzku), komiks o dziejach „Solidarności” pt. „„Solidarność” – 500 pierwszych dni”, oraz miesięcznik (ukazujący się nieregularnie) „Żywią i Bronią”. Powielał także „Informator Bydgoski”. Po zamordowaniu ks. Jerzego Popiełuszki Henryk Iglewski wydrukował i osobiście rozrzucał ulotki informujące społeczeństwo Bydgoszczy o okolicznościach zbrodni.

Henryk Iglewski prowadził jeden z najaktywniejszych ośrodków wydawniczych i kolporterskich podziemnej „Solidarności” Regionu Bydgoskiego. Henryk Iglewski współpracował także z braćmi Pastuszewskimi, rodziną Bartoszczów, Stanisławem Kozaneckim. W działalności

podziemnej Henryka Iglewskiego wspomagała żona Danuta i siostra Anna Jastrzębska. Danuta poprzez prowadzenie kolportażu. Anna poprzez „przemycanie” do Polski z zagranicy materiałów drukarskich.

Henryk Iglewski był kilkakrotnie zastraszany i szantażowany przez funkcjonariuszy WSW. Grożono śmiercią zarówno jemu, jak i członkom jego rodziny. W zastraszaniu Henryka Iglewskiego brał udział ówczesny podporucznik Jerzy Jasiński.

Henryk Iglewski jest dziś emerytem.

Andrzej Ikert

urodził się 20 maja 1955 roku w Więcborku. Syn Władysława i Marty. Mieszka w Więcborku. Skończył Technikum Rolnicze oraz Studium Kulturalno-Oświatowe.

W 1978 i 1979 roku pracował w Gminnej Spółdzielni Więcbork. W 1980 roku w Urzędzie Miasta i Gminy Więcbork. W tym też roku krótko był nauczycielem w szkole podstawowej w rodzinnym mieście. W latach 1981–1983 pracował jako instruktor w Sępoleńskim Domu Kultury. W roku 1983 do 1985 był robotnikiem w Zakładach Przemysłu Drzewnego w Więcborku. W latach 19985–1990 na skutek represji został bez pracy. Krótko w 1990 roku był kierownikiem w firmie „Jazon”

w Bydgoszczy. Obecnie, od wielu już lat, jest bezrobotny.

W latach 1981 do 1989 był wolontariuszem Prymasowskiego Komitetu Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i Ich Rodzinom w Bydgoszczy. W ramach tej działalności był kierownikiem ośrodka kolonijnego w Słońcu.

Od 1998 roku jest członkiem Stowarzyszenia Osób Represjonowanych w Stanie Wojennym „Przymierze” w Bydgoszczy. W roku 1998 został pełnomocnikiem Gminnego Komitetu Wyborczego AWS w Więcborku. Od 2004 roku jest pełnomocnikiem Polskiego Stowarzyszenia Osób Bezrobotnych „Potrzeba” – Oddział Więcbork.

Jest artystą amatorem. Pasjonuje go plastyka i fotografia. Zajmuje się również publicystyką. W marcu 2008 roku nawiązał współpracę z „Tygodnikiem Solidarność”, a jego praca „Bydgoski Marzec 1981” zdobyła nagrodę w organizowanym w 2008 roku konkursie literackim na wspomnienie o marcowych wydarzeniach w Bydgoszczy w 1981 roku.

Od 1980 roku jest zaangażowany w działalność NSZZ „Solidarność” – Oddział Ziemi Krajeńskiej w Sępólnie Krajeńskiej. Zajmował się m.in. kolportażem wydawnictw niezależnych.

Po wprowadzeniu stanu wojennego zajmował się zbiórką środków materialnych na potrzeby podziemnej „Solidarności” i pomocy materialnej rodzinom represjonowanych.

Tworzył sieć kolportażu i dystrybucji wydawnictw niezależnych oraz bibliotekę i wideotekę. Brał udział w akcjach plakatowych i propagandowych (m.in.. wypisywał hasła na murach). Zbierał informacje o ofiarach represji. Zajmował się też poszukiwaniem informacji o funkcjonariuszach SB i MO oraz członkach ORMO i konfidentach – głównie z gminy Więcbork i terenu powiatu sępoleńskiego. Nawiązał też współpracę z działaczami Komitetu Prymasowskiego w Toruniu oraz zaangażował się jako wolontariusz w działalność Prymasowskiego Komitetu Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i Ich Rodzinom przy Bazylice Św. Wincentego a Paulo w Bydgoszczy. W ramach działalności Komitetu był współorganizatorem inicjowanej przez Stefana Pastuszewskiego „Chrześcijańskiej Akcji Wychowawczo-Wypoczynkowej” pod hasłem „Wierni Bogu i Ojczyźnie” oraz kierownikiem ośrodka kolonijnego w Słońcu.

W czasie trwania stanu wojennego utrzymywał też kontakty

z bydgoskimi działaczami KPN i działaczami Ruchu „Wolność i Pokój” z Bydgoszczy. W dniach 15.09.1987 – 22.09.1987 roku uczestniczył w organizowanej przez „Wolność i Pokój” głódowce protestacyjnej w podziemiach kościoła o.o. Jezuitów w Bydgoszczy. Po 13 grudnia 1981 roku był inicjatorem i autorem odezwy Obywatelskiego Komitetu Oporu Społecznego, która nawoływała do biernego oporu i bojkotu reżimu. W latach 1982–1984 był pomysłodawcą, inicjatorem oraz organizatorem akcji niezależnej inicjatywy obywatelskiej pod hasłem „Kolędnicy”, organizowanej w okresie Świąt Bożego Narodzenia, której celem było zebranie środków materialnych na pomoc rodzinom internowanych i aresztowanych oraz na potrzeby podziemnej działalności wydawniczej. Zorganizował grupę kolędników, którzy kwestowali na rzecz osób internowanych, więzionych i prześladowanych. Zebrane środki pozwalały również na wykonanie pocztówek okolicznościowych o treści religijnej. W roku 1984 współorganizował delegację „Solidarności” z Więcborka na pogrzeb ks. Jerzego Popiełuszki. Po wybuchu stanu wojennego zainicjował i zorganizował ewakuację biblioteki związkowej z siedziby „Solidarności”

w Wiecorku. Był też pomysłodawcą i wykonawcą spektakularnej akcji: na banknotach pisał hasła o treści antykomunistycznej i popierające „Solidarność”, które potem puszczał w obieg. Działania te były bezpośrednią przyczyną aresztowania i miesięcznego pobytu Andrzeja Ikerta w więzieniu na przełomie grudnia i stycznia 1982–1983 roku.

Andrzej Ikert publikował swoje artykuły w „Chrześcijańskim Informatorze Kulturalnym” w dwutygodniku rodzin katolickich „Ład Boży”, w „Wiadomościach Wolnych Związków”, tygodniku katolickim „Młoda Polska”.

W 2001 roku Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznał Andrzejowi Ikertowi odznaczenie „Zasłużony Dla Kultury Narodowej” za zasługi w tworzeniu sieci kolportażu wydawnictw niezależnych w okresie PRL.

Andrzej Ikert odmówił przyjęcia tego odznaczenia na znak protestu przeciwko, jak sam to określił, dwuznacznej polityce społeczno-gospodarczej władz po roku 1989, polegającej, zdaniem Ikerta, m.in. na dyskryminacji ludzi i środowisk najbardziej zasłużonych dla walki o demokratyzację oraz braku dekomunizacji i lustracji elit politycznych i gospodarczych państwa.

Małgorzata Jarocińska

urodziła się 06.10.1957 roku. Jest córką Stanisława i Czesławy. Małgorzata Jarocińska jest nauczycielką historii. Była wielokrotnie szykanowana i zawieszana w czynnościach za odmowę udziału w obchodach 1 Maja.

Po wprowadzeniu stanu wojennego podjęła działalność kolporterską. Przywoziła z Warszawy bezdebitowe książki. Deklamowała wiersze podczas mszy za Ojczyznę. W latach 1982–1984 uczestniczyła w tajnych kompletach. Występowała z wykładami dla członków Archikonfraterni Młodzieżowej i Uniwersytetu Latającego.

W 1987 roku Małgorzata Jarocińska zakłada niezależne liceum. Wykładowcami w liceum są – Marek Jarociński, Marek Mięgała i właśnie Małgorzata Jarocińska. W 1988 roku wraz z Krystianem Frelichowskim zorganizowała przegląd filmów niezależnych – projekcje odbywały się w mieszkaniu Krystiana Frelichowskiego. Wśród prezentowanych filmów znalazły się m.in. „Człowiek z żelaza”, „Kwadratura koła”, „Ucieczka balonem”.

Tadeusz Jasudowicz

urodził się 2.08.1944 w Urniażach na Litwie. Powrócił wraz z rodziną do

Polski w 1955 roku w ramach akcji repatriacyjnej. Ojciec Jan więziony był przez dziesięć lat w sowieckich łagrach. Matce Ludwice udało się ocalić z dziesięcioletniego pobytu w Rosji czwórkę dzieci: Michała, Janinę, Wandę i Tadeusza. Tadeusz Jasudowicz ukończył studia prawnicze w Toruniu w 1966 r. Następnie doktoryzował się w 1972 r.; zaś habilitację uzyskał w 1983 r. Od 1966 r. do jesieni 1981 r. był członkiem PZPR. W latach osiemdziesiątych silnie związany z tak zwanymi „poziomkami” partyjnymi.

Od 1980 roku współpracuje z MKZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy. Jest ekspertem regionalnych władz „Solidarności” w zakresie praw człowieka i prawa międzynarodowego. m.in.. pracuje nad koncepcjami „finlandyzacji” Polski.

Kilka dni po wprowadzeniu stanu wojennego pisze do Wojciecha Jaruzelskiego „List otwarty” w którym poddaje druzgoczącej krytyce politykę internowań.

Od 1982 roku jest zaangażowany w działalność Latającego Uniwersytetu. Wygłasza setki wykładów w kościołach na terenie całego kraju, w salkach katechetycznych i mieszkaniach prywatnych na temat praw człowieka, wolności obywatelskich,

patriotyzmu i religii. Współpracuje wówczas z Jerzym i Barbarą Puciatami, Stefanem Pastuszewskim, Marianem i Janiną Matelskimi.

W 1983 roku angażuje się w działalność Archikonfraterni Literackiej. Odbywa wiele wieczorów autorskich podczas których wygłasza patriotyczne wiersze i poematy. W zakresie tej działalności współpracuje z Albinem Zielińskim, Stefanem Pastuszewskim, ks. Biniakiem, Aleksandrem Grzybkiem. Jest współtwórcą Duszpasterstwa Ludzi Pracy. W ramach działalności Duszpasterstwa Ludzi Pracy współpracuje z Januszem Piątkiem, Józefem Cylem oraz Marianem i Janiną Matelskimi. Współorganizuje kolonie katolickie dla dzieci i młodzieży opozycjonistów oraz pochodzącej z ubogich rodzin. Prowadzi podczas owych kolonii działalność wychowawczo-patriotyczną. Współpracuje wówczas z Januszem Piątkiem, Markiem Januszko, Danutą Januszko.

Zostaje aresztowany przez służbę bezpieczeństwa 03.03.1984 r. Stawiane mu zarzuty obejmują działalność w strukturach podziemnej „Solidarności”, Uniwersytetu Latającego oraz autorstwo broszury „Co o wyborach każdy Polak powinien wiedzieć”

sygnowanej pseudonimem Adam Kościuszko. Prokuraturze nie udaje się udowodnić zarzucanych profesorowi Jasudowiczowi czynów. (Broszura sygnowana nazwiskiem Adam Kościuszko jest rzeczywiście autorstwa profesora!). Zostaje wypuszczony z aresztu w maju 1984 roku, m.in.. dzięki poręczeniu profesora Nestorowicza.

Profesor Jasudowicz jest wielokrotnie szykanowany przez władze uczelniane. Mimo pomyślnego rezultatu kolokwium habilitacyjnego w 1983 r. przez następnych sześć lat nie uzyskuje statusu samodzielnego pracownika naukowego (docentury). Władze uczelni wielokrotnie nakładają profesora Jasudowicza do rezygnacji z kariery naukowej. Szczególnie często presje na profesora wywiera rektor UMK w Toruniu profesor Łęgowski.

Od 1982 roku aż do roku 1989 Tadeusz Jasudowicz objęty jest skutecznym zakazem publikowania – zarówno dzieł naukowych, jak i poetyckich.

Profesor Jasudowicz wielokrotnie jest karany przez Kolegium d/s Wykroczeń za wygłaszanie antysocjalistycznych przemówień w ramach Uniwersytetu Łatającego. Profesor Jasudowicz jest autorem wydanych w podziemiu broszur: „Odmowa służby wojskowej prawem

człowieka”; „W obronie dostępu Polski do morza”.

Dziś jest wybitnym znawcą prawa międzynarodowego, a szczególnie praw człowieka. Jest profesorem i kierownikiem Katedry Praw Człowieka i Prawa Europejskiego UMK w Toruniu oraz członkiem Rady ONZ d/s Praw Człowieka i Pokoju. Mieszka w Bydgoszczy.

Piotr Jurecki

urodził się 8 września 1964 roku w Bydgoszczy. Ojciec – Jan; matka – Teresa. Żona ma na imię Renata. Piotr Jurecki ma także troje dzieci: Dagmarę, Leszka i Kamila. W latach osiemdziesiątych pracował w firmach: „Budopol”, Zakłady Mięsne w Bydgoszczy i „Ekopol” również w Bydgoszczy. Od 1992 roku zatrudniony jest w firmie „Feniks”.

Po wprowadzeniu stanu wojennego, mając siedemnaście lat, wraz z kolegami z Zasadniczej Szkoły Zawodowej Nr 4, m.in. z Leszkiem Januszkiewiczem i swoim kuzynem, Jackiem Jureckim sporządzał ulotki o treści antykomunistycznej, które następnie rozrzucał, między innymi na terenie I LO w Bydgoszczy oraz w centrum handlowym „Jedynak”.

Został zatrzymany przez SB podczas próby rozrzucenia ulotek na terenie Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy przy ulicy Bernardyńskiej. Wraz

z Leszkiem Pieńkosiem w latach 1982–1983 produkował ulotki oraz kalendarze z wizerunkami Jana Rulewskiego i Lecha Wałęsy. Podjął razem z Pieńkosiem nieudaną próbę produkcji materiałów wybuchowych, które miały być użyte do zniszczenia siedziby TPPR w Bydgoszczy. Atak na siedzibę TPPR ograniczył się jedynie do obrzucenia budynku „kulami” wyprodukowanymi przez Jureckiego i Pieńkosia.

Po odbyciu służby wojskowej w 1986 roku, wraz z Grzegorzem Słaboniem, prowadził działalność kolportażową – między innymi kolportował „Wolne Związki” między Bydgoszczą a Toruniem.

W 1986 roku nawiązał współpracę z przedstawicielką KPN – Martą Wagner. Wstąpił do KPN w 1988 roku.

Aktualnie nie prowadzi żadnej działalności politycznej. Pasjonuje się wędkarstwem, szachami i literaturą historyczną.

W 2001 roku otrzymał od Prezydenta Bydgoszczy Odznaczenie „Zasłużony Działacz Kultury”.

Zbigniew Jurkowski

urodził się 4.09.1964 r. w Bydgoszczy. Jest synem Zofii i Henryka. Pradziadkiem Zbigniewa Jurkowskiego jest Jan Wyrzykowski, który pod zaborem rosyjskim brał udział w spisku przeciw władzom

zaborczym, za co został relegowany ze studiów medycznych, przez co skończył weterynarię z obligatoryjnym nakazem pracy w Kazachstanie. Pradziadek Jan Wyrzykowski w Siemipolatyńsku zorganizował pierwszą, na tamtym terenie lecznicę dla zwierząt. Przed represjami bolszewików uratowali go pracownicy lecznicy. Jan Wyrzykowski w 1924 roku powraca do Polski i osiedla się w Bydgoszczy.

Zbigniew Jurkowski w stanie wojennym zajmował się okazjonalnie dystrybucją ulotek, rozkładając je w różnych miejscach publicznych – malował też znaki Polski Walczącej oraz „Solidarności” na murach. Aktywnie uczestniczył w demonstracjach antyrządowych przez co był dwukrotnie zatrzymany. Po raz pierwszy w roku 1983 w Bydgoszczy, po mszy za Ojczyznę w kościele o.o. Jezuitów. Podczas aresztowania był łonony i bity. Sprawa trafiła do kolegium d/s wykroczeń i następnie została umorzona na mocy amnestii. Drugi raz został zatrzymany w Gdańsku Wrzeszczu za udział w manifestacji podczas pielgrzymki Jana Pawła II. Po zatrzymaniu „przepuszczony przez ścieżkę zdrowia” oraz pobity w radiowozie. Potem przewieziony do Tczewa i po wielogodzinnych przesłuchaniach zwolniony. Brał także udział w demonstracjach

w innych miastach – np. w pochodzie z Mistrzejowic do centrum Krakowa. W tej demonstracji uczestniczyła również Dorota Frąckiewicz, która... negocjowała z ZOMO-wcami uwolnienie zatrzymanych demonstrantów (sic!).

Krzysztof Kapałczyński

działalność konspiracyjną podjął wraz z wprowadzeniem stanu wojennego. Malował na murach i jezdniach napisy: Telewizja Kłamie, „Solidarność” – głównie na osiedlach Kapuściska i Wyżyny. Na gumolocie sporządził napis „Solidarność” i znak Polski Walczącej. Produkował ulotki z powyższymi napisami i rozlepił je w Bydgoszczy.

Krzysztof Kapałczyński brał też udział w tajnych kompletach organizowanych przy kościołach na Wyżynach i Kapuściskach. Razem z Bogdanem Dzakanowski rozrzucał ulotki w centrum Bydgoszczy; także z Bogdanem Dzakanowskim wyprodukował naklejki i ulotki „Czuwaj”, „Bądź gotów”, „Solidarność” i rozprowadził je podczas pielgrzymki na Jasną Górę w lipcu/sierpniu 1982 roku. Współpracował z grupą Krystiana Frelichowskiego w akcjach plakatowania i rozpowszechniania ulotek. Wyróżniał się podczas tych

akcji odwagą, a nawet brawurą; m.in.. brał udział w układaniu krzyży z kwiatów i świec przed kościołami. Podczas comiesięcznych mszy za Ojczyznę nosił flagę „Solidarność”. Stworzył punkt kolportażu książek bezdebitowych.

Krzysztof Kapałczyński wraz z grupą Krystiana Frelichowskiego wydawał i rozpowszechniał pismo „Raport”. W latach 1988–1989 wspomagał Jana Rulewskiego przy odbudowie struktur związkowych.

Leszek Karwecki

urodził się 28 sierpnia 1953 roku w Solcu Kujawskim. Ojciec – Bernard; matka – Zofia. Ma żonę Marię. Mieszka w Bydgoszczy. W 1980 roku pracował w WSS Społem na stanowisku kierownika magazynu w bazie magazynowej na ulicy Chodkiewicza w Bydgoszczy.

Był przewodniczącym Koła nr 10 (baza żywności) i członkiem komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” WSS „Społem”. Do dziś jest członkiem Prawa i Sprawiedliwości. Należy do Stowarzyszenie Osób Represjonowanych „Przymierze” w Bydgoszczy.

W marcu 1981 roku, będąc członkiem Koła Zakładowego NSZZ „Solidarność”, wraz z kolegami, ogłasza zakaz dostarczania towarów konsumpcyjnych do stołówek i bufetów KM i KW PZPR, Milicji

i Urzędu Miejskiego i Wojewódzkiego. Jego pomysł na blokowanie dostaw żywności do stołówek i sklepów prominentnych funkcjonariuszy PRL-u spotyka się z odgłosami wsparcia z całej Polski.

W dniu wprowadzenia stanu wojennego zostaje internowany do Potulic. Jest tam wielokrotnie przesłuchiwany przez SB i zmuszany do podpisania deklaracji lojalności. Odmawia podpisania owej deklaracji. W ramach represji pozbawiony zostaje przez funkcjonariuszy więziennych (zapewne na polecenie SB) możliwości zażywania leków, które według zaleceń lekarza powinien systematycznie zażywać. Pomoc lekarską otrzymuje dopiero po rozpoczęciu głodówki. Zostaje zwolniony z ośrodka internowania w Potulicach 8 marca 1982 roku.

Po internowaniu zostaje spedytorem w bydgoskiej „Belmie”. W pracy szykanowany i w końcu zmuszony w maju 1984 roku do złożenia wypowiedzenia. Potem pracuje przez dwa lata w różnych zakładach pracy. Najpierw w Ośrodku Wczasowym w Unieściu jako robotnik fizyczny, magazynier, zaopatrzeniowiec, kulturalno-oświatowy i kelner; następnie w Cukrowni w Nakle jako wagowy oraz ZPC „Jutrzenka” na stanowisku magazyniera. Pierwszą stałą pracę podejmuje 1 lutego

1986 roku jako Kierownik Ośrodka Rehabilitacyjno-Wypoczynkowego w Przyjezierzu.

Mariusz Klimaszewski

ur. 2.02.1961 w Kętrzynie. Mieszka we Włocławku. W latach 1980–86 był studentem UMK w Toruniu.

Od stycznia 1981 należał do NZS. Uczestniczył w strajkach studenckich w lutym i listopadzie 1981 roku. W czasie stanu wojennego zaangażowany w działalność opozycyjną: wraz ze studentami Krzysztofem Jaworskim, Grzegorzem Wasilewiczem, Zygmuntem Raszką i Lewandowskim (imię nieustalone) założył nieformalną grupę opozycyjną, której celem było rozpowszechnianie prawdziwych informacji o sytuacji w Polsce w stanie wojennym – druk ulotek (ok. 1000 sztuk) za pomocą maszyny do pisania oraz Małego Drukarza. Rozprowadzał je głównie w blokach mieszkalnych, stacjach PKP, przystankach autobusowych, kościołach. Wiedzę czerpał głównie z polskojęzycznych rozgłośni zachodnich. Aresztowany w wyniku obławy w kościele 31.01.1982 roku. Został skazany przez sąd POW w Bydgoszcy z art. 48 Dekretu o Stanie Wojennym na 3, 5 roku więzienia. Początkowo osadzony w Mielęcinie, po 4 miesiącach przeniesiony do Pawilonu dla

Więźniów Politycznych w Potulicach. W czasie odsiadki wyroku uczestniczył w 5. dniowym proteście głodowym skierowanym przeciw oddziałom milicyjno-więziennym, tzw. atandzie w obronie pobitych więźniów politycznych. Po 10, 5 miesiącach odbywania kary, dzięki wstawiennictwu rektora UMK prof. dra hab. J. Kopcewicz, zwolniony na roczną przerwę celem kontynuowania studiów. W roku 1983 zwolniony ostatecznie na mocy amnestii.

Marek Koczara

urodził się 27.06.1953 roku w Mrągowie w rodzinie o silnych korzeniach patriotycznych – ojciec Jan był żołnierzem Armii Krajowej, po wojnie aresztowany, skazany i więziony przez władze komunistyczne. Matka – Jadwiga. Żona – Hanna. Córka – Magda. Marek Koczara ma wyższe wykształcenie administracyjne.

Już w sierpniu 1980 roku należy do grupy inicjatorów zakładających niezależne związki zawodowe „Solidarność” w WSS „Społem” w Bydgoszczy. We wrześniu zostaje przewodniczącym komitetu założycielskiego, a w grudniu komisji zakładowej NSZZ „Solidarność”. We współpracy z Janem Rulewskim i Markiem Jarocińskim w listopadzie 1980 organizuje ogólnopolską

„Konferencję żywnościową”. Następnie współpracując nadal z Markiem Jarocińskim organizuje w Bydgoszczy kolejne dwie konferencje gospodarcze. W czerwcu 1981 zostaje członkiem władz Regionu Bydgoskiego. Wcześniej Komisja Krajowa powierza Jarocińskiemu i Koczwarze kierowanie Grupą Roboczą d/s Żywności. Grupa opracowuje stanowisko „Solidarności” i w imieniu Komisji Krajowej i negocjuje z rządem w sprawach dotyczących rynku i żywności.

Po 13.12.1981 r. Marek Koczara włącza się w nurt podziemnej „Solidarności” – przygotowuje materiały do druku ulotek i znaczków „Solidarności”, pomaga w organizacji zaplecza wydawniczego. We wrześniu 1982 roku Koczara zostaje internowany, a następnie zwolniony na mocy amnestii w grudniu tegoż roku. W 1983 roku Roman Bartoszcze, wówczas czołowy przywódca chłopski, zwraca się do niego z propozycją redagowania i wydawania organu prasowego NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych. Pismo nosi tytuł „Żywią i Bronią”; jego nakład wynosi ok. 3–4 tys.; jest drukowane metodą sitodruku, liczy 16 stron i ukazuje się w cyklu miesięcznym. „Żywią i Bronią” było jednym z największych przedsięwzięć wydawniczych

podziemnej „Solidarności” w regionie bydgoskim.

Marek Koczwara wspomaga jednocześnie inne grupy – ze względu na posiadane umiejętności i sprzęt cieszy się opinią najlepszego, obok Gerarda Lewandowskiego, specjalisty od sitodruku, reprodukcji fotograficznej oraz przygotowania klisz drukarskich. Jest ponadto autorem znaczącego archiwum zdjęć z dziejów „Solidarności” Regionu Bydgoskiego. Między innymi unikalnych zdjęć ze strajku chłopskiego w siedzibie ZSL, wydarzeń bydgoskich w marcu 1981, fotografii dokumentującej ślady pobicia i maltretowania Piotra Bartoszcze, ostatniej mszy świętej prowadzonej przez ks. Jerzego Popiełuszkę w kościele Świętych Polskich Braci Męczenników.

W 1991 roku Marek Koczwara zostaje posłem I Kadencji Sejmu RP.

Od kilkunastu lat zajmuje kierownicze stanowiska w spółkach prawa handlowego.

Henryk Kotrzewski

urodził się 9 lipca 1944 roku w Chorzowie. Ojciec Henryka Kotrzewskiego ma na imię Józef, a matka Jadwiga. Henryk Kotrzewski ma żonę Małgorzatę. Mieszka w Bydgoszczy. Posiada wykształcenie wyższe. Jest inżynierem

elektronikiem informatykiem.

W latach 1978–1981 uczęszcza na studia doktoranckie na Politechnice Śląskiej na Wydziale Automatyki i Informatyki. W ostatnich latach pracował w PKP w Zakładzie Robót Inżynierskich Sp. z o.o. w Warszawie – oddział w Bydgoszczy. Od 1974 roku, będąc sędzią piłki nożnej, należy do Kolegium Sędziów PZPN. W 1996 roku został obserwatorem i aktualnie jest obserwatorem III ligi.

Od 1998 roku należy do Stowarzyszenia Osób Represjonowanych w Stanie Wojennym „Przymierze” w Bydgoszczy, które od 2007 roku nosi nazwę Stowarzyszenia Osób Represjonowanych w PRL „Przymierze” w Bydgoszczy.

Jest związany z ruchem związkowym od sierpnia 1980 roku. Po zarejestrowaniu NSZZ „Solidarność” pełnił funkcję wiceprzewodniczącego komisji oddziałowej Ośrodka Przetwarzania Danych w Zakładach Radiowych „Unitra–Eltra”.

Od sierpnia 1981 do 13 grudnia tego roku podjął działalność polityczną polegającą na próbie utworzenia w Bydgoszczy Polskiej Partii Pracy. Za tę działalność w grudniu 1982 roku zostaje zwolniony z pracy, mimo że był jedynym doktorantem Z.R. „Unitra–Eltra” i spełniał wszystkie

wymogi do otwarcia przewodu doktorskiego.

Jest też członkiem-założycielem Klubu Inteligencji Katolickiej zarejestrowanym w marcu 1981 roku. Do czasu rejestracji pełni funkcję wiceprzewodniczącego Zarządu Tymczasowego KIK, a po wyborach przeprowadzonych w maju 1981 roku był sekretarzem Zarządu pierwszej kadencji w latach 1981–1985. Jako sekretarz Zarządu KIK bierze udział w organizowaniu na terenie Bydgoszczy Tygodni Kultury Chrześcijańskiej. Współpracuje w tym zakresie ze Stefanem Pastuszewskim, Aleksandrem Grzybkiem i innymi członkami Archikonfraterni Literackiej. Henryk Kotrzewski jest też współorganizatorem (z Bogumiłem Nowickim) serii koncertów symfonicznych w wielu kościołach na terenie archidiecezji gnieźnieńskiej. Podczas tych koncertów zbierano składki na rzecz pomocy internowanym i ich rodzinom.

Manifestując opór przeciwko reżimowi komunistycznemu i dopominając się poszanowania praw człowieka w latach 1980–1989 Henryk Kotrzewski uczestniczy w pielgrzymkach do Częstochowy na Jasną Górę.

13 grudnia 2006 roku, w rocznicę stanu wojennego, otrzymuje medal

od Wojewody Kujawsko-Pomorskiego.

Henryk Kotrzewski przebywa obecnie na emeryturze.

Roman Kotzbach

urodził się 19 grudnia 1942 r. w Bydgoszczy. Ojciec miał na imię Paweł, matka Helena, z domu Wołoszyn. Żona Romana Kotzbacha ma na imię Teresa, z domu Ciepluch. Roman Kotzbach ma także dwóch synów: Marcina – lekarza i Jarosława – biznesmena. Mieszka w Bydgoszczy. Posiada wyższe wykształcenie. Jest lekarzem. Pracuje w Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy. Jest profesorem nauk medycznych i kierownikiem Katedry Pielęgniarstwa Klinicznego.

Należy do NSZZ Solidarność Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy. Jest członkiem Stowarzyszenia Osób Represjonowanych w Stanie Wojennym „Przymierze” w Bydgoszczy oraz stowarzyszenia „Klub Bydgoski”.

Od września 1980 roku do 2006 roku był przewodniczącym NSZZ „Solidarność” w Akademii Medycznej w Bydgoszczy. Współtworzył struktury NSZZ „Solidarność” Służby Zdrowia w Bydgoszczy wraz z m.in. Ewą Kowalską, Krystyną Meysner, Krystyną Sawicką, Andrzejem Kurkiem, Zbigniewem Klotzem,

Józefem Karwowskim. Działał w strukturach podziemnych NZSS „Solidarność” po 13.12.1981 roku w grupie z Henrykiem Cichym, Andrzejem Mazurowiczem, Jerzym Mierzejewskim, Stefanem Pastuszewskim, Maciejem Głuszkowskim, Teodorem Tokarczukiem, Ryszardem Helakiem, Janem Perejczukiem. Do grupy tej po zwolnieniu z internowania dołączył Jan Rulewski. Spotkania odbywały się w mieszkaniach wyżej wymienionych osób. Planowano kontrmanifestacje 1 Maja oraz obchody 3 Maja. Zajmowano się drukiem i kolportażem ulotek i prasy podziemnej. Redagowano i kolportowano „Informator Bydgoski”. Zajmowano się też wybiciem medalu dla Laureata Pokojowej Nagrody Nobla – Lecha Wałęsy oraz spotkaniami w Kaplicy Akademickiej w Bazylice, a także Mszami Św. Za Ojczyznę w kościele o.o. Jezuitów.

Grupa współpracowała również z Danutą i Bożeną Kucewicz oraz Tadeuszem Bejgerowskim.

Roman Kotzbach został zatrzymany i przesłuchany na podstawie donosu sąsiada, który twierdził, że „...widział w noc sylwestrową 1981 roku znanego bydgoskiego lekarza malującego na ścianach budynków znak Polski Walczącej.”

W dniu 13. września 1982 roku Roman Kotzbach zostaje aresztowany za rzekome pobicie funkcjonariusza SB Ireneusza Karaszkiewicza. Roman Kotzbach i jego brat Piotr wniesli do prokuratury rejonowej w Bydgoszczy zawiadomienie o tym, że... to Roman Kotzbach został napadnięty przez Karaszkiewicza. Prokuratura umorzyła to postępowanie w dniu 03.01.1983 roku. Ponownie zatrzymany w 1983 roku za udział w solidarnościowej demonstracji 1 maja 1983 roku i zawieszony w czynnościach dydaktycznych.

W 1982 roku protestował przeciwko uchwale Rady Ministrów o przekazaniu majątku zakładowych organizacji związkowych na rzecz nowopowstałych związków zawodowych. W latach 1982–1983 bierze czynny udział w działaniu Bydgoskiego Radia „Solidarność”. W swoim garażu na osiedlu Bartodzieje w Bydgoszczy razem z Maciejem Głuszkowskim przygotowuje ulotki informujące o dacie, godzinie i długości pasma UKF audycji Bydgoskiego Radia „Solidarność”. Zajmuje się też rozprowadzaniem i rozrzucaniem tych ulotek. Osobiście nadaje dwie audycje emitowane ze Szpitala XXX-lecia w Bydgoszczy.

1 maja 1985 roku w okolicach bydgoskiej Bazyliki Św. Wincentego

a Paulo Roman Kotzbach podczas brawurowej akcji pozbawił pracownika SB Józefa Skotnika teczki zawierającej aparat fotograficzny, którym esbek robił zdjęcia uczestników niezależnej manifestacji z okazji Święta Pracy. Teczka ta wraz z aparatem znajduje się obecnie w Muzeum Solidarności i Wolności w Bydgoszczy. Za ten czyn Roman Kotzbach został aresztowany i wyrokiem Sądu Rejonowego skazany na 1 rok więzienia. Wyrok ten decyzją Sadu Wojewódzkiego został uchylony, a oskarżony „o napad rabunkowy” Kotzbach uniewinniony. Współoskarżonymi w tym procesie byli także – Bogdan Guść, Danuta Kucewicz, Henryk Cichy, ks. Józef Kutermak, Krzysztof Gotowski.

Roman Kotzbach został odznaczony Krzyżem Semper Fidelis, Medalem 25-lecia Solidarności – Zasłużony dla Solidarności, Medalem Prawda – Godność – Sprawiedliwość, Medalem Wojewody Bydgoskiego za Działalność Opozycyjną oraz Odznaczeniem Stowarzyszenia Represjonowanych w Stanie Wojennym. Otrzymał też Odznaczenie Zasłużony dla Kultury Polskiej. Posiada Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz Złoty Krzyż Zasługi.

Interesuje się polityką i sportem. Uprawia jogging.

Adam Kozanecki

urodził się 15.05.1969 roku. Ma żonę Ewę oraz dwóch synów – Dawida i Damiana. Przez całe zawodowe życie związany jest z Telekomunikacją Polską SA. Ma średnie wykształcenie.

Działalność podziemną podjął jako 15-nastoletni chłopak (sic!) w związku z udziałem w pogrzebie ks. Jerzego Popiełuszki. Razem z ojcem, Stanisławem, przygotowywał ulotki rozprowadzane podczas pogrzebu. W 1986 roku został członkiem Federacji Młodzieży Walczącej. Uczestniczył w koloniach letnich organizowanych przez Duszpasterstwo Ludzi Pracy. Spotykał się wówczas z Tadeuszem Jasudowiczem, Januszem Piątkiem, Elżbietą Górską, dzięki którym zapoznawał się z ideami niepodległościowymi.

Będąc uczniem „elektronika” w Bydgoszczy rozprowadzał ulotki wśród uczniów. Ulotki otrzymywał głównie od Ireneusza Hodora. Razem z ojcem Stanisławem przygotowywał transparenty i ulotki rozpowszechniane podczas pielgrzymek ludzi pracy oraz pielgrzymki do Polski Ojca Świętego w 1987 roku. W latach 1987–89 uczestniczył w produkcji ulotek i znaczków „Solidarności” – powielacz mieścił się w piwnicy państwa Kozaneckich.

Wyprodukowane ulotki rozprowadzał w dzielnicy Szwederowo oraz przekazywał Henrykowi i Annie Iglewskim, którzy rozprowadzali ulotki na Okolu. Brał udział także w kolportażu uczniowskiego pisma „Spod ławki” wydawanego od 1.01.1988 roku.

Stanisław Kozanecki

urodził się 13.05.1942 roku. Żona Stanisława Kozaneckiego ma na imię Krystyna. Stanisław Kozanecki ma dwoje dorosłych dzieci – Adama i Roberta.

Stanisław Kozanecki jest mechanikiem samochodowym. Pochodzi z rodziny o znacznych tradycjach patriotycznych. Dziadek Jakub uczestniczył w Powstaniu Wielkopolskim. Ojciec, Adam Kozanecki był w AK i został zamordowany w Sachsenhausen w dniu 2.08.1944 roku.

Stanisław Kozanecki w ostatnich dniach sierpnia 1980 roku współorganizował „masówkę” w Wodociągach Miejskich, gdzie był wówczas zatrudniony. Podczas owej „masówki” robotnicy poparli akcję solidarnościową z protestującymi robotnikami Wybrzeża. Po podpisaniu Porozumień Sierpniowych Stanisław Kozanecki został zastępcą przewodniczącego Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Wodociągów

Miejskich. Pracował również w Krajowej Sekcji Wodociągów i Kanalizacji w Polsce NSZZ „Solidarność”. Brał udział w branżowych negocjacjach z rządem – szczególnie z przedstawicielami resortów ochrony środowiska i infrastruktury.

Podczas Bydgoskiego Marca w dniu 19.03.1981 roku bierze udział w demonstracji przed siedzibą WRN w Bydgoszczy. Demonstranci domagali się wówczas wypuszczenia Jana Rulewskiego i innych członków MKZ.

W pierwszych miesiącach stanu wojennego współpracował z żonami znanych działaczy podziemia Barbarą Tokarczuk i Krystyną Perejczuk podczas zbiórek żywności dla internowanych. W 1983 roku podjął współpracę z Ryszardem Helakiem. Uczestniczy w zbiórce składek członkowskich i rozprowadzaniu ulotek. Składki członków „Solidarności” Wodociągów Miejskich w ewidencji i prasie podziemnej miały kryptonim „Wodnik”. Wraz z Henrykiem Iglewskim drukuje w mieszkaniu Iglewskiego przy Grunwaldzkiej w Bydgoszczy „Żywią i Bronią” oraz komiks o Lechu Wałęsie. Uczestniczy także w spotkaniach literackich w mieszkaniu Henryka Iglewskiego, w których biorą także udział – Albin Zieliński i Stefan Pastuszewski.

Z pomocą Jana Rulewskiego nawiązuje współpracę z Romanem i Michałem Bartoszcze – w 1984 roku (tuż po tragicznej śmierci Piotra Bartoszcze, najprawdopodobniej zamordowanego przez służbę bezpieczeństwa). Od Bartoszczów otrzymuje powielacz, który ukrywa we własnym domu. Stanisław Kozanecki drukował m.in.: „Żywią i Bronią”, „Być sobą”, „Serwis Informacyjny”, „Wolne Związki”. W styczniu 1989 roku zorganizował strajk w Wodociągach Miejskich. Podstawowym postulatem było wówczas żądanie przywrócenia prawa do reaktywowania NSZZ „Solidarność”.

Obecnie Stanisław Kozanecki przebywa na emeryturze.

Dominik Księski

urodził się 10 października 1959 roku w Lublinie. Jest synem Jerzego i Haliny. Jest żonaty. Ma dwie córki. Mieszka w Żninie. W 1982 roku uzyskał absolutorium na polonistycę UAM w Poznaniu. Pracę magisterską obronił w 1988 roku na UMCS w Lublinie. W latach 1982–1992 pracował jako nauczyciel języka polskiego w szkołach podstawowych w Żninie i Słębowie. W roku 1989 założył własną firmę: Wydawnictwo Dominika Księskiego „Wulkan”, które od października 1989 do czerwca 1990 wydawało tygodnik

polityczny „Wulkan”, a od lutego 1991 roku dwutygodnik (następnie tygodnik) lokalny „Pałuki”. Wydawnictwo wydaje również książki i płyty. Tygodnik polityczny „Wulkan” oraz Pałuki były wielokrotnie wyróżniane i nagradzane w konkursach ogólnopolskich. Między innymi w 2000 roku, z rąk premiera Jerzego Buzka, Pałuki otrzymały tytuł Gazety Dziesięciolecia, jako jedna z najlepszych gazet lokalnych w kraju. Wiosną 1991 roku Dominik Księski powołał do życia kwartalnik historyczny „Żnińskie Zeszyty Historyczne”, a w 1996 „Gazetę Biskupińską” – dziennik wydawany corocznie przez dziewięć kolejnych dni trwającego w Biskupinie festynu archeologicznego. Wydawnictwo Wulkan prowadziło też działalność edukacyjną dla wydawców i dziennikarzy gazet z Litwy, Rosji, Białorusi, Ukrainy, Tadżykistanu i Kirgizji. Dominik Księski był jednym z inicjatorów założenia 1999 roku Stowarzyszenia Gazet Lokalnych. Od listopada 2003 jest jego prezesem.

Od jesieni 1982 do wiosny 1993 był członkiem NSZZ „Solidarność”. Od końca sierpnia 1990 był członkiem ROAD, następnie Unii Demokratycznej, a później Unii Wolności do momentu jej przekształcenia w Partię Demokratyczną.

Interesuje się turystyką górską i jaskiniami. Od czasów studiów tłumaczy pieśni rosyjskich bardów. Wydał kasety magnetofonową z autorskimi piosenkami i tłumaczeniami oraz płytę, na której śpiewa własne tłumaczenia pieśni Wysockiego, Kukina i Wizbora.

W roku 1981, w czasie obu strajków studenckich na UAM, uczestniczy w działalności wydawniczej jako redaktor i drukarz. Redaguje między innymi zbiór piosenek strajkowych „W klatce wolności”. Pracuje też nad redakcją techniczną biuletynów „Solidarności” UAM oraz powiela ulotki. Od wiosny 1984 do jesieni 1985 kieruje tajną drukarnią „Solidarności” w Wenecji koło Żnina, która drukowała prasę m.in. pismo NSZZ RI „Żywią i Bronią” oraz plakaty i ulotki na potrzeby podziemia.

W latach 1983–1984 i 1985–1989 działał jako kurier w kolportażu podziemnej prasy i wydawnictw. Zaopatrywał się w wydawnictwa podziemne w punktach w Poznaniu na ulicy Urbanowskiej, w Bydgoszczy na Wyczółkowskiego i akademiku u studentów z Sępólna Krajeńskiego – Ewy i Mariusza Gawlików. Wszystkie punkty dysponowały „Tygodnikiem Mazowsze”, który w 20–30 egzemplarzach potrzebnych na Żnin rozprowadzał

przekazując go stałym odbiorcom, 5–6 osobom z kręgu nauczycielskiej „Solidarności”.

Za udział w podziemnym życiu wydawniczym otrzymał w 2001 roku odznakę – Zasłużony Działacz Kultury.

Bożena Kucewicz-Pait

urodziła się 07.04.1951 roku w Węglincu na terenie województwa dolnośląskiego. Rozdżice – Joanna i Melchior. Jest inżynierem mechanikiem. W latach osiemdziesiątych była zatrudniona w przedsiębiorstwie „Inwestprojekt” w Bydgoszczy.

Była członkiem NSZZ „Solidarność” od 1980 roku. W roku 1980 weszła w skład Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania. Współpracowała w ramach działalności Komitetu z dr Andrzejem Piotrowiczem, Grażyną Kozimińską, Sławomirem Młodzikowiczem, Urszulą Młodzikiewicz, Beatą Ambroziak, Tadeuszem Ambroziakiem i innymi osobami. Komitet Obrony Więzionych za Przekonania prowadził akcje apelowania do rządu w sprawie uwolnienia uwiezionych za przekonania i propagował idee wolności słowa.

W stanie wojennym Bożena Kucewicz włączyła się do działań solidarnościowego podziemia.

Uczestniczyła w produkcji i kolportażu wielu wydawnictw, ulotek i druków. Razem ze swoją siostrą Danutą i jej mężem Tadeuszem Bejgerowskim i innymi osobami przygotowywała materiały do druku „Informatora Bydgoskiego”. Przy współudziale siostry Danuty Kucewicz Bejgerowskiej, Krzysztofa Wisniewskiego, Jerzego Harendarskiego, Eleonory Harendarskiej, Beaty i Tadeusza Ambroziak, Barbary Dziewulskiej, Ryszarda Malickiego i innych osób (np. „Teresa”; „Lilka”, „Zosia” „Jurka”) powielala i drukowała „Serwis Informacyjny” i „Informator Bydgoski” w mieszkaniach wymienionych osób.

– Uczyliśmy się bardzo prymitywnego procesu powielania. Odbywało się to w mieszkaniu mojej siostry. Najpierw była matryca, napisana przez moją siostrę, potem powielaliśmy, kartka po kartce i przenosiliśmy w miejsca gdzie tusz miał wyschnąć. Była to bardzo brudna praca, w dosłownym znaczeniu – wspominała Bożena Kucewicz w mailu przesłanym do niniejszego biogramu.

Bożena Kucewicz pracowała pod kierownictwem Henryka Cichego. Brała udział w organizowaniu mszy za Ojczyznę, a także w demonstracjach, rozlepianiu ulotek w klatkach schodowych, na

słupach trakcji elektrycznych i ogłoszeniowych. Przy współpracy Marii i Mariana Fundamentów nawiązała kontakt z organizacjami kościelnymi. Brała udział w organizowaniu wieczornic niepodległościowych, które odbywały się głównie w bydgoskich kościołach. Aresztowana w maju 1984 roku i oskarżona o udział od 13 grudnia 1981 roku do maja 1984 roku w podziemnych strukturach „Solidarności”, oraz o sporządzanie w celu rozpowszechniania pism, druków oraz zbiórkę pieniędzy na nielegalną działalność. Wychodzi z aresztu na mocy ustawy o amnestii z 21.07.1984 roku.

Bożena Kucewicz wyemigrowała z Polski w 1988 roku. Aktualnie mieszka w USA.

Danuta Kucewicz

urodziła się 05.05.1939 roku. Ma syna Wojciecha.

Danuta Kucewicz była jedną z najaktywniejszych i najodważniejszych działaczek grupy podziemnych działaczy „Solidarności” koordynowanej przez Henryka Cichego. W skład grupy wchodził m.in.. Bożena Kucewicz, Tadeusz Bejgerowski, Eleonora Harendarska, Jerzy Harendarski, Marian Fundament, Stanisław Kaszubski. Z grupą współpracowali także – Barbara Dziewulska, Beata

Ambroziak, Liliana Kozłowska,
Danuta Cicha, Mariola Grochowina.

W mieszkaniu Danuty Kucewicz i Tadeusza Bejgerowskiego wydawany był „Informator Bydgoski” – pismo Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego. Danuta Kucewicz brała udział w przygotowywaniu materiałów (matryce itd.), w kolportażu „Informatora Bydgoskiego” do zakładów pracy.

Współuczestniczyła również w produkcji ulotek, które członkowie grupy rozprowadzali w zakładach pracy i w kościołach. Z oprócz wymienionym powyżej współpracowała także z Michałem Filkiem, Beatą Ambroziak, Krzysztofem Wiśniewskim.

Współuczestniczyła w organizacji sieci kolporterskiej grupy Henryka Cichego. W sieci tej oprócz „Informatora Bydgoskiego” rozpowszechniano znaczki „Solidarność”, znaczki z wizerunkami zamordowanego ks. Jerzego Popiełuszki i bohatera bydgoskiej „Solidarność” Jana Rulewskiego. Sieć kolporterska grupy Henryka Cichego obejmowała wiele kluczowych zakładów Regionu Bydgoskiego – Miastoprojekt, ZNTK, Famor, Biprokabel, Zakład Opakowań Błaszanych, Elektromontaż.

Danuta Kucewicz współorganizowała wykłady profesorów Staniszkis, Kurowskiego i Siły-Nowickiego kierowanych do działaczy podziemnej „Solidarność”. Uczestniczyła w mszach rocznicowych w kościele o.o. Jezuitów.

Danuta Kucewicz była wielokrotnie indagowana i szykanowana przez służbę bezpieczeństwa – przeszukania mieszkania, wielogodzinne przesłuchania. Była jedną z oskarżonych w głośnym procesie działaczy podziemia w 1985–1986 roku. Na ławie oskarżonych zasiedli wówczas – Roman Kotzbach, Bogdan Guść, ks. Józef Kutermak, Henryk Cichy, Krzysztof Gotowski i właśnie Danuta Kucewicz. Większość tej grupy oskarżono o to, że dokonali „wspólnie i w porozumieniu” napadu na funkcjonariusza SB Józefa Skotnika podczas demonstracji patriotycznej 01.05.1985 roku i zrabowali esbekowi teczkę z aparatem fotograficznym. Danutę Kucewicz oskarżano konkretnie o to, że złożyła fałszywe zeznania mające chronić przed skutecznym oskarżeniem i skazaniem Bogdana Guścia. Proces zakończył się uniewinnieniem oskarżonych.

Mimo osiągnięcia wieku emerytalnego Danuta Kucewicz pracuje dziś w prywatnej firmie.

Józef Kuffel

urodził się 03.09.1965 roku.

Działalność konspiracyjną podjął jako uczeń uczęszczając na tajne komplety odbywające się w kapliczce na osiedlu Kapuściska. Podczas kompletów poznał Krystiana Frelichowskiego i z jego pomocą nawiązał kontakty z działaczami podziemia solidarnościowego. Razem z Jackiem Jankowskim i Iloną Błaszczyk organizował młodzieżowe msze za Ojczyznę w bydgoskiej Bazylice. Msze te w roku 1982 odbywały się w każdą sobotę i skupiały młodzież kontestującą stan wojenny.

W latach 1982–1984 współpracując z Krystianem Frelichowskim produkował i rozpowszechniał ulotki informujące o terminach mszy za Ojczyznę i wzywające do udziału w manifestacjach organizowanych przez środowiska podziemne.

Magdalena Leś

urodziła się 20 września 1963 roku w Bydgoszczy. Wychowana w duchu katolickim. Matka Maria zaangażowała się w działalność opozycyjną – współpracowała przede wszystkim z Janem Rulewskim.

Będąc uczennicą VI LO w Bydgoszczy Magdalena Leś, we wrześniu 1980 roku, wstępuje do Regionalnego Komitetu Obrony

Więzionych za Przekonania. W tym samym czasie, poprzez kontakt z Joanną Urban, rzeczniczką Ruchu Młodej Polski w Bydgoszczy, wstępuje do RMP gdzie poznaje Macieja i Krzysztofa Maciejewskich. Publikowała artykuły na łamach „Bydgoskiego Demokrata”, piśmie Rady Okręgowej Związku Młodzieży Demokratycznej.

13 grudnia 1981 roku przebywała w Zarządzie Regionu „Solidarności” w Bydgoszczy podczas pacyfikacji budynku. M.in. z Wiesławą Kiełpińską, Haliną Lewandowską i Joanną Schetyną przeczekwały pacyfikację w pokoju należącym do Zarządu Regionu, o którym nie wiedziała SB. Tego dnia wymieniona wyżej grupa działaczy wyniosła z siedziby Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” maszynę do druku „Minolta”. Maszynę wywiózł spod budynku Zarządu Stanisław Niesyn. Służyła ona do druku pierwszych profesjonalnych ulotek w regionie bydgoskim.

Evakuację Zarządu Regionu Magdalena Leś kontynuowała m.in. z Krystianem Frelichowskim i Januszem Piekarczykiem 14 grudnia 1981 roku.

W pierwszych tygodniach stanu wojennego Magdalena Leś współdziałała przede wszystkim z Krzysztofem i Ireną Maciejewskimi, Stanisławem Niesynem, Wiesławą

Kiełpińską i Joanną Urban. W stanie wojennym Magdalena Leś zdierała komunistyczne plakaty albo zamazywała je znakiem swastyki.

W ramach przygotowań do strajku w pierwszą rocznicę Bydgoskiego Marca 1981 zajęła się kolportowaniem ulotek nawołujących do strajku. Zorganizowała liczne grupy uczniów z VI LO i innych szkół, którzy rozrzućili ulotki w domu handlowym „Rywał”, wczesnym rankiem przed zakładami chemicznymi „Zachem” i w innych miejscach miasta. W akcji rozrzucania ulotek uczestniczyli także: Adam Fiedorowicz, Andrzej Suszkiewicz, Krystian Frelichowski, Jacek Jankowski, Piotr Kostyło. W parę dni później, po domowej rewizji, Magdalena Leś zostaje zatrzymana przez WSW, a następnie aresztowana 17 marca 1982 roku wspólnie z Krzysztofem Maciejewskim, Rafałem Budzbonem, Wiesławą Kiełpińską i Stefanem Litewką. Oskarżona o nawoływanie do obalenia systemu przebywa trzy miesiące w areszcie śledczym w Fordonie. Po pobiciu przez funkcjonariusza służby więziennej, Antoniego Paszkowskiego, (była duszona), wraz z grupą więźniarek „Solidarności” (m.in. z Ewą Kubasiewicz), podjęła głodówkę protestacyjną, która po pięciu dniach zakończyła się zwycięstwem

więźniarek – podjęciem przez prokuraturę postępowania karnego przeciwko Paszkowskiemu. Podczas pobytu w więzieniu władze penitencjarne (zapewne inspirowane przez funkcjonariuszy WSW) zastosowały liczne represje wobec uwięzionej Magdaleny Leś – wstrzymywano widzenia i listy oraz karano więźniarkę wielokrotnie za „złe zachowanie”. Mimo intensywnego śledztwa, prokuraturze nie udało się zebrać dostatecznych dowodów winy Magdaleny Leś i zostaje zwolniona z aresztu

We wrześniu, dzięki wsparciu nauczycieli VI LO i niektórych kolegów, zdaje maturę. Po wyjściu z więzienia nie włącza się w akcje konspiracyjne, ale prowadzi jawną działalność opozycyjną uczestnicząc w procesach skazanych działaczy „Solidarności”, m.in. grupy Benedykta Lewandowskiego, Jana Rulewskiego, Edmunda Bałuki. Ponownie zostaje zatrzymana na 24 godziny po manifestacji 1-majowej 1983 roku. Obciążona przez kolegium d/s wykroczeń wysoką grzywną. Opuszcza areszt po wpłaceniu grzywny.

W lutym 1984 roku wyjechała z mężem, Mariuszem Łabentowiczem, do Kanady. Tam organizowała wśród Polonii pomoc finansową dla podziemia bydgoskiego.

Maria Leś-Świetlik

urodziła się 13.09.1937 roku.

W rodzinie pielęgnowano tradycje patriotyczne i religijne. Brat Marii Leś-Świetlik, Zenon był żołnierzem legendarnej armii gen. Maczka; drugi z braci Hugon księdzem w parafii Lubiewo, siostra Cecylia (Klara) franciszkanką.

W latach 1981–1984 Maria Leś-Świetlik wspierała swoją córkę Magdalenę w działaniach opozycyjnych i niepodległościowych. Przepisywała na maszynie teksty ulotek i oświadczeń kolportowanych przez córkę

Po konfiskacie maszyny do pisania córki Magdaleny przez służbę bezpieczeństwa, wykorzystywała maszynę w Szpitalu Dziecięcym w Bydgoszczy.

W czasie uwięzienia i internowania Jana Rulewskiego razem z córką opiekowała się rodziną Rulewskich – matką i córką. Opiekowała się także Barbarą Sadowską, matką zamordowanego maturzysty Grzegorza Przemyka – proces toczył się przed sądem w Bydgoszczy.

W okresie 1982–1988 Maria Leś-Świetlik intensywnie współpracowała z Prymasowskim Komitetem Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności. Pomagała także współpracując ze środowiskami związanymi z Duszpasterstwem Ludzi Pracy

w organizacji kolonii głównie dla dzieci opozycjonistów.

W latach 1984–1989 prowadziła w swoim mieszkaniu punkt kolportażu podziemnej prasy i wydawnictw książkowych. Razem ze Zbigniewem Świetlikiem prowadziła także bibliotekę wydawnictw bezdebitowych. Współpracowała również z księdzem Józefem Kutermakiem z którym przywoziła z Warszawy podziemne książki i wydawnictwa prasowe. Z inspiracji Jana Rulewskiego wraz ze Zbigniewem Świetlikiem zorganizowała bezprecedensowe przedsięwzięcie – objazdowe kino niezależne. Wśród wyświetlanych przez objazdowe kino niezależne filmów były takie klasyki filmowe jak „Ucieczka balonem”, „Kwadratura koła” i zakazane w Polsce odcinki Bonda walczącego z komunistami. Mając możliwość wyjazdu do córki, do Kanady, wracając do kraju przemyciła – matryce, dyskietki i maszynę do pisania. Przemyciła także korespondencję z Polski na zachód. Podczas jednej z rewizji na lotnisku funkcjonariusze straży granicznej znaleźli u niej niepodpisany list Jana Rulewskiego. Nie ujawniła autora listu – mimo to funkcjonariusze pozwolili jej polecieć do Kanady.

Na jej adres udało się też trzykrotnie przemycić z Kultury

Paryskiej książki – były to miniaturki książek ukryte w puszkach i konserwach. Wśród przemycanych książek były wspomnienia Józefa Czapskiego „Na nieludzkiej ziemi”. Była to duża akcja zorganizowana przez Francuzów i Polonię francuską – miniaturki książek schowane w konserwach dotarły do wielu ośrodków w Polsce.

Maria Leś-Świetlik prowadziła „prawdziwie opozycyjny dom otwarty” – przebywali tu często młodzi aktywiści pierwszej „Solidarności” i młodzieżowych grup oporu (np. Mariusz Łabentowicz, Rafał Budzbon); działacze starszego pokolenia tacy jak związana z Komitetem Prymasowskim Anna Romanow, ale także licealiści, których działalność często inspirował również gość Marii Leś-Świetlik Krystian Frelichowski. W mieszkaniu Marii Leś-Świetlik często przygotowywano ulotki, transparenty używane głównie przez młodzież podczas manifestacji patriotycznych, m.in.. przed bydgoską Bazyliką.

Maria Leś-Świetlik otrzymała Medal 10-lecia „Solidarności” i odznaczenie Ministra Kultury „Zasłużony działacz kultury”.

Maria Leś-Świetlik zmarła 30.10.2004 roku.

Jan Rulewski w korespondencji przesłanej autorowi niniejszego „Słownika” napisał... „Fizycznie

najdrobniejsza kobieta – duchem największa dama opozycji”.

Irena Maciejewska

urodziła się 5.08.1951 roku w Kaliszu. Rodzice: Ryszard i Irena Mielcarek. Mąż ma na imię Krzysztof, a dzieci – Agnieszka, Łukasz i Mateusz. Ukończyła Wydział Mechaniczno-Technologiczny Politechniki Gdańskiej; podyplomowe studium pedagogiczne szkolnictwa zawodowego przy Politechnice Gdańskiej; podyplomowe studium administracji publicznej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy. Od 1976 do 2002 roku była zatrudniona w Zespole Szkół Mechanicznych nr 2 w Bydgoszczy. W latach 1990–1994 była radną Rady Miasta Bydgoszczy. W tych samych latach była członkiem prezydium Sejmiku Samorządowego Województwa Bydgoskiego.

Wstąpiła do „Solidarności” w 1980 roku. Uczestniczyła w tworzeniu struktur „Solidarności” nauczycielskiej w regionie bydgoskim i aktywnie w nich działała. Była współorganizatorką I Zjazdu „Solidarności” regionu bydgoskiego. Od 1980 roku należała też do KPN i współtworzyła Komitet Obrony Więzionych za Przekonania. Była współredaktorką pism środowisk KPN „Chcemy Być Sobą” i „Będziemy Wolni”. W pismach tych artykuły

publikowali m.in.. Halina Lewandowska, Joanna Schetyna, Roman Kneblewski. Współpracuje także z Krzysztofem Maciejewskim, Beatą Ambroziak, Bożeną Kucewicz i innymi osobami wchodzącymi w skład Komitetu.

W stanie wojennym razem ze swoim mężem Krzysztofem Maciejewskim, Rafałem Budzbonem, Magdaleną Leś, Antonim Pieczulskim, Wiesławą Kiełpińską, Piotrem Różyckim, Maciejem Maciejewskim, Joanną Urban i innymi uczestniczy w tworzeniu podziemnych struktur opozycyjnych i bierze w nich aktywny udział. Wspólnie z mężem Krzysztofem, Gerardem i Haliną Lewandowskimi prowadzi podziemną działalność wydawniczą – głównie książki. 4.01.1982 SB zatrzymuje jej męża Krzysztofa, lecz, mimo gróźb, nie zostaje on wtedy aresztowany. Irenie Maciejewskiej udaje się uniknąć zatrzymania (mimo podjętej przez SB próby) i ewentualnego aresztowania, dzięki pomocy bydgoskich lekarzy, m.in.: dr Klotza i doc. Szymańskiego (dziś prof.). Kilka tygodni przebywa na oddziale ginekologicznym. W dniu 17.03.1982 roku WSW przeprowadza w domu Ireny Maciejewskiej (w obecności dwójki małych dzieci!) rewizję; oficerowie WSW zatrzymują i nigdy nie zwracają maszyny do pisania, wielu książek,

ulotek, pism i dokumentów. Irena Maciejewska ma w tym czasie zalecony przez lekarzy (z powodu zagrożonej ciąży), bezwzględny nakaz leżenia w łóżku, co zapewne chroni ją przed aresztowaniem. Aresztowany jest jednak Krzysztof – mąż Ireny, który przetrzymywany jest w areszcie przez trzy miesiące. Irena, niedługo po aresztowaniu męża, chroni się w oddziale nerwic, pozostawiając dzieci pod opieką Joanny Urban i rodziny męża.

Do czasu zalegalizowania „Solidarności” działa w jej strukturach podziemnych, potem – w Komisji Zakładowej „Solidarności” nauczycielskiej w komisji skarg i wniosków, aż do wyborów samorządowych w 1990r.

Otrzymała kilka medali i odznaczeń, a wśród nich, m.in.: Odznakę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zasłużony działacz kultury” i Złotą Odznakę Sejmiku Samorządowego Województwa Bydgoskiego. Od 1994r. jest członkiem UPR.

Krzysztof Maciejewski

urodził się 24 lutego 1949 roku w Rypinie. Jest synem Zdzisława i Hanny. Mieszka w Prądocinie koło Bydgoszczy. Ma żonę Irenę i troje dzieci: Agnieszkę, Łukasza i Mateusza. Posiada wykształcenie wyższe.

Pracował w Przedsiębiorstwie Budownictwa Kolejowego w Szczecinie, Akademii Techniczno Rolniczej w Bydgoszczy, w Płockim Przedsiębiorstwie Robót Mostowych, Przedsiębiorstwie Polonijnym „Arpex–Rembud”, Firmie „RAWEX” oraz „GOTOWSKI” Budownictwo Komunikacyjne i Przemysłowe. Prowadził też własną działalność gospodarczą w firmie „PROKAM”.

W latach 1980–1982 działał w Komitecie Obrony Więzionych za Przekonania. Współpracował w tym zakresie z Andrzejem Piotrowiczem, Bożeną Kucewicz, Beatą Ambroziak i innymi osobami wchodzącymi w skład Komitetu. Był współredaktorem i współwydawcą periodyków: „Chcemy Być Wolni” i „Będziemy Wolni”. Był też Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” na Wydziale Budownictwa Akademii Techniczno Rolniczej. Tam kierował strajkiem okupacyjnym w czasie wydarzeń marcowych. W tym też czasie tworzył regionalne struktury KPN. Tuż po wprowadzeniu stanu wojennego brał udział w akcji kierowanej przez Stanisława Niesyna polegającej na wyniesieniu z siedziby „Solidarności” na ulicy Stary Port (dawniej Marchlewskiego) sprzętu i materiałów poligraficznych, drukarskich i fotograficznych. Razem z Rafałem Budzbonem, Magdaleną

Leś, Andrzejem Pieczulskim, Wiesławą Kiepińską, Piotrem Różyckim, Maciejem Maciejewskim, Joanną Urban i innymi bierze udział w tworzeniu podziemnych struktur opozycyjnych. W wyniku tej działalności nastąpiły, poprzedzone przeszukaniami w miejscach zamieszkania, zatrzymania, a następnie aresztowania. Znaczny udział w tych aresztowaniach mieli tajni współpracownicy „Prawnik” i „Halina”. Krzysztof Maciejewski po trzech miesiącach opuszcza areszt. Śledztwo zostaje, z powodu braku dowodów, umorzone.

Po wyjściu z aresztu rozpoczyna wraz z kilkoma osobami (Halina Lewandowską, Gerardem Lewandowskim, Maciejem Maciejewskim) działania polegające na wydawaniu książek drugiego obiegu. 20 czerwca 1983 roku zostaje skazany przez kolegium na karę grzywny (12.000 zł.) za udział w nielegalnej demonstracji ulicznej.

Wyrok skazujący Kolegium d/s Wykroczeń spowodował zwolnienie z pracy (z Akademii Techniczno Rolniczej w Bydgoszczy). Kilka miesięcy pozostaje bez pracy, wreszcie zostaje zatrudniony na stanowisku majstra na budowie.

Bolesław Magierowski

urodził się 27 września 1936 roku we Włodzimierzu Wołyńskim. Ojciec

– Jan; matka – Anna. Mieszka w Bydgoszczy. Jest żonaty i ma troje dzieci. Posiada wykształcenie średnie techniczne. W latach 1952–1955 pracował na stanowisku tokarza w Miejskich Zakładach Komunikacyjnych, następnie w latach 1955–1960 w Bydgoskiej Fabryce Kabli. Od 1960 do 1971 roku był w Zjednoczonych Zakładach Rowerowych technologiem mechanikiem wydziałowym. Później, w latach 1971–1983, pracował w Zakładach Urządzeń Okrętowych „Famor”, a w 1983 do 2001 w Bydgoskiej Fabryce Maszyn i Urządzeń Przemysłu Spożywczego „Spomasz”. Od 2003 roku do 2008 zatrudniony był w Przedsiębiorstwie Wielobranżowym „PUBR”.

Bolesław Magierowski był działaczem związkowym od 1953 roku i należał do 1980 roku do CRZZ. W sierpniu 1980 był współorganizatorem wraz z Janem Perjczukiem, Januszem Bruskim, Markiem Pawełczykiem strajku solidarnościowego ze stoczną w Gdańsku w Fabryce Urządzeń Okrętowych „Famor” w Bydgoszczy. W dniu 28 sierpnia 1980 roku Bolesław Magierowski zostaje członkiem Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego. Trzydzieści dni później członkiem Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego Związków

Zawodowych NSZZ „Solidarność”. W dniu 30 listopada 1980 zostaje wybrany przewodniczącym komisji zakładowej NSZZ „Solidarności” w „Famorz”. Bierze aktywny udział w działalności legalnej „Solidarności” do 13.12.1981 roku. Jest uczestnikiem sesji w siedzibie WRN w Bydgoszczy w dniu 19.03.1981 roku, podczas której pobici zostają Jan Rulewski, Michał Bartoszcze i Mariusz Łabentowicz.

Bolesław Magierowski zostaje internowany 13 grudnia 1981 roku. W ośrodku internowania przebywa do 30 czerwca 1982.

Od sierpnia 1982 roku działa w podziemnych strukturach komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” „Famoru” oraz jest współorganizatorem podziemnych struktur Międzyzakładowych Komisji NSZZ „Solidarności” w latach 1983–1989. W podziemiu solidarnościowym Bolesław Magierowski działa w jednej z najaktywniejszych grup ówczesnej opozycji wraz z Janem Perejczukiem, Januszem Bruskim, Markiem Pawełczykiem, Teresą Truszczyńską, Wincentem Rauchutem. Środowisko to wydaje między innymi pismo „Być sobą”; prowadzi działalność składkową wśród członków zdelegalizowanej „Solidarności”, wspomaga rodziny prześladowanych i więzionych, współfinansuje kolonie

letnie dla dzieci działaczy „Solidarności” i z ubogich rodzin (w tym zakresie współdziałał z Duszpasterstwem Ludzi Pracy). Bolesław Magierowski kolportował, oprócz „Być sobą” też inne pisma, a wśród nich: „Informator Bydgoski”, „Głos Wolnego Robotnika”, „Tygodnik Mazowsze”, „Przegląd Wiadomości Agencyjnych”, „Solidarność Walcząca”. W latach osiemdziesiątych Bolesław Magierowski uczestniczył w manifestacjach i pochodach niepodległościowych. Jest wielokrotnie zatrzymywany i karany przez kolegium do spraw wykroczeń – między innymi 11 kwietnia 1987 roku oraz 25 sierpnia 1988. Nękano go też częstymi rewizjami w domu.

Od 1984 bierze udział w pielgrzymkach ludzi pracy do Częstochowy w intencji ks. Jerzego Popiełuszki za wolną, dostatnią i niepodległą Polskę.

W grudniu 1989 roku Bolesław Magierowski zostaje członkiem wznawiającej legalną działalność komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” przy Bydgoskiej Fabryce Maszyn i Urządzeń Przemysłu Spożywczego „Spomasz”. W latach 1989–1995 jest członkiem Prezydium Zarządu Regionu NSZZ „Solidarności”, a w okresie 1995–1999 członkiem Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność”.

Otrzymał kilka medali i odznaczeń za działalność w opozycji: od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Medal – Zasłużony Działacz Kultury; od Wojewody Kujawsko-Pomorskiego – Medal za działalność społeczną, Medal za ofiarność i znaczący udział w pracy Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność”, Złotą Odznakę XXV-lecia NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego, Krzyż Pamiątkowy „Semper Fidelis” oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Obecnie przebywa na emeryturze.

Janina Matelska

urodziła się 16.01.1944 roku w Łabiszynie. Od 2002 roku jest wdową. Ma syna Artura i córkę Karolinę.

We wrześniu 1980 roku tworzyła komisję zakładową NSZZ „Solidarność” w zakładach radiowych „Eltra”. W 1981 roku została wyrzucona z pracy za antysocjalistyczne wystąpienia i postawę; m.in.. rozwieszanie w zakładzie podobizn Ojca Świętego i napisów (np. Nie lękajcie się!).

Po wprowadzeniu stanu wojennego współpracuje z mieszkającym po sąsiedzku profesorem Tadeuszem Jasudowiczem. Przygotowuje wraz z mężem i synem Arturem

transparenty na kolejne pielgrzymki Jana Pawła II do Polski. Kolportuje ulotki, broszury i znaczki, które otrzymuje od Józefa Cyla, Janusza Piątka i z Sosnowca od Marka Januszko. Są to m.in.: „Informator Bydgoski”, „Być sobą”, „Tygodnik Mazowsze”. Pozyskane pieniądze ze sprzedaży broszur i znaczków kierowane są na pomoc dla rodzin internowanych i więzionych. Aktywnie uczestniczy w przygotowywaniu pielgrzymek ludzi pracy – produkcja ulotek i transparentów.

Zatrzymana w dniu 3.05.1983 roku przez służbę bezpieczeństwa. Zastraszana podczas kilkugodzinnej rozmowy w siedzibie SB przy ulicy Poniatowskiego w Bydgoszczy.

Współpracuje z Markiem Januszko, Danutą Januszko, Tadeuszem Jasudowiczem, Januszem Piątkiem przy organizacji kolonii letnich dla dzieci działaczy NSZZ „Solidarność” oraz dzieci z ubogich rodzin. Kolonie organizowane są w latach 1984–1989 w miejscowościach – Gąsawa, Byszewo, Krynica Morska.

Dziś przebywa na emeryturze. Wolny czas najbardziej lubi spędzać na działce.

Artur Matelski

urodził się 4 lutego 1967 roku w Szubinie. Jest synem Mariana i Janiny. Podjął działalność

opozycyjną jako kilkunastoletni chłopak.

Od 1985 roku zajmuje się kolportażem prasy, ulotek i książek podziemnych między Bydgoszczą, Gdańskiem, Krakowem i Szczecinem. Współpracuje wówczas z kolporterami: Haliną Lubińską (Police), Markiem Stachem (Kraków), Andrzejem Kujawiakiem (Szczecin).

Zostaje zatrzymany w 1987 roku przez Służby Bezpieczeństwa. Skazany za posiadanie i rozpowszechnianie publikacji antysocjalistycznych. Przez Kolegium d/s Wykroczeń w Poznaniu zostaje skazany na karę 40 tysięcy grzywny i 1, 5 tysiąca kosztów procesu. Uczestniczy w licznych działaniach opozycyjnych swoich rodziców Janiny i Mariana Matelskich – rozpowszechnianie materiałów bezdebitowych, ulotek, książek. Uczestniczy, także jako współorganizator, w koloniach letnich organizowanych przez Duszpasterstwo Ludzi Pracy. Współdziała z takimi działaczami podziemia jak Marek Januszko, Józef Cyl, Janusz Piątek, Janusz Bruski czy Tadeusz Jasudowicz. Znany jest przyjaciałom z solidarnościowego podziemia jako młodzieniec odważny i brawurowy.

Odnaczony Medalem Prezydenta Bydgoszczy: Zasłużony Działacz

Kultury oraz Medalem „Solidarności” Regionu Bydgoskiego.

Marian Matelski

urodził się w 1941 roku w Lubostroniu. Zmarł w 2002 roku w Bydgoszczy. Miał żonę Janinę oraz dzieci – Artura i Karolinę.

W 1980 roku współorganizował komisję zakładową NSZZ „Solidarność” w „Famorz”, który był jednym z najsilniejszych robotniczych ośrodków opozycji antykomunistycznej w województwie bydgoskim. Działalność prowadzili tu tacy działacze jak Jan Perejczuk, Bolesław Magierowski, Janusz Bruski.

Po 13.12.1981 roku Marian Matelski brał czynny udział w kolportażu ulotek, pism, znaczków i książek. Dystrybuował m.in.: „Informator Bydgoski”, „Być sobą”, „Tygodnik Mazowsze”; książki Tadeusza Jasudowicza, Krzysztofa Czabańskiego, Czesława Miłosza. Marian Matelski przygotowywał i dostarczał uczestnikom transparenty solidarnościowe na pielgrzymki Ojca Świętego do Polski. Jest też współorganizatorem corocznych pielgrzymek ludzi pracy do Częstochowy. Współpracuje ze środowiskiem Duszpasterstwa Ludzi Pracy.

Z Tadeuszem Jasudowiczem, Januszem Piątkiem, Danutą

i Markiem Januszko i swoją żoną Janiną organizuje kolonie dla dzieci ubogich i dzieci działaczy NSZZ „Solidarność” w Byszewie, Krynicy Morskiej, Gąsawie. Razem z żoną i dziećmi jest stałym uczestnikiem mszy za Ojczyznę organizowanych w kościele o.o. Jezuitów w Bydgoszczy.

W dniu 22.12.1986 roku jest przesłuchiwany w siedzibie WUSW w Bydgoszczy przez funkcjonariusza Andrzeja Krzemińskiego. Podczas przesłuchania według oświadczeń Mariana Matelskiego dochodzi do pobicia. Wielokrotnie funkcjonariusz narusza dobra osobiste przesłuchiwanego.

Andrzej Mazurowicz

urodził się 22 sierpnia 1936 roku w Poznaniu. Ojciec – Adam; matka – Józefa, z domu Urbaniak. Mieszka w Bydgoszczy. Żona Andrzeja Mazurowicza ma na imię Sławomira, z domu Tomczyk. Andrzej Mazurowicz ma też dwie córki – Patrycję i Karinę. Posiada wykształcenie średnie techniczne – technik mechanik. Jest także trenerem wioślarstwa. Andrzej Mazurowicz był członkiem MKZ NSZZ „Solidarność” w latach 1980–1981. Po 1989 roku pełnił funkcję sekretarza ZRB NSZZ „Solidarność” oraz członka regionalnej komisji rewizyjnej. Był także członkiem

Krajowej Komisji Rewizyjnej NSZZ „Solidarność”.

Działal w strukturach związku w WSS „Społem”. Był przewodniczącym komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” przy WSS „Społem” w Bydgoszczy. Działalność niepodległościową i antykomunistyczną rozpoczął w 1956 roku, biorąc czynny udział w rewolcie poznańskich robotników, w czerwcu 1956 roku.

Po 13.12.1981 roku Andrzej Mazurowicz podejmuje działalność opozycyjną w podziemiu solidarnościowym. Współtworzy grupy opozycyjne i struktury koordynujące żywiołową walkę opozycji solidarnościowej w regionie bydgoskim. Współpracuje z grupą Mariana, Janiny i Artura Matelskich oraz ze Stanisławem Niesynem. Grupa ta w pierwszych tygodniach stanu wojennego wydawała (anty-wronie!) ulotki, sporządzała antykomunistyczne napisy na murach i słupach trakcyjnych. Po aresztowaniu Stanisława Niesyna grupa zaniechała działalności, a jej członkowie podjęli współdziałanie z innymi środowiskami.

Andrzej Mazurowicz współdziałał także z wieloma innymi grupami i działaczami podziemnej „Solidarności”; m.in. z Jerzym Szulcem, Zbigniewem Michalskim, Romanem Kotzbachem, Markiem

Koczwarą., Leonem Pawłowskim, Stanisławem Kowalcukiem. Była to przede wszystkim współpraca w zakresie kolportażu ulotek i pism podziemnych oraz zbiórki składek członkowskich. Członkowie grupy uczestniczyli także w manifestacjach solidarnościowego podziemia.

Andrzej Mazurowicz w czerwcu 1982 roku odegrał kluczową rolę w ukonstytuowaniu się Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego. Członkami tej struktury byli – Henryk Cichy, Maciej Głuszkowski, Jerzy Mierzejewski i Lech Winiarski. Na czele tej struktury stanął „zbiorowy przewodniczący” sygnowany pseudonimem H. Maj. Pseudonim ten został utworzony z pierwszych imion H – Henryk Cichy, M – Maciej Głuszkowski, A – Andrzej Mazurowicz, J – Jerzy Mierzejewski. Andrzej Mazurowicz był też entuzjastą, inicjatorem i organizatorem kolonii letnich dla dzieci.

Andrzej Mazurowicz został zatrzymany przez SB 25 listopada 1984 roku i aresztowany. W areszcie przetrzymywany przez osiem miesięcy. Mimo intensywnego śledztwa i silnej presji śledczych składał w śledztwie oględne wyjaśnienia, starając się skorzystać z ustawy o amnestii i jednocześnie nie skrzywdzić innych działaczy

podziemnej „Solidarności”. Protokoły przesłuchań (warte osobnej publikacji) świadczą o tym, że wyszedł on zwycięsko z konfrontacji z agresywnymi śledczymi. Andrzej Mazurowicz został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Bydgoszczy dnia 5 lipca 1985 roku na 2 lata więzienia w zawieszeniu na 5 lat za to, że „od grudnia 1981 roku do listopada 1984 roku działając sam lub w porozumieniu z innymi osobami gromadził i rozpowszechniał różnego rodzaju druki i pisma”.

Życiowym hobby Andrzeja Mazurowicza jest sport. Był wioślarzem w latach 1953–1972. Reprezentował Polskę w wioślarstwie. Po zakończeniu kariery zawodniczej został trenerem. Odnosił w zawodzie trenerskim wiele sukcesów – jest trenerem medalistów mistrzostw świata w wioślarstwie!

Posiada medal Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej oraz Zasłużony Działacz Kultury, Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz krzyż „Semper Fidelis”.

Jerzy Mierzejewski

urodził się 21 marca 1947 roku. Jest syn Władysława i Jadwigi Liskowackiej. Ma żonę.... oraz troje dzieci.... Mieszka w Bydgoszczy. Posiada wykształcenie wyższe techniczne – inżynier elektryk. Od

1970 do 1984 pracował w Eltor Bydgoszcz, w latach 1984–1992 w Zakładzie Energetycznym Bydgoszcz, od 1992 do chwili obecnej jest zatrudniony w Najwyższej Izbie Kontroli w Delegaturze Bydgoszcz. W latach 1956–1959 należy do ZHP.

W 1980 roku, będąc pracownikiem „Eltoru” tworzył komisję zakładową NSZZ „Solidarność”. Jest wiceprzewodniczącym komitetu założycielskiego upoważnionym do kontaktów z MKZ „Solidarność”. Od marca 1981 roku działał w redakcji „Wolnych Związków”, „Serwisu Informacyjnego”, „Protestu.” Współpracuje w zakresie działalności wydawniczej m.in. ze Stefanem Pastuszewskim.

Po wprowadzeniu stanu wojennego podejmuje działalność opozycyjną. W czerwcu 1982 roku wspólnie z Andrzejem Mazurowiczem, Maciejem Głuszkowskim, Henrykiem Cichym i Lechem Winiarskim tworzy Tymczasową Komisję Koordynacyjną NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego. TKK zajęła się organizacją grup oporu, wydawaniem „Informatora Bydgoskiego” i jego kolportażem, zbiorą składkę od członków i sympatyków „Solidarności”, pomocą dla osób represjonowanych, organizacją

i wspomaganiem akcji protestacyjnych – między innymi bojkotem wyborów, organizowaniem szkoleń, cyklów wykładów odbywających się w kaplicy kościoła o.o. Jezuitów. TKK zajmowała się również koordynacją kontaktów zewnętrznych innymi z Toruniem, grupą Wola z Warszawy i z zagranicą. Kontakty zagraniczne zaowocowały m.in.. dostawami leków z zachodu.

W 1983 roku przejmując od Henryka Cichego prowadzenie wydawnictwa „Informatora Bydgoskiego”. Bierze udział w organizacji punktów drukarskich, redagowaniu tekstów, organizacji kolportażu i samym kolportażem, zaopatrzeniem w papier i środki do sitodruku, szkoleniem drukarzy oraz drukowaniem. Jerzy Mierzejewski jest autorem wielu publikacji w „Informatorze Bydgoskim”, „Serwisie Informacyjnym”, „Proteście”.

Po aresztowaniu Ryszarda Helaka i zatrzymaniu Henryka Cichego, w celu zmylenia i dezorientowania służb, sam, w ciągu dwóch dni zrehabilitował, wydrukował i wprowadził do kolportażu egzemplarz „Informatora Bydgoskiego”. SB i prokuratura oskarżały wówczas Cichego o wydawanie właśnie „Informatora Bydgoskiego”, tymczasem w trakcie zatrzymania Cichego ukazał się „Informator

Bydgoski”, co mogło być silnym argumentem obrony – Henryk Cichy nie mógł być wydawcą periodyku, bowiem ukazywał się on w czasie kiedy przebywał w areszcie?! W roku 1984, po aresztowaniu Andrzeja Mazurowicza, Jerzy Mierzejewski zostaje przewodniczącym Bydgoskiego Regionalnego Komitetu Koordynacyjnego powstałego w miejsce TKK. Do BRKK dołączyli wówczas – Ryszard Helak, Andrzej Musielak, Antoni Tokarczuk. W ramach BRKK rozwinął się kolportaż literatury. Corocznie wydawany był w dużym formacie i nakładzie kalendarz „Solidarności”, którego autorem był grafik Gerard Lewandowski.

Na przełomie 1986 i 1987 roku Jerzy Mierzejewski zostaje powołany na ćwiczenia wojskowe do Wałcza. Stamtąd jest wywieziony do lasu w rejon Jastrowia, gdzie oficerowie usiłują go zastraszyć. Podczas tego porwania do lasu oficerowie grożą Jerzemu Mierzejewskiemu śmiercią (sic!). Mieszkanie Jerzego Mierzejewskiego jest obserwowane i w domu ma założony podsłuch telefoniczny. Jerzy Mierzejewski w 1987 zostaje zatrzymany na terenie zakładu pracy przez oficerów WSW i następnie przesłuchiwany w siedzibie kontrwywiadu na ulicy Zygmunta Augusta. Tam bezskutecznie namawiany jest do

współpracy i podpisania deklaracji lojalności.

W roku 1988, z inicjatywy członków BRKK, w mieszkaniu Antoniego Tokarczuka, dochodzi do spotkania założycielskiego Komitetu Obywatelskiego. W następnym roku odbędą się wybory parlamentarne, po których premierem zostanie Tadeusz Mazowiecki.

Jerzy Mierzejewski otrzymał medal Zasłużonego Działacza Kultury nadawany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Jan Monarcha

urodził się 27.09. 1945 roku w Bydgoszczy. Syn Jana i Marii. Mieszka w Zamościu w gminie Szubin. Posiada wykształcenie zawodowe – jest frezerem, ślusarzem. Pracował w Fabryce Obrabiarek do drewna w Bydgoszczy, a następnie w bydgoskiej „Eltrze”. W młodości należał do ZHP i ZMS. Przez krótki czas był członkiem chóru „Harmonia”. Z zamiłowania zbiera znaczki i monety. Jest posiadaczem obfitego zbioru znaczków „Solidarności”. Jest pasjonatem kafelkarstwa. W latach siedemdziesiątych, pracując w zakładach Akordeony na Glinkach w Bydgoszczy należał do Samorządu Robotniczego.

Od 1980 roku do dzisiaj jest członkiem „Solidarności”.

Po wprowadzeniu stanu wojennego korzystając z zasobów dużej drukarni zakładowej w „Eltrze” dostarczał papier i środki drukarskie wydawcom prasy podziemnej. m.in.. Józefowi Cyłowi i Januszowi Piątkowi. Współpracował wówczas ściśle z przewodniczącym zdelegalizowanej zakładowej „Solidarności” – Romanem Paterkiem. Brał też udział w wydawaniu „Świadectwa” redagowanego przez Stefana Pastuszewskiego, którego pierwsze numery drukowano w drukarni zakładowej „Eltry”.

W wyniku donosu, w maju 1983 roku, po gruntownej rewizji w domu, zostaje zatrzymany i osadzony w areszcie SB. W związku z tym, że jego żona jest w zaawansowanej ciąży, SB decyduje się na przetrzymywanie Jana Monarchy jedynie przez 48 godzin. Musi się meldować trzy razy w tygodniu na posterunku milicji obywatelskiej. Sędzia Barabasz z sądu wojskowego odmawia rozpatrzenia zarzutów przeciwko Janowi Monarsze, bowiem uznaje, że Monarcha nie podlega pod jurysdykcję sądu wojskowego. Sąd Rejonowy skazuje Jana Monarchę na grzywnę w wysokości 25 tys. zł. Natomiast sąd wojewódzki zmienia ten wyrok na 10 miesięcy aresztu i wysoką grzywnę. Janowi Monarsze zarzucano przede wszystkim kolportaż wydawnictw

podziemnych. Korzystając z ustawy o amnestii unika pobytu w więzieniu.

Współdziałał z grupą z Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Rozprowadzał prasę podziemną, znaczki i odznaczenia „Solidarności”.

Andrzej Musiał

urodził się 18 października 1942 roku w Piotrkowie Trybunalskim. Syn Mieczysława i Klary, z domu Bukowskiej. Zamieszkuje w Łazach koło Krakowa. Żona – Maria Zuzanna. Syn Wojciech jest anglistą, a syn Andrzej inżynierem mechanikiem. Andrzej Musiał jest magistrem geografii. Andrzej Musiał pracował w Fabryce Celulozy w Świeciu nad Wisłą, bydgoskiej „Belmie” oraz w Fabryce Maszyn Spożywczych – „Spomasz” w Bydgoszczy. Posiadał też w Bydgoszczy własny zakład krawiecki oraz pracował w bydgoskiej księgarni „Maria”. Od 2007 roku jest na emeryturze.

Od 1 października 1981 roku jest członkiem NSZZ „Solidarność”. Należy do „Rodziny Radia Maryja”, a od 1 marca 2002 roku do „Męskiej Róży Różańcowej” przy parafii „Narodzenia Najświętszej Marii Panny” w Osielsku koło Bydgoszczy. Po powrocie z dwuletniego pobytu w Stanach Zjednoczonych, pracując w Fabryce Maszyn Spożywczych „Spomasz” w Bydgoszczy,

1 października 1981 roku zapisuje się do NSZZ „Solidarność”. Nie prowadzi znaczących działań od października do grudnia 1981 roku.

Po wprowadzeniu stanu wojennego bierze udział w jednodniowym strajku protestacyjnym na terenie swojego zakładu pracy. Z tego powodu jest przesłuchiwany przez Służbę Bezpieczeństwa. W styczniu 1982 roku razem z Markiem Mądrzejewskim, Michałem Jagodzińskim, Bogdanem Weynertem, Marcinem Kwiatkowskim, Franciszkiem Samojednym zakłada Ogólnopolski Komitet Oporu „Solidarność” Regionu Bydgoskiego. Celem Ogólnopolskiego Komitetu Oporu było drukowanie pism, gazetek, biuletynów informujących i podtrzymujących Polaków na duchu. Komitet ten miał się zajmować również organizowaniem pomocy materialnej dla rodzin aresztowanych, internowanych i szykanowanych przez władze PRL.

Aresztowania członków grupy, w tym Andrzeja Musiałą w dniu 22 kwietnia 1982 roku przerwały okres samoorganizacji Ogólnopolskiego Komitetu Oporu „Solidarności”. Andrzej Musiał przebywał w areszcie do 03.08.1982 roku. Nie przyznał się do tworzenia Ogólnopolskiego Komitetu Obrony „Solidarności”.

Proces przeciwko Andrzejowi Musiałowi zakończył się wyrokiem skazującym Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego – 9 miesięcy pozbawienia wolności na dwuletni okres próbny.

Wyrok spowodował zwolnienie z pracy i brak możliwości jakiegokolwiek zatrudnienia.

Grzegorz Musiał

urodził się 24 lutego 1952 roku w Bydgoszczy. Zamieszkuje w Bydgoszczy. Ojciec – Mieczysław; matka – Klara. Pochodzi z patriotycznej rodziny. Jego ojciec był przedwojennym inteligentem, wicedyrektorem gimnazjum w Wągrowcu.

Z powodu swoich poglądów miał zakaz pracy z młodzieżą do 1958 roku. Z racji odmowy zapisania się do PZPR szykanowany w pracy zawodowej.

Grzegorz Musiał ma wykształcenie wyższe. Jest doktorem nauk medycznych, specjalistą w okulistyce. W latach 1978–1991 pracował w Klinice Okulistycznej Akademii Medycznej w Bydgoszczy. Od 1992 roku jest zatrudniony w Centrum Pumonologii w Bydgoszczy.

Jego pasją jest literatura. Odnosił tu znaczące sukcesy. Jest autorem powieści „Czeska biżuteria”, „Stan płynny” tomików wierszy:

„Kosmopolites”, „Listy do brata”. Jest członkiem-założycielem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich oraz członkiem PEN Clubu.

Od października 1980 roku wszedł do zespołu redakcyjnego „Wolnych Związków”, pisma i biuletynu informacyjnego MKZ „Solidarność” w Bydgoszczy. W piśmie tym pracował do jesieni 1981 roku. Współpracował wówczas m.in. ze Stefanem Pastuszewskim i Jarosławem Wenderlichem.

Krótko po wprowadzeniu stanu wojennego, w styczniu 1982 roku rozpoczyna współpracę z Obywatelskim Komitetem Oporu tzw. „Okiem”. Do udziału w tym komitecie namawia też swojego brata Andrzeja.

Dnia 21 kwietnia 1982 roku zostaje aresztowany. W areszcie Komendy Wojewódzkiej w Bydgoszczy przetrzymywany jest do 20 maja 1982 roku. Wcześniejsze uwolnienie zawdzięcza szybkiej interwencji u generała Kiszczaka ówczesnego prezesa zawieszonego w stanie wojennym Związku Literatów Polskich Jana Józefa Szczepańskiego.

Jesienią 1983 roku wydaje w podziemnej oficynie „Przedświt” tom wierszy pt. „Listy do brata”.

Jest to też czas, w którym aktywnie działa w Duszpasterstwie Związków Twórczych w Warszawie

prowadzonym przez księdza Wiesława Niewęglowskiego w kościele NMP. Działalność obejmowała organizowanie niezależnego życia kulturalnego – wieczorów autorskich, spotkań dyskusyjnych itp. Wówczas publikuje pod własnym nazwiskiem oraz pod pseudonimem Dominik Borkun w piśmie „Wezwania”. Pod pseudonimem Dominik Borkun wydaje też w 1984 roku fragmenty napisanego w 1982 roku poematu „Pieśni wojny”. Działalność w Duszpasterstwie Związków Twórczych obejmowała też zainicjowanie powołania nowego związku pisarskiego w miejsce zawieszonego w stanie wojennym ZLP.

W ten sposób powołane zostało na spotkaniu założycielskim w grudniu 1986 roku w kościele Św. Józefa w Warszawie – Stowarzyszenie Pisarzy Polskich.

Po uzyskaniu formalnej zgody władz na legalne utworzenie tej organizacji Grzegorz Musiał zostaje członkiem-założycielem pierwszego Zarządu SPP, który ukonstytuował się latem 1988 roku.

Jesienią 1988 roku Grzegorz Musiał wyjeżdża na stypendium Uniwersytetu Iowa oraz Fundacji Fulbrighta na dwa lata do USA, aby powrócić w 1990 roku już do niepodległej Polski.

Jacek Neuman

urodził się 23 września 1964 roku w Bydgoszczy. W latach 1979–1983 uczy się w VI LO w Bydgoszczy, a w latach 1985–1991 studiuje historię na Uniwersytecie Jagiellońskim.

We wrześniu 1981 roku, będąc uczniem III klasy liceum, zapisuje się, wraz z kolegą z klasy, Jarosławem Bochińskim do Uczniowskiego Komitetu Odnowy Społecznej. W ramach działalności tej organizacji odbywały się spotkania w lokalu NZS przy ówczesnej ATR, kolportaż wydawnictw bezdebitowych oraz prowadzenie w VI LO gazetki ściennej – głównie o tematyce historycznej. Po wprowadzeniu stanu wojennego dyrektor liceum ukrywa tablicę, na której wywieszano gazetkę, a teksty oddaje ich autorom, dzięki czemu unikają rozmów z SB.

Po rozpoczęciu zajęć szkolnych w styczniu 1982 roku Jacek Neuman zaprotestował razem z kolegą Mikołajem Nowotką przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego nosząc czarne wstążki. Konsekwencją tej manifestacji było zawieszenie obu uczniów w prawach ucznia. Rodzice wezwani do szkoły w imieniu protestujących podejmują zobowiązanie o zaprzestaniu protestu.

W 1986 roku, po rozpoczęciu studiów na UJ w Krakowie, Jacek Neuman dzięki kontaktom z kolegą z roku, Józefem Ratajczakiem, rozpoczyna działalność kolportersko – drukarską. Józef Ratajczak był członkiem Krakowskiego Komitetu Oporu Społecznego. Jacek Neuman w ramach współpracy ze środowiskiem Józefa Ratajczaka zajmuje się kolportażem wydawnictw bezdebitowych. Wozi je do Bydgoszczy, gdzie odbiorcą jest Krystian Frelichowski. Krakowski Komitet Oporu Społecznego był głównym dystrybutorem „Wydawnictwa X” z Krakowa. Książki tego wydawnictwa wożono do Warszawy i barterowo wymieniane były na stołeczne książki drugiego obiegu. W ten sposób, mając poszerzoną ofertę rozprowadzano te wydawnictwa dalej m.in. do Bydgoszczy.

Od 1987 roku Jacek Neuman współpracuje z drukarnią KKOS, w której oprócz „Tygodnika Mazowsze” drukuje się różną okazjonalną bibułę. W tym też roku, równocześnie, działa w nielegalnych strukturach NZS. W roku 1988 wchodzi w skład jawnego, choć jeszcze nielegalnego, Komitetu Organizacyjnego NZS UJ, który był drugą, po Uniwersytecie Warszawskim, ujawnioną strukturą NZS.

Stanisław Niesyn

urodził się 18.10.1950 roku w Szubinie. Ma żonę Urszulę oraz dwoje dzieci – Ewę i Krzysztofa. Mieszka i pracuje w Bydgoszczy. W 1974 roku wstąpił do PZPR. Był wówczas pracownikiem obsługi Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy. W 1976 roku pracował w WZIR. Odmówił podpisania rezolucji podstawowej organizacji partyjnej potępiającej robotników protestujących w Radomiu i w Ursusie. W 1980 roku pracuje w BTBO. Zostaje zwolniony z pracy po kolejnej krytyce polityki rządu podczas otwartego zebrania zakładowego POP.

Po powstaniu „Solidarności” dzięki wstawiennictwu Bogdana Smeji otrzymuje pracę w MKZ NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy. Pracuje przy wydawaniu „Serwisu Informacyjnego”.

Po wprowadzeniu stanu wojennego w dniu 13.12.1981 roku, wraz z przyjaciółmi udaje się o godzinie 11.00 do siedziby Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność”. Wspólnie z Magdaleną Leś, Edmundem Barcikowskim, Joanną Schetyną, Krzysztofem Maciejewskim, Ireną Maciejewską, Danutą Makowską i innymi organizuje wywiezienie z siedziby Zarządu Regionu drukarki „Minolta” oraz drobniejszego sprzętu

drukarskiego. Maszyna ta zostaje wykorzystana do produkcji pierwszych w regionie ulotek wzywających komunistów do zwolnienia internowanych, a robotników do podjęcia akcji solidarnościowych. Ulotki były rozrzucone na centralnych ulicach miasta. Ulotki wyrzucano również z tramwajów oraz autobusów miejskich. Produkcji ulotek zaprzestano w związku z brakiem tonera, którego nie można było wówczas nigdzie nabyć.

Stanisław Niesyn zostaje zatrzymany przez funkcjonariuszy SB w dniu 1.03.1982 roku. Podczas wielogodzinnego przesłuchania funkcjonariusze starają się dowiedzieć, czy Stanisław Niesyn wyniósł z siedziby Zarządu Regionu w dniu 14.12.1981 r. drukarkę „Minoltę”. W ramach tego samego śledztwa zatrzymani zostają w dniu 2.03.1982 roku – Danuta Markowska, Tomasz Makowski, Benedykt Lewandowski i Barbara Wojciechowska. Jednym z przesłuchujących funkcjonariuszy jest Kobajło.

W dniu 17.03. 1983 r. funkcjonariusze WSW przeprowadzają gruntowną rewizję w mieszkaniu Stanisława Niesyna. Przeszukanie oraz przesłuchanie prowadzą funkcjonariusze – Mischuk i Moskalik. Tego samego

dnia 17.03.1982 roku zatrzymani zostają także – Krzysztof i Irena Maciejewscy, Henryk Słomkowski, Magda Leś i Wiesława Kiełpińska. Stanisław Niesyn zostaje wypuszczony z aresztu w dniu 19.03.1983 r. W maju 1983 roku, a także wielokrotnie później Stanisław Niesyn jest namawiany przez funkcjonariuszy WSW do podjęcia współpracy agenturalnej; m.in.. przez oficera Henryka Pawełczyka.

W 1986 roku Stanisław Niesyn przy współpracy Andrzeja Mazurowicza sporządza i rozprowadza ulotki w blokach wojskowych (Osiedle Leśne i Osiedle Błonie). Ulotki zawierają groźby skierowane przeciw funkcjonariuszom nadużywającym władzy wobec zatrzymanych i aresztowanych. Wiosną 1988 roku wraz z Bolesławem Magierowskim, Geraldem Lewandowskim, Haliną Lewandowską produkuje ulotki wzywające robotników do podejmowania akcji protestacyjnych. W 1988 roku uczestniczy w przygotowaniach NSZZ „Solidarność” do ponownej rejestracji.

Bogumił Nowicki

urodził się 20.04.1937 roku w Gnieźnie. Ojciec Antoni, matka Józefa z domu Korytowska. Mieszka

w Bydgoszczy. Żona – Irena; dzieci – Joanna, Wojciech i Przemysław. Z wykształcenia jest magistrem matematyki. Nauczyciel Zespołu Szkół Gastronomicznych w Bydgoszczy. Od 2002 roku na emeryturze.

Był w 1980 roku członkiem założycielem Tymczasowej Komisji Zakładowej Pracowników Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy. Po wprowadzeniu stanu wojennego był organizatorem corocznych Tygodni Kultury Chrześcijańskiej. Tygodnie organizowała Archikonfraternia, którą współtworzyli – ks. Romuald Biniaka, Aleksander Grzybek i Stefan Pastuszewski. W ramach Tygodni Bogumił Nowicki organizował koncerty i wieczorki poezji. Był też społecznym menażerem artystów: Stefanii Woytowicz, Piotra Szczepanika, Romy Warmus.

W 1985 roku został zwolniony z pracy w Zespole Szkół Gastronomicznych i Odzieżowych.

Był jednym ze współzałożycieli przy kościele o.o. Jezuitów w Bydgoszczy Klubu Inteligencji Katolickiej. Razem z Henrykiem Kotrzewskim organizował w całym kraju koncerty charytatywne, z których datki przekazywał Prymasowskiemu Komitetowi Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom.

Członek NSZZ „Solidarność” od momentu jego powstania. Należy do Stowarzyszenia Osób Represjonowanych w PRL Bezpartyjny. Interesuje się muzyką, poezją, historią i filozofią. Pasjonat piłki nożnej. Przez 26 lat był sędzią piłki nożnej przy Kujawsko-Pomorskim Związku Piłki Nożnej.

Zdzisław Pająk

urodził się 28.10.1948 roku. Imiona rodziców: Genowefa i Apoloniusz. Żona – Grażyna. Ma dwoje dzieci – synów: Artura i Tomasza. Po maturze w 1967 roku podjął pracę w Rozgłośni Bydgoskiej Polskiego Radia w Bydgoszczy. Pracował w redakcji muzycznej. Jest wybitnym znawcą i popularyzatorem muzyki rozrywkowej. W latach 1978–81 był członkiem PZPR. Legitymację partyjną złożył na ręce dyrektora Rozgłośni Bydgoskiej Polskiego Radia Zdzisława Urbanka w dniu 14.12.1981 roku.

We wrześniu 1980 roku był członkiem założycielem NSZZ „Solidarność” Pracowników Rozgłośni Polskiego Radia w Bydgoszczy. Członkami radiowej „Solidarności” było zaledwie dziewięciu dziennikarzy, a wśród nich – Jolanta Kuligowska, Michał Jagodziński, Paweł Janicki, Zdzisław Pruss, Władysław Ciesielski. Radiowa

„Solidarność” tworzyła jedną komisję zakładową wraz z dziennikarzami redakcji „Faktów” – Mirosławem Twarogiem, Krystyną Starczak-Kozłowską, Ewą Starostą.

W 1981 roku Zdzisław Pająk jest delegatem regionu bydgoskiego podczas I Zjazdu NSZZ „Solidarność”. Pracuje w sekcji Polskiego Radia i Telewizji przy Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. W styczniu 1982 roku zostaje negatywnie zweryfikowany przez komisję weryfikującą dziennikarzy Polskiego Radia. W dniu 20 marca 1982 roku zostaje zwolniony z pracy w rozgłośni radiowej. Podejmuje się wielu prac dorywczych – jest m.in. barmanem, magazynierem i sprzedawcą.

Uczestniczy w kolportażu „Serwisu Informacyjnego”. Aktywnie uczestniczy w organizacji „Tygodni Kultury Chrześcijańskiej”. Wraz z Konieczką organizuje teatr prezentujący teksty patriotyczne w Bazylice oraz w kościele Świętych Braci Męczenników. Wielokrotnie przesłuchiwany przez Służbę Bezpieczeństwa oraz bezskutecznie namawiany przez funkcjonariuszy SB do współpracy.

W latach 1987–1990 przebywa w Niemczech, gdzie podejmuje prace ogrodnika, murarza, tynkarza. Wraca do Polski w 1990 roku i zostaje przywrócony do pracy w rozgłośni

radiowej. W Radiu Pomorza i Kujaw pracuje do dziś.

W 2005 roku otrzymał Złoty Krzyż Zasługi.

Ewa Paluszek

urodziła się 12 marca 1953 roku w Bydgoszczy. Ojciec – Edward. Matka – Wiktoria, z domu Mikołajczak. Mieszka w Bydgoszczy. Pracowała w Bydgoskich Zakładach Chemii Gospodarczej „Pollena”. Obecnie, od 1994 roku, na rencie.

W 1980 roku Ewa Paluszek współorganizowała na terenie swego zakładu BZCHG „Pollena” komisję zakładową „Solidarność”. Do 13 grudnia 1981 roku była członkiem prezydium komisji zakładowej NSZZ „Solidarność”. Była także delegatką z regionu bydgoskiego na I Zjazd NSZZ „Solidarność”. Pełniła również funkcję członka Krajowej Komisji Koordynacyjnej „Chemików”. Uczestniczyła w II turze I Zjazdu NSZZ „Solidarność” w Gdańsku Oliwie. Po 1989 roku należy do komitetu założycielskiego NSZZ „Solidarność” w PUBR w Bydgoszczy. Zostaje przewodniczącą komisji zakładowej NSZZ „Solidarność”. W latach 1989–1993 jest wiceprzewodniczącą Komisji Rewizyjnej NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego. Obecnie jest członkiem Zarządu i skarbnikiem Stowarzyszenia Osób

Represjonowanych w PRL „Przymierze” w Bydgoszczy.

Po wprowadzeniu stanu wojennego Ewa Paluszek czynnie włącza się w działalność opozycyjną. Zajmuje się sporządzaniem i kolportażem ulotek i plakatów. Robi to na terenie zakładu pracy i na terenie Bydgoszczy. Przede wszystkim w centrum i dzielnicach Kapuściska i Bartodzieje. Na terenie zakładu pracy organizuje pomoc w postaci paczek dla internowanych w stanie wojennym.

Zostaje zatrzymana w dniu 18 marca 1982 roku i aresztowana za sporządzanie i rozpowszechnianie ulotek. Szykanowana podczas śledztwa, między innymi przez funkcjonariuszkę SB – Pawłowską. Więziona w areszcie w Fordonie do 05.06.1982 roku. Wyrokiem Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy zostaje skazana na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. Sąd orzeka także karę dodatkową – grzywnę w wysokości 32 tys. zł. Sędziami w tym procesie są kpt. Walenty Makar, ppor. Wojciech Jarzembski i ppor. Andrzej Barabasz. Sędziowie zarzucają Ewie Paluszek, że... „rozpowszechniała ulotki zawierające wiadomości mogące osłabić gotowość obronną kraju”. Po wyroku kontynuuje swoją działalność opozycyjną.

Interesuje się historią Polski, literaturą, polityką i życiem innych narodów, ich kulturą i obyczajami.

Odnaczona „Złotą Odznaką” z okazji 25-lecia NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego oraz Krzyżem „Semper Fidelis” w uznaniu wybitnych zasług w realizacji zadań i celów Związku Solidarności Polskich Kombatantów.

Teresa Pastuszewska

z domu Szymańska. W działalności opozycyjnej znana jako Teresa Szymańska. Urodziła się 16.09.1949 roku. Ojcem Teresy Pastuszewskiej – Franciszek, a matka – Józefa. Teresa Pastuszewska jest żoną Bronisława Pastuszewskiego – znanego działacza opozycyjnego. Mieszka w Bydgoszczy. Jest doktorem nauk rolniczych. Pracowała w Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej, w Instytucie Ziemniaka oraz Instytucie Hodowli i Aklimatyzacji Roślin. W latach studiów należała do Akademickiego Klubu Speleologicznego w Poznaniu. Od 1973 roku do 1980 roku była członkiem Rady Zakładowej Związków Zawodowych w Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Bydgoszczy.

Od 1980 jest członkiem „Solidarności”. Przewodniczącą komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” w Okręgowej Stacji

Chemiczno-Rolniczej w Bydgoszczy. Po zarejestrowaniu „Solidarności” zostaje przewodniczącą komisji zakładowej w Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej. W ramach działalności związkowej między innymi przekazywała informacje członkom związku, dostarczała prasę związkową i założyła biblioteczkę wydawnictw drugiego obiegu. Od marca 1981 roku rozpoczęła pracę w redakcji „Serwisu Informacyjnego” i „Wolnych Związków”. Jako redaktor tych pism uczestniczyła w I Zjeździe NSZZ „Solidarność”.

W stanie wojennym w zakładzie pracy zbiera składki związkowe, kartki żywnościowe, które przekazywała na potrzeby represjonowanych. Zajmowała się przesyłaniem listów i paczek dla osób aresztowanych za działalność opozycyjną. Kolportowała „Informator Bydgoski”, „Serwis Informacyjny «Solidarność»”. Była represjonowana przez SB. Kilkakrotnie przesłuchiwana. Wydział Paszportów odmówił jej także paszportu potrzebnego do realizacji wyjazdu służbowego, powiadamiając jednocześnie kierownictwo zakładu pracy, że odmowa ma związek z prowadzeniem przez Teresę Pastuszewską działalności opozycyjnej. Teresa Pastuszevska współpracowała m.in. z Jerzym Mierzejewskim, Zofią Mierzejewską,

Danutą Nelke, Małgorzatą Pilecką, Ryszardem Helakiem, Jerzym Kulczyckim, Marią Sierocką, Zofią Lewandowską.

W 2000 roku wyróżniona odznaką Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zasłużony Działacz Kultury”.

Bronisław Pastuszewski

urodził się 13 września 1947 roku w Bydgoszczy. Rodzice: Czesław i Stefania, z domu Knobloch. Mieszka w Bydgoszczy. Ma żonę – Teresę. Posiada wykształcenie wyższe. Jest magistrem inżynierem elektrykiem z dyplomem

Politechniki Łódzkiej. W latach 1973–1982 pracował w Miejskich Zakładach Komunikacyjnych Bydgoszcz na stanowisku kierownika Zakładu Taboru Tramwajowego. Od 1984 do 1985 był konserwatorem sprzętu elektrycznego w Szkole Podstawowej Nr 5 w Bydgoszczy. W latach 1986–1994 pracował jako kierownik budów w Przedsiębiorstwie Instalacji Robót Budownictwa Rolniczego Bydgoszcz. W 1994 roku rozpoczął pracę w ZNTK Bydgoszcz. Obecnie współpracuje na podstawie umowy o dzieło z Urzędem Miasta Bydgoszczy.

W latach studiów należał do Zrzeszenia Studentów Polskich, PTTK i Akademickiego Klubu

Jeździeckiego. Do ZSP i Akademickiego Klubu Jeździeckiego należy też w latach 1973–1981.

Członkiem NSZZ „Solidarność” został w 1980 roku. Od 1989 roku jest członkiem partii chrześcijańsko-demokratycznej Stronnictwo Pracy, a od 1997 roku należy do Akcji Katolickiej. Jest też, od 1998 roku, członkiem Stowarzyszenia Pomocy Charytatywnej „Wschód”.

Działalność opozycyjną rozpoczął w 1968 roku. Będąc na studiach w Łodzi na Wydziale Elektrycznym Politechniki Łódzkiej bierze udział w strajku okupacyjnym solidarnościowym w marcu 1968 roku. Pod koniec sierpnia 1980 roku pracując w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Bydgoszczy i bierze udział w strajku solidarnościowym ze Stoczną Gdańską. Po powołaniu MKZ w Bydgoszczy kolportuje materiały informacyjne. Od marca 1981 roku pracował społecznie w ZRB NSZZ „Solidarność” jako redaktor „Serwisu Informacyjnego” i „Wolnych Związków”. (obsługiwał I Zjazd NSZZ „Solidarność” w hali „Oliwii” w Gdańsku).

W stanie wojennym, od lutego 1982 roku do sierpnia 1982 roku, pisał artykuły i kolportował podziemny „Serwis Informacyjny

Solidarność” oraz pisma z Regionu Mazowsze i Regionu Gdańskiego. W 1982 roku włącza się w działalność Prymasowskiego Komitecie Pomocy Uwięzionym i ich Rodzinom pisząc listy i rozprawdając pomoc rzeczową. Współpracuje wówczas z Wiesławem Warzochą, bratem Stefanem Pastuszewskim, Anną Romanow i Marianem Fundamentem.

Od 26 sierpnia 1982 roku do 10 września 1983 roku zagrożony aresztowaniem, poszukiwany listem gończym, ukrywa się na terenie kraju. Po powrocie z „ucieczki” włączył się w podziemną działalność wydawniczą. Píše, redaguje i rozprawdza podziemny „Serwis Informacyjny Solidarność”, „Bydgoskie Podziemne Pismo NSZZ Solidarność” rozprawdza też „Informator Bydgoski”. W 1984 roku Bronisław Pastuszewski wydaje pismo „Wieści obozowe”, poświęcone analizie sytuacji gospodarczej i politycznej w krajach „demokracji ludowej”.

15 maja 1985 roku zostaje aresztowany za nielegalną działalność wydawniczą i kolportażową. Osadzony w areszcie śledczym w Bydgoszczy, w którym przebywa do 19 grudnia 1985 roku – do tymczasowego zwolnienia. W procesie w grudniu 1985 zostaje skazany na 1, 5 roku więzienia.

Wyrok ten w maju 1986 roku zamieniony zostaje przez sąd wojewódzki na 1 rok i 3 miesiące więzienia. Ze względu na ustawę o amnestii orzeczonej kary Bronisław Pastuszewski nie odbywa. Po wyjściu z aresztu, od jesieni 1986 roku ponownie włącza się w pracę redakcyjną i kolportażową bydgoskich związkowych pism podziemnych oraz rozprowadza pisma z innych regionów kraju jak też książki drugiego obiegu. Aktywnie uczestniczy w pielgrzymkach Jana Pawła II w Gdańsku i Łodzi w 1987 roku rozprowadzając okolicznościowe znaczki wśród pielgrzymów. W 1988 roku zostaje członkiem Tymczasowego Zarządu Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”.

W 2000 roku otrzymuje odznakę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zasłużony Działacz Kultury”.

Stefan Pastuszewski

urodził się 19 sierpnia 1949 roku w Bydgoszczy. Ojciec – Czesław, matka – Stefania, z domu Knobloch. Ojciec był urzędnikiem, a matka nauczycielką. Żona Dorota, z domu Chojnacka. Córkę Kingę urodzoną w 1979 roku i Paulinę w 1984 roku. Ukończył Wyższą Szkołę Inżynierską w Bydgoszczy jako inżynier mechanik, Uniwersytet im. Mikołaja

Kopernika z tytułem magistra pedagogiki oraz Uniwersytet Gdański z tytułem magistra filologii polskiej. Był nauczycielem, bibliotekarzem, wykładowcą uniwersyteckim, doradcą wojewody kujawsko-pomorskiego, posłem na Sejm RP I Kadencji, a w latach 1994–1998 wiceprezydentem Bydgoszczy. Pracował w wielu redakcjach lokalnych pism jako reaktor naczelny, zastępca redaktora naczelnego, sekretarz redakcji, publicysta, reporter. Między innymi były to takie pisma jak „Ilustrowany Kurier Polski”, „Kujawy”, „Wolne Związki”, „Wodniak Bydgoski”, „Chłopska Sprawa”, „Ład Boży”, „Świadectwo”. Od 1990 roku do 1994 był wiceprzewodniczącym sejmiku samorządowego województwa bydgoskiego.

Od lat siedemdziesiątych, a debiutował w 1971 roku w dwutygodniku „Politechnik” wierszem „Wydłużyło się życie”, zajmuje się profesjonalnie literaturą. Jest autorem dwudziestu tomików poezji i trzynastu książek prozatorskich. Oprócz tego jest też autorem wielu prac naukowych i popularno-naukowych.

Był jednym z najaktywniejszych działaczy podziemia w latach 1981–1989. Współtworzył dynamiczną organizację charytatywną pomocy dla więzionych

i internowanych – Prymasowski Komitet Pomocy Pozbawionym Wolności i Ich Rodzinom w Bydgoszczy. Był jednym z inicjatorów powołania tego Komitetu. W ramach działalności Komitetu współpracował przede wszystkim z Wiesławem Warzochą, bratem Bronisławem Pastuszewskimi, Anną Romanow, Marią i Marianem Fundamentami. Komitet przekazywał paczki do ośrodków internowania, środki finansowe rodzinom więzionych i internowanych, służył pomocą prawną prześladowanym działaczom NSZZ „Solidarność”.

Stefan Pastuszewski był jednym z twórców Archikonfraterni Literackiej i Tygodni Kultury Chrześcijańskiej. Współpracował w tym zakresie z Aleksandrem Grzybkiem, Albinem Zielińskim i innymi członkami Archikonfraterni. Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej były często okazją do manifestacji postaw antykomunistycznych. Zaproszeni goście (Siła-Nowicki, Staniszkis, ks. Małkowski) manifestowali postawy wolnościowe i niepodległościowe. Stefan Pastuszewski redaguje i wydaje podziemne pismo „Serwis Informacyjny”.

Stefan Pastuszewski był aktywnym działaczem Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Współorganizuje kolonie letnie

dla dzieci opozycjonistów i z ubogich rodzin. W tym zakresie współpracuje z Marianem i Janiną Matelskimi, Markiem Januszką, Januszem Piątkiem, Tadeuszem Jasudowiczem. Stefan Pastuszewski był jednym ze współorganizatorów Bydgoskiego Radia „Solidarność”. Napisał i wyemitował sześć audycji. Wydawał też w latach 1982 – 1984 „Almanach Bydgoski”, pismo o ambicjach popularno-naukowych i literackich. Od 1987 roku wydaje pismo „Świadectwo”. Wokół „Świadectwa” skupiło się środowisko ludzi, którzy w 1989 roku utworzyli Stronnictwo Pracy. W „Świadectwie” publikowali m.in.. Albin Zieliński, Jarosław Wenderlich, Tadeusz Jasudowicz, Irena Choroszko. W latach 1987–1988 Stefan Pastuszewski współuczestniczył w stworzeniu pisma „Chrześcijański Ruch Społeczny”. Redaktorami tego pisma byli m.in.: Roman Baecker, Tadeusz Jasudowicz, Albin Zieliński.

Stefan Pastuszewski zostaje zatrzymany i aresztowany 04.04.1984 roku. Wojewódzcy prokuratorzy zarzucili Stefanowi Pastuszewskiemu, że od 1983 roku do marca 1984 roku był przywódcą zdelegalizowanej „Solidarności” i tworzył konspiracyjne struktury mogące zagrozić bytowi ludowego państwa. Po trzech miesiącach areszt zostaje mu przedłużony do

31.08.1984 roku. W areszcie jest szykanowany i prześladowany. Służba więzienna nie zapewnia mu właściwej opieki zdrowotnej. Na skargi aresztowany Stefan Pastuszewski otrzymywał kuriozalne odpowiedzi dyrektora Okręgowego Zarządu Zakładów Karnych w Bydgoszczy... „Lekarz ambulatorium zlecił wykonanie rtg przewodu pokarmowego, które do momentu rozpatrywania skargi nie zostało jeszcze wykonane”. Lekarze więzienni mimo licznych objawów chorobowych (ból głowy, kołatanie serca, neuralgii nerwu kulszowego zalecali leczenie w... areszcie. Stefan Pastuszewski był także wielokrotnie karany za naruszanie regulaminu więziennego; m.in.. za leżenie na łóżku, opieszałość w czyszczeniu celi.

Nadano mu wiele medali i odznaczeń by wymienić: Medal X-lecia NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego” w 1990 roku, Odznaka Honorowa „Za zasługi dla miasta Bydgoszczy” w 1990, Odznaka „Zasłużony Działacz Kultury” 1994 rok, Odznaka Honorowa „Za zasługi dla rozwoju samorządu województwa bydgoskiego” – 1996 rok, Srebrny Krzyż Zasługi” przyznany w 2001 roku, Medal „Zasłużony dla NSZZ „Solidarność” 2005 rok, Złoty Krzyż Zasługi 2005 rok, Medal Wojewody Kujawsko-Pomorskiego przyznany

w 2006 roku oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski w 2007 roku.

Marek Pawełczyk

urodził się 1.08.1943 roku w Piotrkowie Trybunalskim. Imiona rodziców: Jan i Janina, z domu Konieczna. Marek Pawełczyk ma żonę Monikę oraz dzieci – Katarzynę i Łukasza. Jest z wykształcenia magistrem inżynierem chemii. Pracował w latach 1969–1971 w Fotonie i w latach 1971–1997 w Famarze. Od 1991 do 2001 prowadził własną działalność gospodarczą.

W marcu 1968 roku jako student Politechniki Gdańskiej uczestniczył w 48-godzinny strajku studentów.

W sierpniu 1980 roku będąc pracownikiem „Famoru” wstępuje do „Solidarności”. Jest jednym z uczestników strajku solidarnościowego załogi „Famoru” ze strajkującymi zakładami Wybrzeża w sierpniu 1980 roku. Współpracuje wówczas m.in.. z Janem Perejczukiem i Bogdanem Świerczyńskim. Po 13.12.1981 roku współorganizuje tzw. „Poniedziałkowe spotkania dyskusyjne” w Kościele Chrystusa Króla w Bydgoszczy. Są to spotkania edukacyjne, religijne i patriotyczne. Uczestniczą w nich m.in.. Jerzy Szczygielski, Czesław Pacyno,

Helena Kubińska, Adam Cisek,
Ryszard Helak.

Od 1.03.1984 roku jest współwydawcą gazety podziemnej „Być sobą”. Pismo rozprowadzane jest w zakładach pracy – „Famor”, „Spomasz”, „Eltra” „Zachem”, „Modus”, „Formet” i „Zremb” w Bydgoszczy oraz w Solcu Kujawskim. Pismo współtworzą – Bolesław Magierowski, Stanisław Ciesielski, Janusz Burski, Irena Truszczyńska, Jan Perejczuk, Ryszard Helak, Bogdan Łoś. W „Być sobą” nie ma bardzo wyraźnych podziałów na funkcje drukarzy, autorów i kolporterów. Irena Truszczyńska pisała własne teksty i przepisywała teksty kolegów (z rękopisów). Bogdan Łoś drukował „Być sobą” od 1984 do 1988 r. Własne teksty zamieszczał też Adam Cisek, Ryszard Helak, Adam Bruggmann, Zdzisław Rossa-Kłopotowski. Ostatnie 5 numerów pisma drukowano w mieszkaniu Adama Sikorskiego przy ulicy Słupskich w Bydgoszczy. Przedtem w piwnicy Wincentego Rauchuta. Pismo ukazywało się do 1988 roku. Wydano 52 numery.

Marek Pawełczyk uczestniczył we wielu przedsięwzięciach edytorskich i wydawniczych podziemnej „Solidarności” Regionu Bydgoskiego. Pomagał między innymi Gerardowi Lewandowskiemu przy produkcji plakatów i kalendarzy.

W październiku 1985 roku w pierwszą rocznicę śmierci ks. Jerzego Popiełuszki w kaplicy cmentarnej na cmentarzu na Jarach w Bydgoszczy Marek Pawełczyk organizuje i uczestniczy w licznej manifestacji patriotycznej podczas „Drogi Krzyżowej”.

Współorganizatorami owej „Drogi Krzyżowej” są m.in.. Adam Bruggmann i Piotr Moskalik oraz ks. Leszek Kroll.

Marek Pawełczyk jest współzałożycielem Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie wraz z Antonim Tokarczukiem, Jerzym Helakiem, Wojciechem Mojzesowiczem, Markiem Jarocińskim.

Jan Perejczuk

urodził się 22.06.1942 roku w Rafałowie. Ojciec Witalis, matka Maria. Zamieszkały w Bydgoszczy. Ma żonę Krystynę. Wykształcenie wyższe – mgr inż. mechanik. Od 1962 roku do 1967 roku pracował w Politechnice Gdańskiej. Potem od 1967 do 1981 w Zakładach Urządzeń Okrętowych Famor jako konstruktor, a następnie jako kierownik sekcji.

Od 1981 roku do stanu wojennego był członkiem NSZZ Solidarność w „Famorze”. A od 1982 do 1994 w Zakładach Urządzeń Okrętowych FAMOS S.A. – najpierw jako

konstruktor, następnie dyrektor techniczny.

Jest członkiem Stowarzyszenia Osób Represjonowanych w PRL „Przymierze”. Należy też do Yacht Club FAMOR. Był też członkiem partii politycznych – Porozumienie Centrum, a potem Polskiej Partii Chrześcijańskich Demokratów, którą współtworzył m.in. z Antonim Tokarczukiem.

27 sierpnia 1980 roku stanął na czele komitetu strajkowego w Zakładach Urządzeń Okrętowych „Famor” w Bydgoszczy. Był to strajk solidarnościowy z robotnikami Wybrzeża. Po podpisaniu porozumień sierpniowych został jednym z czołowych organizatorów NSZZ „Solidarność” w Regionie Bydgoskim. W 1981 roku wybrany został do zarządu władz regionalnych NSZZ „Solidarność” na stanowisko wiceprzewodniczącego. Współuczestniczył we wszystkich ważniejszych wydarzeniach związkowych o charakterze regionalnym i krajowym. Obok Jana Rulewskiego, Antoniego Tokarczuka, Krzysztofa Gotowskiego należał do ścisłego grona najważniejszych liderów „Solidarność” do 13.12.1981 roku. Był też delegatem na I Krajowy Zjazd „Solidarność”.

Jan Perejczuk zostaje internowany 13 grudnia 1981 roku i najpierw więziony w Potulicach, a potem

w Strzebielinku. Internowanie Jana Perejczuka trwa prawie rok – do 6 grudnia 1982 roku. Po wyjściu z internowania Jan Perejczuk podejmuje natychmiast działalność w strukturach podziemnych „Solidarność”, zarówno zakładowych jak i regionalnych. Pracę prowadzi przez cały okres stanu wojennego. Jest jednym z inicjatorów wydawania pisma dla wiodących zakładów pracy w województwie „Być sobą”. Przy znaczącym współudziale Marka Pawełczyka, Bolesława Magierowskiego, Teresy Truszczyńskiej, Wincentego Rauchuta, Janusza Bruskiego udaje mu się nie tylko uruchomić pismo, ale też uczynić z „Być sobą” jedno z najciekawszych przedsięwzięć wydawniczych podziemnej „Solidarność” regionu bydgoskiego. Jan Perejczuk był jednym z autorów publikujących w „Być sobą”. Publikował również w „Serwisie Informacyjnym”.

Jan Perejczuk podejmuje również próbę działalności legalnej. W latach 1985 do 1989 dwukrotnie zostaje wybrany przewodniczącym rady pracowniczej w Zakładach Urządzeń Okrętowych „Famor”.

14 marca 1989 roku z grupą 10 pracowników „Famoru” zakłada Komitet Organizacyjny „Solidarność” i ogłasza jego działalność. Celem powołania Komitetu jest odbudowa

„Solidarności” po stanie wojennym i okresie delegalizacji i prześladowań. Po legalizacji „Solidarności” Jan Perejczuk pracuje w Regionalnym Biurze Organizacyjnym – w ramach tej działalności pracuje nad odbudową „Solidarności” w regionie bydgoskim. Należy do jego głównych organizatorów.

W 1989 roku wybrany zostaje do Zarządu Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”. Jest również delegatem na II Krajowy Zjazd „Solidarności”. Bierze też udział w organizacji Komitetu Obywatelskiego w Bydgoszczy.

W 1990 roku zgłoszony przez Komitet Obywatelski zostaje radnym Rady Miasta Bydgoszczy., a w latach 1991–1994 jest członkiem Zarządu Miasta Bydgoszczy.

Za tworzenie i rozpowszechnianie niezależnych wydawnictw w latach osiemdziesiątych otrzymał w 2001 roku odznaczenie – „Zasłużony Działacz Kultury”. Za zasługi dla niepodległości Ojczyzny Związek „Solidarności Polskich Kombatantów” nadał mu w 2004 roku Krzyż „Semper Fidelis”. W 2005 roku otrzymuje odznaczenie „Zasłużony dla NSZZ Solidarność”, a w 2007 roku przyjmuje od Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Krystyna Perejczuk

z domu Świątkowska, urodziła się 8 maja 1943 roku w Bydgoszczy. Ojciec Jan, matka Władysława z domu Nowak. Mieszka w Bydgoszczy. Zamężna. Wykształcenie wyższe techniczne – inżynier technologii drewna. W latach 1964–1991 pracuje w wyuczonym zawodzie jako specjalista technolog w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Meblarstwa. W latach 1991–1996 zatrudniona jest na stanowisku inspektora wojewódzkiego w Urzędzie Wojewódzkim. A od 1996 do 1999 roku pracuje jako inspektor kontroli państwowej w Bydgoskiej Delegaturze NIK. Obecnie na emeryturze.

Od września 1980 roku należy do NSZZ „Solidarność”. Przedtem do Związku Zawodowego Pracowników Leśnictwa i Drzewnictwa. Do stanu wojennego była członkiem NOT. Należała do Prymasowskiego Komitetu Pomocy Internowanym i Więzionym za Przekonania. W latach 1990–1996 była też członkiem Porozumienia Centrum.

Po wprowadzeniu stanu wojennego brała czynny udział w samorządnie zorganizowanym zespole pomocy internowanym, więźniom politycznym i ich rodzinom przy kościele p.w. Św. Wincentego a Paulo. Grupa ludzi skupiona przy kościele św. Wincentego a Paulo

stworzyła Komitet Prymasowski Pomocy Uwięzionym i Ich Rodzinom w Bydgoszczy. Wraz z innymi członkami Komitetu Krystyna Perejczuk bierze udział w świadczeniu pomocy rzeczowej, finansowej, prawnej, lekarskiej internowanym, więzionym i ich rodzinom. Dbą o kontakty między rodzinami a Komitetem oraz o kontakty z parafiami na terenie Bydgoszczy i obecnego powiatu bydgoskiego. Z księżmi odwiedza więzienia w Potulicach i Fordonie, a z rodzinami internowanych ośrodki internowania w Potulicach i Strzebielinku. Przekazuje m.in. różne informacje. W Komitecie bardzo aktywnie działają również Wiesław Warzocha, Marian Fundament, Stefan Pastuszewski, Anna Romanow.

W 2001 roku otrzymuje odznakę Zasłużony Działacz Kultury od Ministra Kultury i dziedzictwa Narodowego oraz dyplom Wojewody Kujawsko-Pomorskiego za szczególne osiągnięcia i zasługi w ochronie i kształtowaniu kultury polskiej.

Pasjonuje ją żeglarstwo.

Janusz Piątek

urodził się 12 sierpnia 1956 roku w Bydgoszczy. Syn Stanisława i Jadwigi. Mieszka w Bydgoszczy. Żona Janusza Piątka ma na imię

Arleta; córka – Monika. Janusz Piątek ma wykształcenie zawodowe. Pracował w Polsce, Eltrze, Proceszamie, Ośrodku Techniki i Organizacji, PZG „Service”.

Był w regionie bydgoskim założycielem Ruchu Społecznego „Solidarność”. Działalność w NSZZ „Solidarność” rozpoczął w 1980 roku, jako pracownik w Polsce.

Stan wojenny zastaje go w Spółdzielni Pracy Proceszam. Przy współpracy Stefana Pastuszewskiego w swoim domu organizuje punkt kolportażu „bibuły”.

W latach 1985–1992 jest aktywnym członkiem Duszpasterstwa Ludzi Pracy. W ramach jego działalności w kościele na osiedlu Wyżyny wyświetla zakazane filmy na video. Z Jackiem Żeszotarskim bierze udział w przygotowaniu tablic poświęconych księdzu Jerzemu Popiełuszcze – znajdujących się w kościele na Żoliborzu i przy kościele Polskich Świętych Braci Męczenników. W 1986 roku razem z Edmundem Bączkowskim, Grzegorzem Samułą, Władysławem Mastajem oraz kolegami z Górską stawia krzyż w Górsku upamiętniający miejsce uprowadzenia ks. Jerzego Popiełuszki. Jest to jedna z bardziej brawurowych akcji ówczesnego podziemia.

Janusz Piątek był też członkiem Komitetu Prymasowskiego przy Bazylice w Bydgoszczy. Organizował w jego ramach kolonie dla dzieci w Gąsawie, Byszewie, wspólnie ze środowiskami Duszpasterstwa Ludzi Pracy. (Członkowie Komitetu Prymasowskiego byli często także aktywnymi działaczami Duszpasterstwa Ludzi Pracy).

Janusz Piątek współpracował z Józefem Cylem, Tadeuszem Jasudowiczem, Stefanem Pastuszkowskim, rodziną Matelskich, Henrykiem Tokarzem. Wspólnie z Józefem Cylem wydaje prasę podziemną i znaczki. Organizuje też pielgrzymki do Częstochowy, Górska, Włoszczowej. Z Jackiem Żeszotarskim jeździ na uroczyste msze święte do kopalni Wujek. Wyjazdy te łączy z kolportażem „bibuły”, książek oraz znaczków. Również podczas mszy świętych za Ojczyznę w kościele o.o. Jezuitów w Bydgoszczy Janusz Piątek zajmuje się kolportażem wydawnictw podziemnych, znaczków, zbiorów pieniędzy na kolonie dla dzieci i pomoc uwięzionym.

Janusz Piątek jeździł także do Gdańska do Kościoła św. Brygidy i pod Pomnik Poległych Stoczniovców i bierze udział w rocznicach związkowych i narodowych. Razem z księdzem Józefem Kutermakiem zawozi rowery

ufundowane przez „Solidarność” dla Ojca Świętego.

Janusz Piątek był szykanowany i prześladowany przez SB – pięciokrotne przesłuchania, zazwyczaj połączone z groźbami.

Posiada medal z okazji X – lecia NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego, Odznakę nadaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Zasłużony Działacz Kultury oraz złotą odznakę na 25-lecie NSZZ „Solidarność” nadaną przez komisję zakładową NSZZ „Solidarność” przy ORTIS SA.

Wojciech Polak

urodził się 09.04.1967 roku. Jest synem Stanisława i Marianny, z domu Lasoty.

W latach 1983–1984 brał udział w tajnych kompletach w kapliczce na osiedlu Kapuściska.

Razem z Katarzyną Borowicz i Stanisławem Weyną założył pismo opozycyjne „Ukos II”. Pismo było rozprowadzane głównie wśród uczniów LO VI oraz podczas comiesięcznych mszy za Ojczyznę w kościele o.o. Jezuitów w Bydgoszczy. W kolportażu wspomagali Wojciecha Polaka – Piotr Winiarski i Paweł Masiąg. Wojciech Polak wydawał także książki, m.in.. „Wojnę polsko-bolszewicką” Andrzeja Ostoi-Owsianego. Kolportował także

„Tygodnik Mazowsze” i lokalne pisma opozycyjne.

Został zatrzymany i aresztowany 27.05.1985 roku. Przetrzymany w areszcie do lipca 1985 roku i skazany na osiem miesięcy więzienia w zawieszeniu na cztery lata. Nie miał jeszcze osiemnastu lat, kiedy został więźniem politycznym. Po wyjściu z aresztu kontynuował działalność podziemną. Wraz ze Stanisławem Weyną, Agnieszką Mrugowską i Piotrem Wieczorkiewiczem wydawał kolejne numery „Ukosu II”.

Wojciech Polak współorganizował Archikonfraternię Młodzieży i współtworzył Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej. Po podjęciu studiów na KUL-u został kolporterem wydawnictw bezdebitowych. Pisma i książki przekazywał do dalszego rozpowszechniania Krystianowi Frelichowskiemu i Piotrowi Winiarskiemu. Brał też udział w demonstracjach patriotycznych w Lublinie i w Bydgoszczy.

Jerzy Puciata

urodził się 28.10.1933 roku w Wilnie. Ojciec – Paweł. Matka – Maria, z domu Bohdanowicz. Jerzy Puciata ma żonę Barbarę, córkę Małgorzatę oraz troje wnuków: Pawła, Mateusza i Marię. Ukończył Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

W maju 1980 roku Jerzy Puciata został prezesem Zarządu Głównego Związku Polskich Artystów Plastyków. Współpracował wówczas ściśle z członkami Zarządu – Januszem Eysmontem, Barbarą Zbrożyną, Andrzejem Możejką oraz Zbigniewem Makarewiczem.

W dniu 29 sierpnia 1980 roku wraz z pozostałymi członkami Zarządu Związku Polskich Artystów Plastyków podejmuje uchwałę popierającą strajkujących robotników w Gdańsku i Szczecinie. W uchwale znajduje się żądanie uznania prawa robotników do tworzenia niezależnych, wolnych związków zawodowych. Uchwała zostaje złożona w stoczni gdańskiej przez posła Romana Bukowskiego. W dniu 30 sierpnia 1980 roku w siedzibie KC PZPR ówczesny sekretarz Jerzy Łukaszewicz domaga się od władz Związku, w tym także od prezesa Jerzego Puciaty, wycofania lub zmienienia treści uchwały popierającej strajkujących robotników. Zarząd odmawia zmiany treści uchwały, a także jej wycofania.

We wrześniu 1980 roku Jerzy Puciata współtworzy – Komitet Porozumiewawczy Stowarzyszeń Twórczych i Naukowych na którego czele staje profesor Klemens Szaniawski. Komitet prowadzi negocjacje z rządem w imieniu środowisk twórczych – plastyków,

naukowców, pisarzy i dziennikarzy. Komitet m.in.. zmusza władze do zaznaczania stosowną adnotacją urzędową wszelkich ingerencji cenzorskich w ukazujące się wówczas teksty (szczególnie wypowiedzi dziennikarskie).

Jerzy Puciata jest uczestnikiem i współorganizatorem sławnych wówczas aukcji dzieł sztuki w Muzeum Narodowym. Dochody z aukcji były przeznaczone na działalność struktur krajowych i regionalnych NSZZ „Solidarność”. Wraz ze Zbigniewem Makarewiczem i Eysmontem współorganizują Kongres Kultury Polskiej. We wrześniu 1981 roku Jerzy Puciata podpisuje z władzami krajowymi „Solidarności” umowę o współpracy między NSZZ „Solidarność”, a Związkiem Polskich Artystów Plastyków.

13.grudnia 1981 roku Jerzy Puciata bierze udział w Kongresie Kultury Polskiej. Aż 320 uczestników Kongresu podpisuje uchwałę zdecydowanie potępiającą wprowadzenie stanu wojennego – w tej liczbie także Jerzy Puciata. 16 grudnia 1981 roku działalność Związku Polskich Artystów Plastyków zostaje przez władze komunistyczne zawieszona, a następnie decyzją prezydenta Warszawy Związek zostaje rozwiązany w dniu 20 czerwca 1983 roku.

W styczniu 1981 roku Jerzy Puciata przygotowuje cykl obrazów „Wojna”. Następnie tworzy cykle „Światło w ciemności” (1982 r.); „Światło Znak Krzyża” (1984 r.) – poświęcony męczeńskiej śmierci ks. Jerzego Popiełuszki; „Światło” (1987 r. – poświęcony wizycie Ojca Świętego w Polsce. Powyższe cykle prezentowane były w kościołach Warszawy, Gdańska, Gdyni, Bydgoszczy, Torunia, Krakowa, Wrocławia, Poznania.

W 1985 roku Jerzy Puciata bierze udział w wielkiej wystawie „Artyści w 5-lecie „Solidarności”” w kościele Świętej Brygidy w Gdańsku. Wystawa jest jedną z największych w tamtych latach manifestacją oporu wobec komunistycznego reżimu narzuconego kulturze polskiej. W latach osiemdziesiątych Jerzy Puciata jest sygnatariuszem wielu oświadczeń i rezolucji wzywających władze PRL do przestrzegania praw człowieka i wolności obywatelskich. Podpisuje m.in.. głośny „Apel 101 intelektualistów”. Wielokrotnie indagowany i przesłuchiwany przez funkcjonariuszy MSW. W mieszkaniu Jerzego i Barbary Puciatów nadawane są audycje Bydgoskiego Radia „Solidarność”.

Jerzy Puciata był członkiem Komitetu Obywatelskiego NSZZ „Solidarności” przy Lechu Wałęsie w 1989 r. Uczestniczył także

w obradach „okrągłego stołu”. Wiosną 1989 roku Jerzy Puciata wraz z innymi członkami zdelegalizowanego Związku Polskich Artystów Plastyków zabiega o ponowną rejestrację Związku.

Pasjonuje go malarstwo i historia. Jest inicjatorem wielu działań prospołecznych. Mieszka, tworzy i żyje w Bydgoszczy. Jest honorowym prezesem stowarzyszenia „Klub Bydgoski”.

Bernard Pytlewicz

urodził się 12 listopada 1938 roku w Bydgoszczy. Jest synem Sylwestra i Ilzy, z domu Bayer. Ma żonę Renatę i dwie córki: Małgorzatę i Annę. Mieszka w Bydgoszczy na ulicy Ogrody. Posiada wykształcenie średnie ekonomiczne. Był księgowym w Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Bydgoszczy i kasjerem w BPIE. Jego pasją jest esperanto, ekumenia i polityka. Najbardziej lubi czytać dobre książki i prasę.

W latach 1980–1981 był przewodniczącym komisji zakładowej przy OSM – Osowa Góra. W stanie wojennym zajmuje się rozprowadzaniem prasy i wydawnictw niezależnych. Za działalność opozycyjną był dwukrotnie przesłuchiwany i zmuszany do współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa. Grożono mu

również utratą pracy. Jest autorem kilku artykułów do „Pośłańca Ducha Świętego” ukazującego się w Bydgoszczy.

Za działalność w stanie wojennym odznaczony medalem Zasłużony Działacz Kultury w 2001 roku.

Jan Raczkycki

urodził się 5.04.1947 roku w Bydgoszczy. Ojciec – Witold, matka – Janina. Mieszka w Bydgoszczy. Ma żonę Lucynę i dwoje dzieci. W rodzinie kultywowano tradycje patriotyczne. Ojciec Jana Raczkyckiego był żołnierzem AK, przez dwa lata zesłany przez sowieckich komunistów na Syberię. Jan Raczkycki w 1972 roku ukończył studia wyższe jako inżynier mechanik. Pracował w Bydgoszczy w zakładach: Famor, Telfa, Belma, Techma, Makrum oraz w prywatnej firmie AUTO–RAM.

W 1980 roku był współzałożycielem NSZZ „Solidarność” w PZBM „Makrum” w Bydgoszczy. W 1997 roku wraz z przyjaciółmi z solidarnościowego podziemia utworzył Stowarzyszenie Osób Represjonowanych w Stanie Wojennym w Bydgoszczy. Od momentu powstania tego stowarzyszenia pełni funkcję prezesa. Jest też prezesem Towarzystwa Przyjaciół Fundacji Jana Pawła II Oddział w Bydgoszczy.

W 1980 roku założył na terenie „Makrum” biblioteczkę wydawnictw nielegalnych. Dzięki kontaktowi z Alfonsem Kallasem z Torunia książki sprowadzane były z UMK w Toruniu. Biblioteczka posiadała około 300 tytułów, które po wprowadzeniu stanu wojennego zostały wywiezione i ukryte przez pracowników odlewni „Makrum”.

W stanie wojennym, mimo ostrzeżeń przez SB założył tajną organizację mającą na celu kontynuowanie działalności związkowej. W skład tej grupy wchodził: Piotr Sokulski, Benedykt Sakowski, Wincenty Rauchut (pracownik „Famoru”). Zadaniem tej grupy było zbieranie informacji o prześladowaniach ludzi „Solidarności” w zakładach pracy, rozprowadzanie podziemnej prasy i ulotek. Wraz z Piotrem Sokulskim, który posiadał w domu maszynę do pisania tworzył ulotki, które potem rozprowadzał w mieście i w zakładach pracy.

W marcu 1982 roku SB rozpracowało tę działalność i Raczycy na podstawie obciążającego zeznania kolegi został zatrzymany i aresztowany. Jednym z przesłuchujących Raczycykiego oficerów SB był kpt. Stanisław Urbański znany wielu opozycjonistom z agresywnych zachowań wobec obwinionych, podejrzanych

i oskarżonych. Po ogłoszeniu wyroku przez Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego Jan Raczycy przewieziony został do zakładu karnego w Inowrocławiu, gdzie przebywał prawie pół roku. Następnie był więziony przez trzy miesiące w zakładzie karnym w Potulicach. W Inowrocławiu przebywał w celach 8–10 osobowych wraz z kryminalistami (w tym z mordercami). W Potulicach współwięźniami byli „przestępcy” polityczni. Sędziami w procesie Jana Raczycykiego byli – Edward Matwijów, Jan Lis, Wojciech Jarzembski i Kazimierz Wolski.

Współoskarżonymi w tym głośnym na początku lat osiemdziesiątych procesie politycznym byli robotnicy – Edward Andruszka, Franciszek Tomaszewski, Piotr Sokulski. Natychmiast po opuszczeniu więzienia Jan Raczycy nawiązał współpracę z Wincentym Rauchutem, który drukował w swojej piwnicy „Być sobą” i wiele okolicznościowych ulotek. Raczycy w tym czasie otrzymał pracę w bydgoskiej „Techmie” i tu rozprowadzał ulotki oraz pisma: „Być sobą”, „Serwis Informacyjny”. Jesienią 1988 roku założył w „Techmie” zakładową „Solidarność”.

W 2001 roku otrzymał Krzyż Semper Fidelis od Polskiego Związku

„Solidarności” Kombatantów w Gdańsku. W 2002 roku Odznaczenie Zasłużonego Działacza Kultury od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W 2005 roku został uhonorowany Medal Prezydenta Bydgoszczy, a w 2006 roku Medal Wojewody Kujawsko-Pomorskiego.

Krzysztof Rajpold

urodził się 18.05.1964 roku. Zmarł 20.04.2008 roku. Mieszkał w Niemczu, gmina Osielsko.

Swoją działalność opozycyjną rozpoczął jesienią 1978 roku. Razem z kolegą wydrukował za pomocą zabawki Mały Drukarz ulotki wzywające władze do wpuszczenia Jana Pawła II do Polski – rozwiesili je wspólnie na terenie miasta m.in. w okolicach dworca PKS i na samym dworcu. Samodzielnie rozwieszał ulotki w Niemczu, m.in. na przystankach PKS.

Kolejną akcję przeprowadzili 31 października 1979 roku. Udział w niej brał także Krzysztof Kostkowski. Samodzielnie wykonali ulotki, mini plakaciki wzywające do walki z rusyfikacją oraz nawołujące do odbudowy Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Rozlepiali je (60 sztuk) głównie na drogach prowadzących do cmentarza oraz na budynku POW na Osiedlu Leśnym. Większość ulotek przetrwała do 1 listopada.

Ludzie zmierzający na groby bliskich zatrzymywali się przy nich tłumnie. Akcja ta zaniepokoiła komunistyczne władze o czym świadczy fakt, że sprawę tę poruszano na zebraniach i odprawach m.in. z pracownikami kultury.

W latach 1980–1981 współpracował z nielegalną organizacją Wolna Rzeczpospolita. Z jej inicjatywy przeprowadzał liczne akcje ulotkowo-kolportażowe na terenie miasta Bydgoszczy i gminy Osielsko. Współpracował też sporadycznie z Bydgoskim Komitetem Obrony Więźniów Politycznych.

W pierwszych dniach stanu wojennego brał udział w ewakuacji Zarządu Regionu.

Po odbytej służbie wojskowej wspierał akcje ulotkowe (rozzucanie, rozklejanie) i do momentu upadku komunizmu należał do sieci kolportażu niezależnej prasy. U siebie na strychu przechował do czasów wolnej Polski archiwalne ulotki, których nie znaleziono nawet podczas rewizji.

Po 1989 roku przez jedną kadencję był radnym Gminy Osielsko oraz pełnił funkcję ławnika.

Wincenty Rauchut

urodził się 12.02.1932 roku w Bydgoszczy. Ojciec – Antoni;

matka – Józefa z domu Kaczmarek.
Ma synów – Marka i Wiesława.
Mieszka w Bydgoszczy.

Posiada średnie wykształcenie techniczne. Ukończy Szkołę Zawodową, a następnie Technikum Mechaniczne. Był ślusarzem w Fabryce Obrabiarek do Drewna i w Wojskowym Przedsiębiorstwie Budowlanym. Potem pracował w „Famorze”, gdzie został technologiem. Był też kierownikiem oddziału w „Projprzemie”.

W 1980 na przełomie sierpnia i września pełnił funkcję sekretarza komitetu strajkowego w „Famorze”. W 1981 roku był skarbnikiem komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” w „Famorze”. Natomiast w 1983 był przewodniczącym komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” „Projprzem”.

Życiową pasją Wincentego Rauchuta jest żeglarstwo i modelarstwo. Sam zaprojektował i wykonał jacht kabinowy. Społecznie udzielał się w Radzie Osiedla Osowa Góra w latach 1992–1999.

Po wprowadzeniu stanu wojennego został skarbnikiem Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy „Famorze”. Komisja ta działała do września 1989 roku. Jej zadaniem było utrzymanie i popularyzacja ideałów „Solidarności” oraz redakcja i wydawnictwo ulotek, plakatów oraz pisma „Być sobą”. Ze składek

członkowskich udzielano pomocy finansowej poszkodowanym, chorym i potrzebującym.

Wincenty Rauchut drukował we własnej piwnicy z udziałem członków rodziny liczne ulotki i pismo „Być sobą”. Z pismem „Być sobą” związani byli także Jan Perejczuk, Janusz Bruski, Marek Pawełczyk, Teresa Truszczyńska.

Za działalność „solidarnościową” wielokrotnie szykanowany i zastraszany przez SB – między innymi rewizjami w domu.

Albin Rocławski

urodził się 22.02.1939 roku w Bydgoszczy. Jest synem Leona i Moniki. Siostra matki Agnieszka Browarczyk była żołnierzem AK.

Albin Rocławski był aktywnym kolporterem prasy i wydawnictw niezależnych. Krystianowi Frelichowskiemu udostępnił swoją piwnicę jako skrytkę do przechowywania materiałów drugoobiegowych, matryc, i sprzętu drukarskiego. Brał udział w mszach za Ojczyznę i demonstracjach. Po aresztowaniu Krystiana Frelichowskiego w 1984 roku zabezpieczył i przechował powierzone mu materiały.

Dzięki zapobiegliwości Albina Rocławskiego materiały Frelichowskiego nie uległy konfiskacie lub zniszczeniu.

Anna Romanow

urodziła się 18 maja 1942 roku w Wilnie. W 1980 roku pracowała w Spółdzielni Mieszkaniowej „Budowlani” jako radca prawny.

W październiku 1980 roku brała udział w organizowaniu komisji zakładowej w „Budowlanych”. Została przewodniczącą komisji. Była także przewodniczącą Regionalnej Komisji Rewizyjnej MKZ oraz delegatką na I Zjazd NSZZ „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego w mieszkaniu Anny Romanow odbywały się liczne spotkania ówczesnej opozycji. W spotkaniach tych brał udział m.in.. Jerzy Mierzejewski, Michał Filek, Jerzy Sulimierski. Anna Romanow pracowała od dnia jego powstania w Prymasowskim Komitecie Pomocy Osobom Uwięzionym i ich Rodzinom. Współpracowała wówczas ze Stefanem Pastuszewskim, Janem Perejczukiem, Barbarą Tokarczuk, Wiesławem Warzochą, Markiem Rewersem. Zajmowała się głównie udzielaniem pomocy prawnej osobom represjonowanym i ich rodzinom. Brała także udział w dystrybucji darów z zagranicy oraz pomocy finansowej dla osób represjonowanych. Anna Romanow kolportowała również prasę podziemną – „Serwis Informacyjny”, „Informator Bydgoski”. Brała aktywny udział w comiesięcznych mszach za

Ojczyznę. W mieszkaniu Anny Romanow odbywały się wykłady, w których uczestniczyli m.in.. Grzegorz Kaczmarek, Barbara Wojciechowska, Marek Murawski.

W dniu 17 marca 1982 roku Anna Romanow została zatrzymana przez SB w Bydgoszczy w dniu swego wyjazdu na proces Jana Rulewskiego do Nowego Dworu Mazowieckiego. Po kilkugodzinnym przesłuchaniu i przeszukaniu samochodu – zwolniona. W dniu 3 kwietnia 1984 roku SB dokonała przeszukania mieszkania Anny Romanow i jej zatrzymania na 24 godziny. Tego samego dnia SB zatrzymała również rodziców Anny Romanow. W 1987 roku SB dokonała rewizji w siedzibie Komitetu Prymasowskiego i zabrała wiele książek i ulotek. Annę Romanow przesłuchiowano wówczas w sprawie pochodzenia i dystrybucji ulotek oraz książek zgromadzonych w siedzibie Komitetu.

Anna Romanow działała w OKP oraz była członkiem założycielem Porozumienia Centrum – była członkiem Zarządu Wojewódzkiego PC. Anna Romanow pracuje aktualnie w Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Bydgoszczy i nie należy do żadnej partii politycznej.

Piotr Różycki

urodził się 29 sierpnia 1964 roku w Bydgoszczy. Ma córkę Matyldę.

Obecnie mieszka w Warszawie i tam pracuje w jednej ze stacji telewizyjnych.

W latach osiemdziesiątych był aktywnym działaczem opozycji. Po wprowadzeniu stanu wojennego, jako uczeń drugiej klasy IV LO, podejmuje działania w kierunku zintegrowania rozproszonych, niezależnych inicjatyw uczniów z bydgoskich szkół średnich (m.in. I, III i VI LO). Wspólnie z Piotrem Lewczukiem wykonuje ulotki zawierające informacje o represjach władzy wobec działaczy opozycji i apele do społeczeństwa o sprzeciwianie się takim poczynaniom. W czasie jednej z akcji kolportażowej na terenie swojej szkoły, zostaje zadenuncjowany przez nauczycielkę i wezwany do dyrekcji, a w konsekwencji przesłuchiwany przez funkcjonariuszy SB.

1 maja 1983 roku uczestniczy w niezależnej manifestacji w rejonie bydgoskiej Bazyliki, w wyniku czego zostaje (wspólnie z Józefem Bednarkiem, Mariuszem Łabentowiczem i Rafałem Budzbonem) aresztowany i osadzony w zakładzie karnym w Koronowie. Uwolniony na mocy amnestii pod koniec lipca 1983 roku. W październiku tego samego roku uczestniczy (wraz z Krystianem Frelichowskim, Józefem Kufflem,

Maciejem Barańczykiem i Rafałem Budzbonem) w powołaniu niezależnego pisma „Szansa”. W 1985 roku wspólnie z Rafałem Budzbonem nawiązuje kontakt z władzami krajowymi Ruchu Młodzieży Demokratycznej „Wolność” i zakłada jego bydgoski oddział. W ramach tych działań powstaje Młodzieżowa Oficyna Literacka wydająca pismo „Raport” a także m.in. tom wierszy więziennych Stefana Pastuszewskiego oraz kasety z zapisem dźwiękowym paryskiego koncertu Jacka Kaczmarskiego.

Piotr Różycki współpracuje z Prymasowskim Komitetem Pomocy Internowanym i Więzionym za Przekonania i ich Rodzinom. W 1986 roku, powołując się m.in. na Konstytucję Duszpasterską o Kościele w Świecie Współczesnym „Gaudium et spes”, odmawia przyjęcia powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej w oddziale Obrony Cywilnej w Kiezmorku, za co w 1987 roku zostaje skazany przez sąd POW na karę 2, 5 roku pozbawienia wolności i osadzony w zakładzie karnym w Potulicach. We wrześniu 1987 w bydgoskim kościele o.o. Jezuitów odbywa się tygodniowa, ogólnopolska głódówka w intencji jego uwolnienia. Wspierającymi i gośćmi są m.in. Jan Józef Lipski,

Seweryn Jaworski, Alicja Grzeškowiak, Janusz Pałubicki. Bydgoską głódówkę szeroko relacjonują główne tytuły prasy opozycyjnej m.in. „Tygodnik Mazowsze” i „PWA” a także rozgłoszenie radiowe: „RWE” i „Głos Ameryki”.

W lipcu 1988 roku po wprowadzeniu ustawy przewidującej możliwość odbywania zastępczej służby wojskowej, wraz z kilkoma innymi skazanymi związanymi z Ruchem „Wolność i Pokój”, opuszcza więzienie. Angażuje się w działania ekologiczne. Między innymi organizuje szereg akcji w sprawie likwidacji lotniska wojskowego w Bydgoszczy, a także zanieczyszczenia środowiska przez Zakłady Chemiczne „Zachem”. Na początku lat dziewięćdziesiątych współtworzy pierwszy w Bydgoszczy, niezależny klub muzyczny „Trytony”.

Jan Rulewski

urodził się 18 kwietnia 1944 roku w Bydgoszczy. Jest inżynierem mechanikiem. Ukończył studia na Wydziale Mechanicznym Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy w 1979 roku. Ojciec – murarz, matka „przy mężu” wychowująca dzieci. Żonaty. Ma pięcioro dzieci. Żona ma na imię Kasia.

W latach 1963–1965 był studentem Wojskowej Akademii

Technicznej w Warszawie, Został relegowany za odmówienie udziału w wyborach do rad narodowych i Sejmu. Następnie umieszczony w szpitalu dla psychicznie chorych i poddany przymusowym badaniom. Protestując przeciwko szykanom i prześladowaniom podjął głódówkę. Ostatecznie zostaje usunięty ze studiów w maju 1965 roku za „szerzenie wrogiej propagandy” i skierowany do karnej jednostki pancerniej LWP. Podczas próby ucieczki do Francji ujęty w Czechosłowacji. Po trzymiesięcznym pobycie w więzieniu deportowany do Polski. Skazany przez Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego na 5 lat więzienia za dezercję – uwolniony na mocy amnestii z lipca 1969 roku.

Od 1970 do 1980 roku pracował w Zakładach Rowerowych w Bydgoszczy – do 1974 jako konstruktor, następnie specjalista konstruktor w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym. W latach 1984–1985 był konstruktorem w Zakładach Rowerowych „Romet” w Kowalewie. W okresie 1985–1989 był taksówkarzem. W 1989 roku przywrócony do pracy w Fabryce Rowerów „Romet-Kowalewo” Sp. z o.o. w Kowalewie Wielkopolskim. W 2001 roku do roku 2006 prowadził samodzielnie zakład mechaniki precyzyjnej o specjalności

naprawy sprzętu biurowego. W 2007 był doradcą prezydenta Bydgoszczy ds. strategii rozwoju miasta.

27 sierpnia 1980 roku Jan Rulewski staje na czele strajku w bydgoskim „Romecie” – w jednym z największych zakładów w województwie bydgoskim. Współdziała wówczas m.in. z Barbarą Wojciechowską i Antonim Tokarczukiem. We wrześniu 1980 roku zostaje przewodniczącym MKZ NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego. Wchodzi też w skład Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność” – najpierw jako członek komisji, a następnie od 1981 roku jako członek prezydium KKP. Członek KKP, od 1981 członek Prezydium KKP. Od 1987 członek Grupy Roboczej KK.

Jan Rulewski jest jednym z najpopularniejszych działaczy pierwszej „Solidarności”. Uznawany przez władze komunistyczne za radykała. W lutym i marcu 1981 roku udziela poparcia chłopom domagającym się rejestracji NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych. Współpracuje w tym zakresie z Romanem, Michałem i Piotrem Bartoszcze oraz innymi przywódcami ruchu chłopskiego. Jan Rulewski zostaje pobity podczas głośnej sesji WRN w Bydgoszczy w dniu 19 marca 1981 roku. Wydarzenie to powoduje największy

konflikt między władzami PRL, a „Solidarnością” w latach 1980–1981. Rulewski inicjuje w listopadzie 1980 roku wraz z Markiem Jarocińskim i Markiem Koczwarą „Konferencję żywnościową”.

13 grudnia 1981 roku zostaje internowany w Strzebielinku i Białołęce. W grudniu 1982 roku oskarżony o „przygotowania zmierzające do obalenia przemocą ustroju PRL” i osadzony w Centralnym Areszcie Śledczym w Warszawie. Podejmuje w areszcie kilka głódówek protestacyjnych. Władze komunistyczne próbują w tym czasie skłonić Rulewskiego do emigracji. Zwolniony w lipcu 1984 roku na mocy amnestii podejmuje działalność podziemną. Najpierw zostaje zatrudniony w oddziale kowalewskim „Rometu”. W Kowalewie po wybuchu kilkugodzinnego strajku płacowego władze oskarżają Jana Rulewskiego o podżeganie do strajku. W jego obronie występuje 186 robotników w liście do władz. Mimo tej manifestacji robotniczej solidarności Jan Rulewski zostaje zwolniony z „Rometu” i podejmuje pracę taksówkarza w Bydgoszczy. Uczestniczy w manifestacjach patriotycznych 1. maja, 3. maja oraz 11. listopada. Współtworzy i koordynuje współpracę lokalnych

struktur podziemia solidarnościowego ze strukturami krajowymi. Jest jednym z najskrętniej inwigilowanych działaczy podziemnej NSZZ „Solidarność”. Znajduje się w centrum zainteresowania nie tylko służby bezpieczeństwa, ale także oficerów kontrwywiadu WSW, którzy próbują na przykład powiązać Jana Rulewskiego z nieudanym zamachem na Jana Pawła II dokonanym przez Feliksa Krona – w tej sprawie przesłuchiwani są m.in.. Krzysztof Gotowski i Jarosław Wenderlich. Przy Janie Rulewskim działają tacy tajni współpracownicy SB jak – „Wiesław”, „Zenon”, „Cz”, „Halina Stankiewicz”. Jan Rulewski nie staje na czele żadnej z grup, choć z wieloma z nich współpracuje; m.in.. z Marianem i Janiną Matelskimi, Stefanem i Bronisławem Pastuszewskimi, Bogdanem Guściami, Bolesławem Magierowskim, Janem Perejczukiem.

Wiosną 1988 roku staje na czele reaktywującego się Zarządu Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność”. Nie uczestniczy w obradach „okrągłego stołu”.

W latach 1991–2001 pełnił funkcje posła na Sejm I kadencji – z listy związkowej; II kadencji z listy Unii Demokratycznej i III kadencji z listy Unii Wolności. Od 1998 był posłem niezależnym. W Sejmie RP I,

II i III kadencji był członkiem Komisji Polityki Społecznej. W Sejmie III kadencji pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Komisji Rodziny i był przewodniczącym Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektów ustaw dotyczących wynagrodzenia osób pełniących niektóre funkcje publiczne, a także osób zatrudnionych w niektórych zakładach pracy. W 1993 jako jeden z nielicznych posłów „Solidarności” sprzeciwiał się decyzji kierownictwa związku dążącego do obalenia rządu Hanny Suchockiej, a następnie przeszedł do Unii Demokratycznej. W latach 1994–2002 był członkiem Rady Ochrony Pracy przy Sejmie RP. W wyborach parlamentarnych w 2007 roku z listy Platformy Obywatelskiej został wybrany senatorem VII kadencji w okręgu bydgoskim otrzymując 142 054 głosy. Obecnie jest senatorem Rzeczypospolitej Polskiej.

31 sierpnia 2006 został odznaczony przez Prezydenta Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Posiada też prestiżowy Krzyż Kawalerski Kawalerów Odrodzenia Polski nadany mu przez Rząd Londyński 11.11.1990 roku.

Joanna Sauter-Kunach

urodziła się w 1966 roku w Bydgoszczy. Była uczennicą VI LO

w Bydgoszczy. Studia ukończyła na Uniwersytecie Gdańskim.

W 1983 roku bierze udział w pierwszej akcji ulotkowej. Rozdaje razem z Katarzyną German ulotki w kościele o.o. Jezuitów i w kościele na Błoniu oraz bierze udział w akcjach plakatowych. Rozlepia plakaty „Solidarność walczy” „CDN” w śródmieściu Bydgoszczy, na ulicy Długiej, Dworcowej, Chodkiewicza i innych.

Razem z Katarzyną German, Mariuszem Weyną, Piotrem Wieczorkiem bierze udział w pisaniu tekstów, redagowaniu, drukowaniu i dystrybucji gazetki szkolnej „UKOS II”. Teksty pisze też Wojciech Polak. Pierwszy numer drukowany był w Sylwestra 1983/1984 w garażu u Renaty Majewskiej, na Wyżynach. Potem drukarnię przeniesiono do piwnicy bloku na Bartodziejach. Oprócz gazetki drukowano też m.in. wiersze Stefana Pastuszewskiego, broszurę napisaną przez Wojciecha Polaka o wojnie polsko-sowieckiej.

Od 1985 roku razem z koleżankami i kolegami drukuje inne bydgoskie gazetki takie jak „Quo Vadis” i „Biuletyn Informacyjny”. W tym też 1985 roku, wiosną i latem, w mieszkaniu po zmarłej babci Bogdana Schneidera na ulicy Fordońskiej, bierze udział w drukowaniu gazetek i pism ulotnych.

Joanna Sauter-Kunach bierze udział w malowaniu napisów na ścianach. („Uwolnić Rulewskiego”, „Solidarność” i in.). Uczestniczy również w akcjach samokształceniowych – w grupach dyskusyjnych przy Bazylice oprócz niej uczestniczyli też Jacek Jankowski, Jacek Migala, Bogdan Niedźwiedzki Krystian Frelichowski, Katarzyna German, Joanna Kaźmierczak, Dorota Hetman. Podczas wykładów historycznych w salce katechetycznej kościoła na Błoniu oprócz wymienionych brali udział również Wojciech Jazdon i Adam Barański. Współtworzyła akademię z okazji 11 Listopada w 1984 roku w swoim liceum. Razem z koleżankami i kolegami wystawiła wówczas „Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego” Adama Mickiewicza. Po tym spektaklu, spontanicznie, młodzieżowa widownia odśpiewała Rotę. Aktywnie uczestniczyła też w spotkaniach, wykładach i prelekcjach w ramach Tygodni Kultury Chrześcijańskiej organizowanych w Bydgoszczy.

Adam Sikorski

urodził się 17.09.1949 roku. Ojciec – Edmund. Matka – Janina.

Po wprowadzeniu stanu wojennego współpracował z grupą z „Famoru” przy wydawaniu

i kolportażu „Być sobą”.

W mieszkaniu Adama Sikorskiego przepisywane były matryce „Być sobą”. Ostatnie pięć numerów pisma były także drukowane w jego domu przy ulicy Słupskich w Bydgoszczy. Adam Sikorski zaprojektował i wykonał winietę jubileuszowego numeru (pięćdziesiątego) „Być sobą” – był to wizerunek orła w koronie. W mieszkaniu Adama Sikorskiego Teresa Truszczyńska przepisywała teksty do „Być sobą” i sporządzała matryce przekazywane następnie do drukarni Wincentego Rauchuta.

Adam Sikorski sporządzał także okolicznościowe znaczki solidarnościowe – m.in. z Lechem Wałęsą. W 1987 lub 1988 przekazał blok takich znaczków profesor Irenie Sławińskiej, przewiozła je jako prezent dla Ojca Świętego do Watykanu.

Adam Sikorski współpracował przede wszystkim z Markiem Pawełczykiem, który koordynował produkcję i kolportaż „Być sobą”

Marek Siwiec

urodził się 03.03.1950 roku w Kętrzynie. Ojciec Waław, matka Ligia. Mieszka w Bydgoszczy. Ma żonę Hannę i dwoje dzieci: Bartłomiej i Anna. Posiada wyższe wykształcenie humanistyczne zdobyte w 1972 roku na UMK i w 1975 roku na UW. W latach

1977–1985 i 1988–2000 pracuje na WSP w Bydgoszczy. A od 1986 roku do 1987 zatrudniony na ATR. Pracuje też w latach 2000–2004 w Akademii Bydgoskiej. Od roku 2005 zatrudniony w WSG w Bydgoszczy i od 2007 na UKW w Bydgoszczy. W 2007 roku zostaje profesorem.

Od października 1980 należy do NSZZ „Solidarność”. Jest też członkiem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego oraz Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego. Interesuje się poezją, literaturą, filozofią, sztuką, historią, kulturą. Hobby to fotografia i siatkówka.

Podczas pracy na WSP w Bydgoszczy, w końcówce lat siedemdziesiątych, naciskany, skłaniany przez władze partyjne WSP do wstąpienia do PZPR.

W październiku 1980 roku należy do grupy inicjującej i zakładającej NSZZ „Solidarność” w ówczesnym Instytucie Nauk Społecznych WSP, a później w całej uczelni. Zostaje skarbnikiem w zarządzie „Solidarności” Międzywydziałowego Instytutu Nauk Społecznych WSP w Bydgoszczy. W 1981 roku bierze udział w uczelnianych strajkach.

Po 13 grudnia z koleżankami i kolegami z „Solidarności” otwarcie manifestuje postawy prosolidarnościowe czego wyrazem były oporniki wpinane w swetry

i marynarki. Na początku stanu wojennego przekazuje swoje wiersze ukazujące klimat tamtego czasu i opór przeciwko dyktaturze przyjacielowi, Wojciechowi Pietkiewiczowi i Krzysztofowi Wyszkowskiemu, który miał je dalej przekazać na Zachód. Na początku 1982 roku zostaje przewodniczącym podziemnych struktur uczelnianej „Solidarności”. W ramach tej działalności tworzy fundusz na działalność związkową i opozycyjną, a zwłaszcza na wspieranie osób prześladowanych przez reżim generała Jaruzelskiego. Na te cele zbiera składki między innymi od Anny Deptuły, Grzegorza Dominiaka, Adama Dubika, Stefana Grzybowskiego, Adama Bezwińskiego, Aleksandra Szwedka, Marka Jakubowskiego, Krystyny Korpalskiej, Aleksandra Lasika, Andrzeja Mikulskiego, Jerzego Serwińskiego, a od 1983 roku także Andrzeja Szahaja. Wsparto tymi pieniędzmi między innymi rodzinę Andrzeja Zybortowicza, Stefana Pastuszewskiego, Grzegorza Fopkego. Działalność tę prowadzi razem z Andrzejem Mikulskim, który w tym czasie był skarbnikiem uczelnianej, podziemnej „Solidarności”. Ważnym elementem tej działalności było zdobywanie i rozpowszechnianie pism podziemnych, ulotek i zagranicznych

wydawnictw. Niebagatelną tu rolę odegrał Gary Mead – Anglik, który pracował na WSP i który był źródłem informacji i kurierem. Gary Mead przemycił na Zachód taśmę z nagraniem z nasłuchu rozmów prowadzonych przez milicję i ZOMO podczas tłumienia oporu stoczniovców i mieszkańców Trójmiasta po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981. Píše też korespondencje do brytyjskich gazet o sytuacji w Polsce i pomnaża fundusz pomocowy o kilkaset funtów od Eugeniusza Smolara z Londynu.

Marek Siwiec jest założycielem, pełniącego znaczącą rolę w działalności opozycyjnej na WSP, Studenckiego Koła Filozoficznego prowadzonego wspólnie najpierw z Markiem Jakubowskim, a później z Grzegorzem Dominiakiem. Koło było polem dla aktywności utrwalającej postawy opozycyjne, dyskusji związanych z krytyką i demaskacją systemu totalitarnego oraz spotkań autorskich, na których czytane były głównie utwory niemające szans przejścia przez cenzurę. Marek Siwiec podpisuje szereg petycji protestujących przeciwko więzieniu działaczy „Solidarności”.

Kiedy w maju 1985 roku odmawia uczestnictwa w pochodzie pierwszomajowym zostaje zwolniony z pracy. W poszukiwaniu pracy

wyjeżdża do Londynu w 1987, gdzie jest zatrudniony przy remontach mieszkań i na budowie. Przesłuchiwany przez SB w 1983 roku.

Grzegorz Słaboń

urodził się 04.08.1964 roku. Rodzice – Wojciech i Urszula. Ojciec był członkiem Armii Krajowej – III Komenda Okręgu Lubelskiego. Więziony w latach 1948–1955 w Zakładzie Karnym w Rawiczu. Grzegorz Słaboń ma wykształcenie średnie. Pracował od 1985 r. w Bydgoskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Ogólnego; następnie w latach 1991–93 jako sprzedawca w sklepie spożywczym; dziś jest zatrudniony w firmie „Locum”.

Jako uczeń założył w 1979 roku wraz z przyjaciółmi Tomaszem Truskawą i Markiem Nowakowskim Związek Młodzieży Niezależnej. Organizacja wytwarzała ręcznie sporządzane ulotki oraz napisy na miejskich obiektach. Zatrzymany 27.04.1980 roku przez służbę bezpieczeństwa wraz z kolegami – Truskawą i Nowakowskim. Przesłuchiwany w związku z antysocjalistycznymi napisami – m.in.nymi na filarach wiaduktu w Białych Błotach.

Jesienią 1980 razem z Tomaszem Truskawą, Marcinem Wiewiórą i Michałem Wysockim tworzy

Konfederację Niezależnej Młodzieży Polskiej. Aresztowany 22.07.1984 roku pod zarzutem kolportowania materiałów (ulotek i znaczków) „zawierających fałszywe informacje godzące w ustrój PRL”. Wypuszczony w dniu 22.07.1984 r. na mocy amnestii.

W 1986 roku wstępuje do KPN. Prowadzi działalność kolportażową. Współpracuje wówczas między innymi ze Stefanem Pastuszewskim i Piotrem Jureckim.

Alicja Staszewska

w sierpniu 1980 roku bierze udział w strajku na terenie swojego zakładu pracy – w „Stomilu” popierającym postulaty gdańskich stoczniovców.

Po aresztowaniu męża w grudniu 1981 roku za zorganizowanie wiecu w „Spomaszu” poddawana jest presji przez służby peerelu wraz z córką i teściami. Pozbawiona zostaje wiadomości o losach męża, o miejscu jego pobytu i o tym czy w ogóle jeszcze żyje.

Gdy mąż wychodzi na wolność razem z nim wydaje pismo powstałe na bazie informacji zaczerpniętych z Radia Wolna Europa, Głosu Ameryki i Radia Londyn. Wiadomości wynotowane przez męża przepisuje na swojej maszynie w „Stomilu”.

W przedsięwzięciu tym jak i w próbie normalnej działalności związkowej

(zbieranie składek, wypłacanie statutowych świadczeń itp.) uczestniczą też: Adam Piasecki, Zbigniew Jaworski, Alfons Spudych, Leszek Tomsza. Grupa ta łącznie z Barbarą Spudych, Wandą Titenbrun, Marią Manthey, Markiem Napierałą, Jerzym Pufelskim i państwem Lewandowskim zaczęła wydawanie pisma „W drodze”. Drukarnia „W Drodze” funkcjonowała rotacyjnie – raz w mieszkaniu Alicji i Grzegorza Staszewskich, a raz w mieszkaniu państwa Spudychów.

Alicja Staszewska związała się także z zainicjowanym przez Stefana Pastuszewskiego pismem „Bydgoski Podziemny Serwis Informacyjny”. Była w ścisłym kierownictwie „Serwisu”. Współpracowała z mężem, Stefanem i Bronisławem Pastuszewskim, Adamem Piaseckim, Teresą Czajkowską, Marią Manthey, Teresą Szymańską, Elżbietą Bogusławską, Marią Banaszak, Adamem Piaseckim, Jerzym Pufelskim, Zbigniewem Jaworskim, Leszkiem Tomszą i innymi.

Gdy mąż zostaje aresztowany razem z braćmi Pastuszewskimi i innymi działaczami podziemia postanowiła kontynuować wydawanie „Serwisu”, aby w ten sposób podważyć oskarżanie osadzonych o to, że drukowali i rozpowszechniali m.in. „Serwis”. W tym przedsięwzięciu pomagali

Alicji Staszewskiej: Stanisław Kozanecki i Edward Siedlecki. Teksty dostarczali: Jan Rulewski i Marian Makowski.

Alicja Staszewska brała też udział, razem z mężem i córką Iwoną, w akcjach ulotkowych i oflagowaniu obiektów publicznych. W mieszkaniu Alicji Staszewskiej drukowana była bydgoska edycja „Tygodnika Wojennego” – matryce przywoził z Warszawy mąż Grzegorz Staszewski i córka Iwona. Alicja Staszewska uczestniczyła w wydawaniu pisma „Amazonka” skierowanym do pań z „Solidarności”. Pismo docierało do bardzo wielu miast w Polsce. Twórcami pisma byli także – Stefan Pastuszewski i Grzegorz Staszewski. Alicja Staszewska współtworzyła również bydgoskie „Radio Solidarność”. W jej mieszkaniu na Wyżynach wyemitowano jedną audycję. Była lektorką „Radia Solidarność”.

Po kolejnym aresztowaniu męża i po jego powtórnym wyjściu na wolność, po represjach wobec całej rodziny postanawia emigrować. W Kanadzie razem z mężem nie zaprzestaje działalności. Tworzy replikę Serwisu Informacyjnego Solidarności oraz Związek Pomocy Solidarności. Organizacja ta miała na celu zjednoczenie rozsianych po świecie bydgoszczan i pomoc

materialną dla środowiska bydgoskiej „Solidarności”.

Grzegorz Staszewski

w sierpniu 1980 roku inicjuje i bierze udział w strajku okupacyjnym zorganizowanym na terenie bydgoskiego „Spomaszu” popierającym postulaty stoczniowców gdańskich. Po podpisaniu Porozumień Gdańskich wchodzi w skład Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność”. Po wyborach do władz związku został przewodniczącym koła na wydziale montażowym i równocześnie członkiem Prezydium Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność”. Pracuje głównie na rzecz obrony praw pracowniczych oraz zajmuje się wydawaniem biuletynu zakładowego i rozprowadzaniem prasy solidarnościowej wśród załogi „Spomaszu”.

Po wprowadzeniu stanu wojennego i zamordowaniu górników w „Wujku”, razem z kolegą z pracy, Adamem Piaseckim organizuje wiec załogi „Spomaszu”, na którym odczytuje postulaty potępiające stan wojenny, morderstwo górników i żądanie zwolnienia internowanych. Po tym czynie i miesięcznym pobycie w areszcie zostaje skazany na rok więzienia w zawieszeniu na dwa lata. Po wyjściu na wolność bierze udział w wydawaniu niewielkiego

i małonakładowego pisemka które rozprowadza na terenie swojego zakładu pracy oraz prowadzi działalność związkową razem z Zbigniewem Jaworskim, Adamem Piaseckim, Alfonsem Spudychem, Leszkiem Tomszą polegającą na zbieraniu składek, wypłacaniu statutowych świadczeń itd. Razem z tą grupą oraz Barbarą Spudych, Wandą Titenbrun, Marią Manthey, Markiem Napierałą, Jerzym Pufelskim i państwem Lewandowskim uczestniczy wraz z żoną w powstaniu pisma „W Drodze”. Pismo ma zasięg ogólnomiejski. W skład redakcji wchodzi: Marek Napierała, Maria Titenbrun i pp. Lewandowscy. „W drodze” drukowane jest w mieszkaniu Grzegorza Staszewskiego oraz w mieszkaniu małżeństwa Spudychów.

Kiedy to z inicjatywy Stefana Pastuszewskiego powstaje „Bydgoski Podziemny Serwis Informacyjny” kierowany do robotników z dużych zakładów pracy, Grzegorz Staszewski bierze udział w jego wydawaniu, kolportowaniu oraz pisaniu artykułów. „Bydgoski Podziemny Serwis Informacyjny” współtworzą: Alicja Staszewska, Stefan i Bronisław Pastuszewscy, Adam Piasecki.

Grzegorz Staszewski wraz z żoną Alicją i córką Iwoną przeprowadza liczne akcje ulotkowe oraz

oflagowywania obiektów publicznych. Na przykład oflagował kładkę dla pieszych na Wyżynach. Oprócz tych działań jeździ z córką do Warszawy po matryce „Tygodnika Wojennego”, którego edycja bydgoska drukowana była w jego mieszkaniu. Z Warszawy przywozi też książki drugiego obiegu. Jest jedną z głównych postaci na rynku kolporterskim w Bydgoszczy. Przez jego ręce przechodzą wszystkie tytuły wydawanych ówczesnie pism m.in. „Druga Linia”, „Almanach Bydgoski”, „Wieści Obozowe”, „Żywią i Bronią”, „Chłopska Droga” oraz szeroko rozumiana bibuła w dużych ilościach.

Wraz z Stefanem Pastuszewskim i żoną tworzy pismo skierowane do pań z „Solidarności” o tytule „Amazonki”, które było fenomenem na skalę kraju. Bierze też udział w podziemnym przedsięwzięciu jakim było bydgoskie „Radio Solidarność”. Wyemitował trzy audycje radia „Solidarność”, którego głównym koordynatorem i autorem tekstów był Stefan Pastuszewski. Miejscem nadawania „Radia Solidarność” było jego mieszkanie i mieszkanie Jerzego Puciaty – znanego bydgoskiego artysty plastyka. Lektorem była Alicja Staszewska oraz Adam Piasecki i Teresa Czajkowska. W tym przedsięwzięciu brała też udział Maria Banaszak.

Grzegorz Staszewski jest też współorganizatorem i członkiem organizacji o nazwie A.Z – Akcja Zbrojna. Organizacja miała mieć strukturę AK; zajmować się niszczeniem obiektów SB i ZOMO. Mając już dobrze przygotowaną bazę po pierwszej nieudanej próbie podpalenia samochodów SB organizacja zawiesiła swoją działalność.

W kwietniu 1985 roku Grzegorz Staszewski został aresztowany za to, że „działał w celu wywołania niepokoju publicznego w ten sposób, że bez wymaganego zezwolenia drukował, przechowywał i kolportował nielegalne wydawnictwa zawierające fałszywe wiadomości”.

Po wyjściu z więzienia razem z Bronisławem Pastuszewskim wydaje jeszcze „Dodatek do Serwisu” i „Niezależne Pismo Solidarność” by niedługo potem podjąć decyzję o opuszczeniu kraju.

Będąc w Kanadzie nie zaprzestaje działalności. Przystępuje do wydawania repliki „Serwisu Informacyjnego Solidarność” i zakłada Związek Pomocy Solidarności, w ramach którego m.in. zbierane są pieniądze na paczki dla polskich dzieci, na ich wypoczynek oraz pieniądze na działalność podziemnej „Solidarności”.

Jan Stranz

urodził się 20.07.1950 roku. W 1980 roku pracował w przedsiębiorstwie budowlanym „Budopol”. Pracownicy przedsiębiorstwa nie strajkowali w sierpniu 1980 roku.

We wrześniu Jan Stranz wszedł w skład komitetu założycielskiego, a następnie w listopadzie został przewodniczącym komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” w „Budopolu”. Był też członkiem MKZ NSZZ „Solidarność” Regionu Bydgoskiego. Przygotowywał i był jednym z głównych organizatorów największej demonstracji w dziejach „Solidarności” Regionu Bydgoskiego – 3 Maja 1981 roku.

Po 13.12.1981 ukrywał się w bydgoskich kościołach – w Farze i w parafii Miłosierdzia Bożego przy ulicy Nakielskiej. Po powrocie do pracy wielokrotnie indagowany przez służbę bezpieczeństwa.

Funkcjonariusze SB prowadzili z Janem Stranzem rozmowy ostrzegawcze w gabinecie dyrektora „Budopolu”.

Jan Stranz systematycznie uczestniczył w mszach za Ojczyznę w kościele o.o. Jezuitów. Przed świętami wielkanocnymi w 1983 roku zorganizował akcję rozsyłania ulotek do około 6 tys. mieszkańców Bydgoszczy. Ulotki były wysyłane w kopertach do losowo wybranych adresatów (m.in.. z książek

telefonicznych miasta Bydgoszczy). Ulotki wyprodukował Jan Krygier. W akcji rozsyłania ulotek uczestniczyli także Zbigniew Michalski i Jerzy Szulc.

Jan Stranz zbierał składki od członków NSZZ „Solidarność” w „Budopolu”. Rozprowadzał wydawnictwa podziemne – książki, „Serwis Informacyjny”, „Tygodnik Mazowsze”, „Świadectwo”. Brał także udział w akcjach rozrzucania ulotek w środkach komunikacji miejskiej na terenie Bydgoszczy. Jan Stranz prowadził również bibliotekę i księgarnię w kościele Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Bydgoszczy, za pośrednictwem której rozprowadzał ulotki i wydawnictwa bezdebitowe.

Dziś jest urzędnikiem samorządowym – sekretarzem urzędu miasta w Bydgoszczy.

Elżbieta Szott

z domu Byczyńska, urodziła się 12 maja 1938 roku w Głuchowie.

Rodzice: Michał i Marianna.

Elżbieta Szott mieszka w Bydgoszczy na ulicy Kasprzaka. Jest wdową. Ma troje dorosłych dzieci. Posiada wykształcenie wyższe. Jest magistrem inżynierem rolnictwa. Pracowała jako główny specjalista w Bydgoskim Przedsiębiorstwie Nasiennym „Centrala Nasienna”.

Od 1980 do 1993 roku, roku likwidacji „Centrali Nasiennej” była członkiem NSZZ „Solidarność”. Obecnie nie należy do żadnej partii ani organizacji. Interesuje się głównie historią. Działalność w NSZZ „Solidarność” rozpoczyna we wrześniu 1980 roku. Pełni funkcję przewodniczącej komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” w Bydgoskim Przedsiębiorstwie Nasiennym. Rolę tę pełni do 1993 roku. Współpracując z Romanem i Piotrem Bartoszcze, z Teresą Pastuszewską w latach 1980–1981 wspomaga proces samoorganizowania się ruchu chłopskiego – najpierw „Solidarności Wiejskiej”, później NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych.

Po wprowadzeniu stanu wojennego zbiera składki i przekazuje je podziemnym władzom „Solidarności” – konkretnie Teresie Pastuszewskiej. Jej wpłaty są sygnowane w podziemnej prasie pseudonimem „Koniczynka”. Otrzymuje i rozprowadza prasę podziemną i ulotki. Prasę podziemną otrzymuje od Artura Matelskiego lub od Janiny Matelskiej. Kolportuje wydawnictwa podziemne w zakładzie pracy oraz przekazuje Teresie Pastuszewskiej. Zajmuje się zbieraniem i przekazywaniem pomocy uwięzionym i internowanym. Píše i wysyła kartki do więźniów

sumienia (m.in.. do Jana Rulewskiego). Po ogłoszeniu bojkotu głosowania, przed lokalami wyborczymi, liczy głosujących. Uczestniczy we wszystkich nabożeństwach związanych z „Solidarnością” w Bazylice i w kościele o.o. Jezuitów. Bierze udział w Pielgrzymkach Ludzi Pracy do Częstochowy.

Elżbieta Szott została odznaczona Medalem za Wytrwałość dla NSZZ „Solidarność” 1980–1990 oraz od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego odznaką Zasłużony Działacz Kultury.

Obecnie przebywa na emeryturze.

Antoni Tokarczuk

urodził się 14.04.1951 roku. Ukończył socjologię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w 1974 roku. Ma żonę Barbarę i dzieci – Annę i Jacka. W latach 1974–1980 był zatrudniony na stanowisku socjologa w Zakładach Rowerowych „Romet”.

W sierpniu 1980 roku został jednym z przywódców strajku w „Romecie”; następnie wszedł w skład komisji zakładowej i MKZ NSZZ „Solidarność”. Na I Zjeździe „Solidarności” został członkiem prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. Był wiceprzewodniczącym Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność”.

W latach dziewięćdziesiątych był parlamentarzystą i wojewodą bydgoskim oraz jednym z liderów Porozumienia Centrum. W latach 1999–2001 był ministrem środowiska w rządzie Jerzego Buzka.

Antoni Tokarczuk był jednym z niekwestionowanych liderów pierwszej „Solidarności”. Uczestniczył we wszystkich ważniejszych przedsięwzięciach związku. Był uczestnikiem Bydgoskiego Marca 1981 roku – wspierał protest rolników domagających się zarejestrowania „Solidarności” Rolników Indywidualnych i wysiłki zjednoczeniowe w ruchu chłopskim. Współpracował w tym czasie m.in. ze Stanisławem Mojzesowiczem, Romanem i Michałem Bartoszczami, Gabrielem Janowskim i innymi liderami ruchu chłopskiego.

Został internowany 13.12.1981 roku i przetrzymywany przez komunistyczne władze do 22.12.1982 roku. Należał do grupy trzech ostatnich działaczy NSZZ „Solidarność” wypuszczonych z ośrodka internowania – obok Sobieraja i Onyszkiewicza. Był przetrzymywany w Białolecie i Strzebielinku. Podczas internowania był szykanowany. Przed świątami wielkanocnymi przez miesiąc nie otrzymywał korespondencji. Podczas

przesłuchań SB próbowała skłonić go nawiązania dialogu i współpracy. Po wyjściu z ośrodka internowania został zwolniony z pracy w „Romecie” – zaproponowano mu, tak jak Janowi Rulewskiemu, pracę w Kowalewie Wielkopolskim, gdzie mieściła się filia „Rometu”: Antonii Tokarczuk odmówił. Podjął pracę na plantacji porzeczkowo – truskawkowej. Pracował także w wydawnictwie prowadzonym przez ks. Tadeusza Dzięgła. Wydawnictwo nazywało się „Nasza przyszłość” i wydawało literaturę religijną oraz bezdebitę takie jak „Zapiski więzienne” Prymasa Tysiąclecia.

Antoni Tokarczuk współpracował z TKK NSZZ „Solidarność” m.in. poprzez organizację współpracy i kontaktów z Lechem Wałęsą. Antoni Tokarczuk wraz z ks. Jerzym Osińskim zaprosił ks. Jerzego Popiełuszkę na jego ostatnią w życiu mszę w kościele Świętych Polskich Braci Męczenników. Był też uczestnikiem mszy za Ojczyznę i w Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej. Współpracował z Archikonfraternią Literacką i jej liderami. W podziemiu Antoni Tokarczuk współpracował m.in. z braćmi Pastuszewskimi. Oświadczenia podpisane przez Jana Rulewskiego, Antoniego Tokarczuka i Stefana Pastuszewskiego ukazywały się z „Dodatku do

Bydgoskiego Podziemnego Serwisu Informacyjnego”. Antoni Tokarczuk współtworzył po aresztowaniu Andrzeja Mazurowicza w 1984 roku w miejsce TKK NSZZ „Solidarność” nową strukturę podziemną – Bydgoski Regionalny Komitet Koordynacyjny NSZZ „Solidarność”. W ramach tej struktury współdziałał z Jerzym Mierzejewskim, Ryszardem Helakiem, Andrzejem Musielakiem. Środowisko to prowadziło wzmoczoną działalność edytorską i kolportażową. BPKK wydawało m.in. co roku kalendarze „Solidarności”.

Antoni Tokarczuk należał do najskrętniej inwigilowanych i szykanowanych działaczy podziemnej „Solidarności” – kilka rewizji i kilkanaście zatrzymań. Odmówiono mu wydania paszportu tym samym uniemożliwiając studia socjologiczne we Freiburgu. W 1987 roku Antoni Tokarczuk wchodzi w skład Tymczasowego Komitetu Wykonawczego NSZZ „Solidarność”. Współtworzy w Bydgoszczy w maju 1989 roku Komitet Obywatelski przy Lechu Wałęsie. W skład Komitetu wchodzi m.in. Jan Perejczuk, Anna Romanowa, Marek Jarociński, Henryk Cichy, Tadeusz Bejgerowski.

Henryk Tokarz

urodził się 18.04.1949 roku w Chełmży. Syn Piotra i Klary.

Mieszka w Żninie. Żona Marzena zmarła w 1988 rok. Powtórnie żonaty z Jadwigą Michalską. Posiada dzieci tylko z pierwszego małżeństwa: synów Piotra i Krzysztofa oraz córkę Agnieszkę. Został magistrem ekonomii na Politechnice Koszalińskiej w Koszalinie. Otrzymał licencjat z zarządzania gospodarczego w Wyższej Szkole Administracji i Biznesu w Gdyni oraz ukończył wydział zarządzania na wydziałowych studiach doktoranckich Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Pracę rozpoczął w 1968 roku w Fabryce Maszyn i Urządzeń Przemysłu Spożywczego w Żninie. W latach siedemdziesiątych pracował w Spółdzielni Kółek Rolniczych także w Żninie, a potem w Rogowie. Natomiast w latach osiemdziesiątych podjął pracę w Wielobranżowej Spółdzielni Pracy w Żninie. Przez trzy lata był właścicielem zakładu hydraulicznego.

Obecnie, wraz z żoną Jadwigą, jest współwłaścicielem Księgarni Pałuckiej w Żninie.

Należał do partii politycznych: Chrześcijańsko-Demokratycznego Stronnictwa Pracy, Ruch Społecznego Akcji Wyborczej Solidarność, Prawa i Sprawiedliwości oraz Partii Centrum. Prowadzi szeroką działalność społeczną. Jest

między innymi od 1998 roku radnym Rady Powiatu oraz radnym Rady Miejskiej w Żninie, w której w latach 1991–1994 był wiceprzewodniczącym. Należy do fundacji „Dar Serca” i Izby Księgarstwa Polskiego w Warszawie oraz stowarzyszenia piłkarskiego „Pałuczanka” w Żninie. Jego hobby to czynnie uprawiana koszykówka, piłka nożna na hali oraz narciarstwo. Interesuje się polityką, kulturą i sportem.

W NSZZ „Solidarność” działa w latach 1980–1993. Jest przewodniczącym Koła Zakładowego NSZZ „Solidarność” przy Zakładzie Leśno-Zadrzewieniowym w Woli k/Rogowa, członkiem Prezydium Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy Państwowym Gospodarstwie Rolnym w Żninie, członkiem Prezydium Zarządu Oddziału NSZZ „Solidarność Ziemi Pałuckiej” w Żninie. Jest też szefem zespołu redakcyjnego Biuletynu Informacyjnego „Solidarność Ziemi Pałuckiej”. Miał status obserwatora II tury I Krajowego Zjazdu NSZZ „Solidarność” w Gdańsku Oliwie.

Po wprowadzeniu stanu wojennego kontynuuje działalność związkową w ramach „Solidarności Ziemi Pałuckiej”. Współpracuje wówczas z Andrzejem Wybrańskim, Andrzejem Bartkowiakiem, Lechem Nowakiem, Stanisławem

Raczyńskim, Karolem Stawniakiem, Bernardem Starczewskim, Bogusławem Matuszewskim. Na święta Bożego Narodzenia w 1981 roku wywiesza w gablocie zakładowej życzenia od „Solidarności” dla pracowników załogi Zakładu Leśno-Zadrzewieniowego w Woli. Na terenie tego zakładu organizuje zbiórkę pieniędzy w związku z aresztowaniem przewodniczącego związku – Andrzeja Wybrańskiego i pięciu uczniów ze Żnina (w tym Piotra Najsztuba) za akcje ulotkowe w żnińskich blokach pod koniec grudnia 1981 roku. Pełni rolę łącznika i kolportera „Tygodnika Mazowsze”.

Nawiązuje kontakt z Prymasowskim Komitetem Pomocy Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom w Bydgoszczy prowadzonym przez Stefana Pastuszewskiego. Do Bydgoszczy wozi, przeważnie w piątki, masło, cukier, wędliny pochodzące ze zbiórek kartkowych na terenie Żnina i okolic. Z Bydgoszczy natomiast, w drodze powrotnej, zabiera „bibułę”, solidarnościowe znaczki, pocztówki, koperty z emblematami „Solidarności”, które rozprowadza wraz z Andrzejem Wybrańskim i Stanisławem Raczyńskim w Żninie, Janowcu Wielkopolskim. Gąsawie, Cerekwicy – uzyskane ze sprzedaży

środki przekazuje Prymasowskiemu Komitetowi.

Po stanie wojennym, w latach osiemdziesiątych, kontynuuje wydawanie Biuletynu „Solidarność Ziemi Pałuckiej”. Wydaje pismo na powielaczu spirytusowym „zorganizowanym” przez Andrzeja Bartkowiaka, a potem na sicie domowej roboty (z pończochy). Tym sposobem wydaje kilka numerów Biuletynu, które rozprowadzono w lokalnym środowisku. Współorganizuje i bierze udział w akcjach ulotkowych z różnych okazji. Ulotki były wykonane przez Andrzeja Bartkowiaka, a później przez drukarzy z Wenecji koło Żnina – Piotra Badowskiego i Dominika Ksińskiego. Drukarnia mieściła się w domu państwa Bronisława i Anny Gilów. Akcje ulotkowe z okazji stanu wojennego, 3 maja, 31 sierpnia, 13 grudnia, bojkotu wyborów do Sejmu czy rad narodowych, przeprowadzano głównie na terenie Żnina przy udziale Jerzego Buczkowskiego, Edmunda Bolewskiego i Józefa Prywera i na terenie Janowca Wielkopolskiego przy udziale Bogusława Matuszewskiego.

Wspólnie ze Stanisławem Raczyńskim, Jerzym Buczkowskim i Stanisławem Przyjaznym, Henryk Tokarz organizuje wyjazd na spotkanie z księdzem Jerzym

Popiełuszko po mszy świętej na terenie plebanii Parafii Świętych Polskich Braci Męczenników na Wyżynach w Bydgoszczy. Po tej mszy ks. Jerzy Popiełuszko zostanie porwany w Przysieku koło Torunia i zamordowany.

Po tragicznej śmierci księdza Jerzego Popiełuszki Henryk Tokarz jest współorganizatorem wyjazdu na pogrzeb do Warszawy na Żoliborz do kościoła Świętego Stanisława Kostki. Pogrzeb księdza będzie jedną z największych manifestacji solidarnościowych lat osiemdziesiątych. Henryk Tokarz organizuje też dwa wyjazdy na pielgrzymkę Jana Pawła II. Raz do Poznania w 1983 roku, a drugi raz do Gdańska w 1987 roku.

Od 1986 wspólnie z kolegami z Bydgoszczy i różnych stron kraju organizuje „Niezależne Kolonie Chrześcijańskie” w Gąsawie przy Parafii Św. Mikołaja, w których programie były między innymi patriotyczne prelekcje profesora Tadeusza Jasudowicza. Współpracuje w tym zakresie z małżeństwem Janiną i Marianem Matelskimi, Januszem Piątkiem, Markiem Januszko. Henryk Tokarz od 1983 roku jest jednym z głównych organizatorów pielgrzymek do Częstochowy zwanych później Pielgrzymkami Ludzi Pracy. Bierze udział we mszach świętych

z Ojczyznę w kościele oo. Jezuitów w Bydgoszczy, w salce akademickiej Bazyliki Św. Wincentego a Paulo oraz w bydgoskim kościele na Wyżynach. Współorganizuje rocznicowe obchody upamiętniające postać Wojciecha Cieślewicza z Kcyni, bestialsko pobitego przez ZOMO w Poznaniu. W Żnińskich kościołach, razem z kolegami z Bydgoszczy, organizuje obchody Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej, podczas których społeczeństwo Pałuk manifestowało swoje przywiązanie do wartości religijnych i narodowych.

Henryk Tokarz został odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi, medalem Zasłużony Działacz Kultury oraz medalem Wojewody.

Roman Tucholski

urodził się 30.10.1955 roku w Szubinie. Mieszka do dziś w Szubinie. Jest technikiem technologiem. Ma żonę Marię, Jolanta – pracuje w laboratorium w szpitalu w Szubinie. Obecnie jest agentem ubezpieczeniowym w PZU w Szubinie.

Do Solidarności wstępuje w 1980 roku w miejscu pracy tj. Centralnej Pralni Służby Zdrowia w Bydgoszczy. W lutym 1982 roku podejmuje pracę jako technolog (chemik) w Zakładach Rowerowych „Romet” w Kowalewie Wielkopolskim koło Szubina. Jest założycielem Duszpasterstwa Ludzi

Pracy im. Ks. Jerzego Popiełuszki przy parafii św. Marcina w Szubinie. Pełnił funkcję skarbnika w 1990 roku w Komitecie Obywatelskim w Szubinie.

Po rozwiązaniu Komitetu zapisuje się do partii Porozumienie Centrum i zostaje jej lokalnym przewodniczącym. W ramach działalności tej partii bierze czynny udział w odbudowaniu kościoła katolickiego przy Zakładzie Poprawczym w Szubinie, który został zniszczony przez młodzież tego zakładu w latach siedemdziesiątych przy cichym przyzwoleniu dyrekcji tegoż zakładu. Następnie jest przewodniczącym Ruchu Społecznego AWS w Szubinie. Zakłada też partię profesora Religii „Centrum”.

W sierpniu 2005 roku, w rocznicę powstania „Solidarności”, wycofuje się z trwającej 25. lat działalności związkowej. Obecnie należy do Stowarzyszenia Osób Represjonowanych w PRL „Przymierze” w Bydgoszczy. Jest też członkiem chóru im. Jana Pawła II w Szubinie, do którego przystąpił na przełomie 1982 i 1983 roku. Jego hobby to historia, geografia i sport. Od 1993 roku, trzy razy w tygodniu, przebiega 15. kilometrów (!).

Po wybuchu stanu wojennego pracując w Zakładach Rowerowych w Kowalewie Wielkopolskim

podejmuje działalność opozycyjną. Zbiera pieniądze, które przekazuje podziemnym strukturom „Solidarności”. Często uczestniczy wraz z kolegami w mszach za Ojczyznę w kościele OO Jezuitów w Bydgoszczy. Jest też organizatorem i uczestnikiem Dni Kultury Chrześcijańskiej w Parafii Św. Marcina w Szubinie oraz założycielem Duszpasterstwa Ludzi Pracy im. Księdza Jerzego Popiełuszki. Czynnie zaangażowany w kolportaż ulotek, prasy podziemnej oraz wydawnictw drugiego obiegu.

Wymuszono na nim zwolnienie z pracy – z „Rometu” w Kowalewie Wielkopolskim. Był współautorem petycji do władz komunistycznych o wypuszczenie więźniów politycznych oraz innych dotyczących praw człowieka. Organizował we wrześniu każdego roku wyjazdy do Częstochowy. W Częstochowie i Gdańsku razem z kolegami uczestniczył w demonstracjach. Był też współautorem pisma skierowanego do władz komunistycznych miasta Szubina o usunięcie pomnika Stalina w tym mieście.

Corocznie w marcu organizował msze w Kcyni w intencji zamordowanego przez ZOMO Wojciecha Cieśliewicza, mieszkańca tej miejscowości. Z tej okazji rozdawane były ulotki informujące

mieszkańców o sprawcach tej zbrodni.

W 1990 roku otrzymał medal – „Za wytrwałość do Solidarności” nadany przez Zarząd Wojewódzki „Solidarności”.

Joanna Urban

urodziła się 30 kwietnia 1957 roku w Inowrocławiu. Posiada wykształcenie wyższe. Jest magistrem teologii. Z zawodu jest urzędnikiem.

W latach osiemdziesiątych uczestniczy w działaniach opozycji demokratycznej – jest rzecznikiem bydgoskiego środowiska Ruchu Młodej Polski i członkiem NSZZ „Solidarność”. W latach 1989–1991 jest pracownikiem Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku – pełni funkcję szefa Biura Prezydium Komisji Krajowej. W 1991–1993 jest szefem Biura Klubu Parlamentarnego NSZZ „Solidarność”. Między 1993–2005 rokiem pracuje w administracji państwowej – w Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, w Ministerstwie Kultury i Sztuki oraz Urzędzie Służby Cywilnej.

Od listopada 2005 roku jest dyrektorem Gabinetu Marszałka Senatu RP.

Do Ruchu Młodej Polski trafia poprzez Dariusza Kobzdej

i Tomasza Zbierskiego jesienią 1980 roku. Była jedyną kobietą w Radzie Rzeczników Ruchu Młodej Polski. W stanie wojennym aktywnie uczestniczy w podziemnych strukturach opozycyjnych.

W pierwszych dniach stanu wojennego wraz z Wiesławą Kiełpińską, Krzysztofem Maciejewskim, Maciejem Maciejewskim kontynuują wydawanie pisma bydgoskiej Solidarności „Protest”.

W latach 1982–1984 razem ze Sławomirem Majewskim regularnie przewożą z Warszawy do Bydgoszczy diapozytywy „Tygodnika Wojennego” (kontakt warszawski w nieistniejącej już kawiarni Wilanowska na Placu Trzech Krzyży – Mateusz Wirwich). Dzięki Halinie i Gerardowi Lewandowskiemu, po dodaniu strony lokalnej, ukazuje się kujawska-pomorska edycja „Tygodnika Wojennego”.

W 1988 roku (maj, sierpień, listopad) uczestniczy w strajkach w Stoczni Gdańskiej. Po strajku majowym znalazła się w grupie (m.in. ze Sławomirem Majewskim, Barbarą Madajczyk, Stanisławem Oleszczukiem, Edmundem Krassowskim), która w mieszkaniu Joanny Wojciechowicz (Gdańsk, ul. Ogarna) powołała do życia Gdańską Agencję Informacyjną – GAI. Ludzie działający w Agencji przekazywali

telefonicznie informacje na Zachód – m.in. do Paryża (M. Chojecki), Brukseli (J. Minkiewicz). Z NOWĄ związana jest jako kolporter książek głównie na terenie Bydgoszczy.

Joanna Urban była wielokrotnie zatrzymana przez SB, karana przez kolegą d/s. wykroczeń. W styczniu 1982 roku w Bydgoszczy zostaje ciężko pobita przez „nieznanych sprawców”. Aresztowana w kwietniu 1982 roku – postawiono jej zarzut... „kierowania nielegalnym związkiem, którego istnienie i cele miały pozostać dla władz PRL tajemnicą”. Przebywała w zakładach karnych w Fordonie oraz w Grudziądzu do lipca 1982 roku.

Wiesław Warzocha

urodził się 30 października 1954 roku w Bydgoszczy. Rodzice: ojciec Bronisław, matka Zofia. Mieszka w Kruszynie koło Bydgoszczy. Ma żonę Barbarę. Posiada wykształcenie wyższe.

W latach siedemdziesiątych pracował w Zakładach Radiowych. „Unitra–Eltra”; w osiemdziesiątych w „Polmozbycie”, a następnie w swojej prywatnej firmie zajmującej się handlem. W 1992 roku został zatrudniony w Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy. Obecnie pracuje w bydgoskiej delegaturze Najwyższej Izby Kontroli. Jest prezesem społecznym R.O. „Szlak

Brdy” PTTK oraz członkiem stowarzyszenia „Klub Bydgoski”.

Od 31 sierpnia 1980 r. był członkiem NSZZ „Solidarność”. Najpierw przewodniczącym, a później wiceprzewodniczącym NSZZ „Solidarność” w „Polmozbycie” w Bydgoszczy.

Po wprowadzeniu stanu wojennego podejmuje działalność podziemną. Od 1982 roku jest członkiem Prymasowskiego Komitetu Pomocy Uwięzionym i Ich Rodzinom w Bydgoszczy i Warszawie. Wiesław Warzocha był kurierem dostarczającym żywność i pieniądze internowanym i ich rodzinom. Współorganizował dowóz rodzin do uwięzionych w Potulicach, Mielęcinie i Strzebielinku. W ramach działalności Prymasowskiego Komitetu Pomocy Uwięzionym współpracował z ks. Jankowskim, ks. Popiełuszką, bp. Dąbrowskim oraz z bp. Dembowskim, także z Henrykiem Wójcem i Jackiem Kuroniem. Ponadto Wiesław Warzocha zajmował się działalnością kolportażową. Rozprowadzał m.in. „Tygodnik Mazowsze”. Organizował również kontakty Lecha Wałęsy z ojcami Jezuitami w Bydgoszczy, u których w kościele odbywały się Msze za Ojczyznę.

Wiesław Warzocha był też współorganizatorem kolonii dla dzieci osób więzionych za

przekonania. Była to działalność w ramach Duszpasterstwa Ludzi Pracy. W zakresie tych działań Wiesław Warzocha współdziałał m.in. ze Stefanem Pastuszewskim, Henrykiem Tokarzem, małżeństwem Matelskich oraz innymi działaczami związanymi z Duszpasterstwem Ludzi Pracy. Wiesław Warzocha współorganizatorem wydawanie w latach 1982–1983 „Wolnych Związków”. Wielokrotnie zatrzymywany, szykanowany przez służbę bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Został także zmuszony do złożenia wypowiedzenia w zakładzie pracy (P.P. „Polmozbyt”).

Po utracie pracy w „Polmozbycie” zostaje taksówkarzem – jego nowe narzędzie pracy, samochód, jest wielokrotnie niszczone przez nieznanych sprawców. Służba bezpieczeństwa próbuje uczynić z Wiesława Warzochy sprawcę porwania księdza Jerzego Popiełuszki – Warzocha jest w tej sprawie brutalnie przesłuchiwany i pobity w Komendzie Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Bydgoszczy.

Wiesław Warzocha był animatorem spektakularnego wydarzenia w Bydgoszczy w 1984 roku – współuczestniczył w wypuszczeniu świni z napisem PZPR IDEŃ NA WYBORY na głównej ulicy miasta.

Został odznaczony medalem im. Lecha Wałęsy oraz medalem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – „Zasłużony Działacz Kultury”.

Jarosław Wenderlich

urodził się 14 października 1948 roku w Bydgoszczy. Rodzice pochodzący z Sierpca i Ostrołęki pielęgnowali patriotyzm i tradycje niepodległościowe – przede wszystkim tradycje piłsudczykowski-akowskie. Ma żonę Urszulę oraz troje dzieci. Posiada wykształcenie wyższe prawnicze, które zdobył na UMK w Toruniu w 1970 roku. Od 1971 do 1972 roku był inspektorem w Wydziale Finansowym Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy. W 1972 roku pracował jako korektor w redakcji Dziennika Wieczornego w Bydgoszczy. W roku 1973 był sekretarzem redakcji Echa ZNTK w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Bydgoszczy. Od 1973 do 1974 roku był zatrudniony w Zakładach Rowerowych Predom Romet w Bydgoszczy jako redaktor naczelny pisma branżowego „Nasza Trybuna”. W latach 1974–1981 był aplikantem, asesorem i podprokuratorem w Prokuraturze Wojewódzkiej w Bydgoszczy. Jest członkiem stowarzyszenia „Klub Bydgoski” W latach 1980–81 był

rzecznikiem prasowym, doradcą prawnym i redaktorem naczelnym w Międzyzakładowym Komitecie Założycielskim NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy. Od 1982 roku do 1990 roku pracuje jako radca prawny w Zrzeszeniu Właścicieli i Zarządców Domów w Bydgoszczy. Od 1990 roku pracuje w Najwyższej Izbie Kontroli w Bydgoszczy – najpierw jako wicedyrektor, następnie jako dyrektor.

Jarosław Wenderlich wziął czynny udział w wydarzeniach Bydgoskiego Marca 1981 roku – był jednym z twórców i sygnatariuszy porozumień pomiędzy radnymi, a przedstawicielami „Solidarności” podczas przerwanej przez MO i SB sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy. Uczestniczył również (w marcu 1981 roku) w okupacji gmachu ZSL na ulicy Dworcowej w Bydgoszczy. Współpracował wówczas z rolniczymi liderami „Solidarności” – Romanem, Piotrem i Michałem Bartoszczami.

W latach 1980–1990 był założycielem, współzałożycielem, redaktorem i autorem takich struktur wydawniczych jak: „Wolne Związki”, „Chłopska Sprawa”, „Serwis Informacyjny”, „Bydgoski Podziemny Serwis Informacyjny”, „Świadectwo”, „Chrześcijański Informator Kulturalny”. W ramach tych inicjatyw wydawniczych współdziałał

z wieloma redaktorami i wydawcami; m.in. ze Stefanem Pastuszewskim, Bronisławem Pastuszewskim, Aleksandrem Grzybkiem, Albinem Zielińskim.

W pierwszych dniach po wprowadzeniu stanu wojennego uczestniczył, w ramach protestu, w przemarszu po mszy świętej, działaczy „Solidarności” ze Starego Rynku do Teatru Polskiego – protestujących szacuje się na około 1.2 tyś. osób.

Jarosław Wenderlich był jednym z najaktywniejszych członków Prymasowskiego Komitetu Pomocy Uwięzionym i Ich Rodzinom w Bydgoszczy. Był jednym z inicjatorów powołania tego Komitetu. W ramach działalności Komitetu współpracował przede wszystkim z Wiesławem Warzochą, Stefanem i Bronisławem Pastuszewskimi, Anną Romanow, Marią i Marianem Fundamentami. Jarosław Wenderlich zbierał także składki na działalność związkową i na pomoc represjonowanym. Rozwosił paczki z żywnością i odzieżą do rodzin osób represjonowanych do miejsc przetrzymywania internowanych i więzionych. Drukował pisma, kolportował wydawnictwa, uczestniczył w akcjach ulotkowych i plakatowych. Oprócz tradycyjnego kolportażu niezależnych wydawnictw

rozprowadza też znaczki z podobizną Wałęsy, kalendarze, karty świąteczne, cegiełki, breloczki i oporniki. W 1984 roku bierze udział w wypuszczeniu świni z napisem PZPR na głównej ulicy Bydgoszczy.

Represjonowany przez władze PRL. Wielokrotnie przesłuchiwany i zatrzymywany na 48 godzin. Zwolniony z pracy. Wezwany na rozmowę ostrzegawczo-profilaktyczną z SB w zakładzie pracy w obecności prezesa prokuratury. Bierze aktywny udział w mszach za Ojczyznę i Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej.

Posiada liczne odznaczenia państwowe i honorowe. Z 1997 roku Brązowy Krzyż Zasługi. Pamiątkowy Krzyż „Semper Fidelis” z 2006 roku. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski nadany w 2007 roku. Zasłużony Działacz Kultury oraz Srebrny Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej i liczne odznaki „Solidarności” i PTTK przyznawane w 1981 roku i w latach 1990–2005.

Mariusz Weyna

urodził się 18 grudnia 1966 roku w Bydgoszczy. Jest absolwentem filmoznawstwa na Uniwersytecie Łódzkim. W latach 1983–1987 związany był z opozycją antysocjalistyczną skupioną głównie wokół bydgoskich szkół średnich.

Aktywnie uczestniczył w popularnych po wprowadzeniu stanu wojennego formach protestu uczniowskiego (czarny strój, noszenie oporników etc.).

W listopadzie 1983 roku razem z Wojciechem Polakiem przygotował i rozprowadził ulotki wzywające młodzież VI LO do aktywnego uczestnictwa w akademii z okazji 11 listopada i odśpiewania roty na jej zakończenie. W trakcie akademii dokumentował zdarzenie fotograficznie i z tego powodu był przesłuchiwany przez SB. Zajmował się w tamtym czasie kolportażem drugoobiegowych wydawnictw oraz ulotek. Brał niejednokrotnie udział w rozklejaniu plakatów na terenie miasta np. z okazji rocznicy rejestracji NZS (razem z Katarzyną Borowicz).

Jesienią 1983 roku, razem z Katarzyną Borowicz, Joanną Sauter oraz Wojciechem Polakiem zakłada pismo UKOS-II (Uczniowski Komitet Oporu Społecznego) skierowane do młodzieży.

Pierwsze wydania pisma są przepisywane na maszynie do pisania w kilkudziesięciu egzemplarzach i głównie rozklejane i rozprowadzane w szkołach średnich jak też na mszach za Ojczyznę 13 każdego miesiąca w kościele o.o. Jezuitów. Samodzielnie wydaje broszury zdjęć głównie o tematyce

historycznej, które są sygnowane wydawnictwem UKOS-II.

Na przełomie 1983 – 1984 roku pismo wchodzi w erę powielacza, a nakład dochodzi do tysiąca egzemplarzy. Razem z Piotrem Wieczorkiem zajmuje się głównie składaniem pisma i drukowaniem. Pod nazwą „wydawnictwa” UKOS-II ukazała się jeszcze broszura „Rok 1920 Wojna polsko-sowiecka”.

Od 1984 roku z Piotrem Wieczorkiem uczestniczy w doszkalanii poligraficznym nowych adeptów, m.in. Sławomira Dutkiewicza. Zajmuje się też drukowaniem innych bydgoskich pism niezależnych („Dodatek Bydgoski”, „Quo Vadis”).

Brał udział w malowaniu haseł niepodległościowych w szkołach VI LO i IV LO z okazji rocznicy wydarzeń Bydgoskiego Marca 1981 roku.

Wziął także udział w spektakularnej akcji wypisywania haseł na szkolnych korytarzach LO IV z okazji rocznicy Bydgoskiego Marca w 1984 roku. W tej akcji wpółdziałały z nim Joanna Sauter i Katarzyna Borowicz. Tuż przed otwarciem odcinka szosy gdańskiej z Osiedla Leśnego do podbydgoskiego Osielska w nocy z 21 na 22 lipca 1984 roku sporządził wraz z Piotrem Wieczorkiem i Piotrem Wojewódzkim kilkumetrowej wielkości napis „Solidarność” – władze

bezsukutecznie próbowały ów napis zamalować: użyta farba „wybijala” i napis był widoczny.

Aresztowany przez SB 12.04.1985 roku, zwolniony 30.08.1985 roku. W styczniu 1986 roku skazany przez Sąd Wojewódzki w Bydgoszczy na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata, a także dozór kuratora sądowego oraz grzywnę.

Po zwolnieniu z aresztu podjął wraz z kolegami próbę reaktywowania pisma.

Od 1986 roku skrupulatnie inwigilowany przez SB, która przeprowadzała z nim tzw. rozmowy ostrzegawcze mające na celu zastraszanie i zniechęcenie do prowadzenia działalności opozycyjnej. Mariusz Weyna był też zatrzymywany na 48 godzin i karany przez kolegium do spraw wykroczeń.

Wycofał się z aktywności publicznej w 1987 roku.

Piotr Wieczorek

współpracował z grupą koordynowaną przez Krystiana Frelichowskiego. Zajmował się kolportażem prasy i książek. Razem z Katarzyną Borowicz, Wojciechem Polakiem, Mariuszem Weyną zakładają, wydają i kolportują pismo „Ukos II”. Pismo rozprowadzane było głównie wśród uczniów LO VI i podczas mszy za Ojczyznę u o.o.

Jezuitów w Bydgoszczy. W piśmie publikowane były artykuły o tematyce społecznej, politycznej i historycznej. Artykuły publikowali – Wojciech Polak, Piotr Wieczorkiewicz i pozostali członkowie grupy. Piotr Wieczorkiewicz uczestniczył także w wydawaniu i kolportażu książek – m.in. „Wojny polsko-bolszewickiej” Andrzeja Ostoi-Owsianego. Piotr Wieczorkiewicz wraz z Mariuszem Weyną, Wojciechem Polakiem rozprowadzał lokalne pisma opozycyjne. Został aresztowany 12.04.1985 roku. Był przetrzymywany w areszcie do lipca 1985 roku i skazany na dziesięć miesięcy z zwieszeniem na cztery lata. Mimo aresztowania i szykan ze strony władz PRL – u kontynuował działalność. Brał między innymi udział w akcjach plakatowania i rozprowadzania ulotek podziemnej opozycji.

Anna Winiecka-Jastrzębska

urodziła się 06.09.1951 roku. Ma troje dzieci – Jarosława, Ryszarda i Magdalenę.

We wrześniu 1980 roku została członkiem NSZZ „Solidarność” w Bydgoskich Zakładach Papierniczych. Nie weszła w skład władz zakładowych związku.

Po 13.12.1981 roku podjęła działalność z grupą organizowaną przez jej brata Henryka Iglewskiego. Uczestniczyła w drukowaniu

i rozpowszechnianiu ulotek, broszur i pism bezdebitowych; między innymi – „Informatora Bydgoskiego”, „Żywią i Bronią”, kalendarzy, komiksu o Lechu Wałęsie i „Solidarności”. Jesienią 1983 roku została wyrzucona z pracy pod pozorem likwidacji stanowiska pracy.

Kilkukrotnie wywoziła do Berlina Zachodniego „bibułę”, którą przekazywała znanemu działaczowi emigracyjnemu Edwardowi Klimczakowi.

Od Edwarda Klimczaka otrzymywała sitodruki, urządzenia nagrywające, datki finansowe, które przemycała z Berlina Zachodniego do Bydgoszczy. Przewiozła także do Bydgoszczy radiostację wraz z instrukcją obsługi. Radiostację przejął Tadeusz Jaskulski. Nigdy nie została uruchomiona.

Współpracując z Alicją i Grzegorzem Staszewskimi drukowała w swoim mieszkaniu przy ulicy Fornalskiej „Informator Bydgoski”. Wielokrotnie brała czynny udział w akcjach rozrzucania i rozklejania ulotek w Bydgoszczy, szczególnie na terenie dzielnicy Szwederowo. Wyemigrowała do Berlina Zachodniego w 1988 roku, gdzie mieszka do dziś.

Barbara Wojciechowska

urodziła się 27.02.1950 roku. Mąż ma na imię Edward. Barbara

Wojciechowska ma dorosłą córkę Katarzynę.

W 1980 roku pracowała w Zakładach Rowerowych „Romet”. Latem 1980 roku pracujący także w „Romecie” Jan Rulewski namówił Barbarę Wojciechowską do podjęcia działalności opozycyjnej – wówczas jeszcze bliżej nie zdefiniowanej. W sierpniu wraz z Janem Rulewskim, Antonim Tokarczukiem organizowała akcję strajkową w „Romecie”. W latach 1980/81 pracowała w komisji zakładowej „Rometu”.

Po 13.12.1981 roku współpracowała z grupami opozycyjnymi – Gerarda Lewandowskiego oraz Tadeusza Bejgerowskiego. Zajmowała się kolportażem prasy podziemnej (głównie „Tygodnika Mazowsze”), ulotek i książek. Te publikacje podziemnej „Solidarności” docierały do „Formetu”, „Rometu”, „Zachemu”. W zakresie kolportażu Barbara Wojciechowska współpracowała z grupą Krystiana Frelichowskiego. W roku 1983 pisała matryce do wydawnictwa „W drodze”. Współpracowała wówczas z Bożeną i Danutą Kucewicz.

W dniu 28.01.1984 roku zostaje aresztowana. Przebywa w areszcie do 18.05.1984 roku. Zostaje wypuszczona na mocy amnestii. Po wyjściu z więzienia prowadzi dalej działalność podziemną – głównie

rozprowadzanie ulotek. Uczestniczy wraz z mężem w ostatniej mszy ks. Jerzego Popiełuszki w Kościele Świętych Braci Męczenników. W dniu 21.10.1984 roku służba bezpieczeństwa zatrzymuje męża Barbary Wojciechowskiej Edwarda pod zarzutem uczestnictwa w porwaniu ks. Jerzego Popiełuszki. Pod koniec 1984 roku zostaje wyrzucona z pracy. Nie może otrzymać pracy do 1989 roku.

Andrzej Wołowski

urodził się 25 października 1954 roku w Węgleszynie w województwie świętokrzyskim. Ojciec Władysław, matka Krystyna z domu Bodzioch. Ma żonę Bogumiłę z domu Jaroń oraz troje dzieci, synów: Marka, Piotra i Wojciecha. Obecnie mieszka w Budkach w województwie mazowieckim, a w czasie działalności związkowej w Gołuszycach w gminie Pruszcz w województwie kujawsko-pomorskim. Zasadniczą Szkołę Rolniczą kończy w 1970 roku. Pracuje obecnie na własnym gospodarstwie rolnym. Wolny czas najchętniej spędza w lesie nad wodą. W latach siedemdziesiątych należy do ZMW i jest prezesem koła ZSL.

W latach osiemdziesiątych jest przewodniczącym komitetu założycielskiego NSZZ RI

„Solidarność” w gminie Pruszcz oraz członkiem Zarządu Regionu NSZZ RI „Solidarność” w województwie bydgoskim. Aktywnie uczestniczy w tworzeniu solidarnościowych rolniczych związków zawodowych oraz działa w ich strukturach. Bierze udział w organizowaniu strajków, manifestacji i pikiet na terenie całego kraju.

13 grudnia zostaje aresztowany. Andrzej Wołowski jest oskarżany przez kolegów z NSZZ „Solidarność” o kolaborację z SB. Wyjeżdża z województwa kujawsko-pomorskiego i zamieszkuje w województwie mazowieckim.

Po reaktywowaniu rolniczych związków zawodowych NSZZ „Solidarność” współpracuje z opcjami pravicowymi na rzecz tworzenia nowego systemu administracji i samorządów terytorialnych.

Andrzej Wybrański

urodził się 3.12.1943 r. Małżonka ma na imię Brygida. Andrzej Wybrański jest ojcem trojga dzieci – Ilony, Joanny, Leszka. Andrzej Wybrański ukończył Uniwersytet Łódzki. Jest magistrem matematyki. W latach 1965–1993 pracuje w liceum ogólnokształcącym w Żninie. Przez ostatnie 3 lata pełni funkcję dyrektora. Od 1993 roku pracuje w Najwyższej Izbie Kontroli.

Najpierw jako doradca prezesa w Warszawie; następnie jako inspektor w delegaturze NIK w Bydgoszczy. W latach siedemdziesiątych jest członkiem ZNP i Ligi Ochrony Przyrody. Był członkiem Porozumienia Centrum i posłem na Sejm.

Jesienią 1980 roku współorganizuje struktury NSZZ „Solidarność” na Pałukach. Najpierw powołuje koło „Solidarności” w liceum w którym jest nauczycielem; następnie tworzy Międzyszkolny Komitet Założycielski gromadzący nauczycieli z regionu pałuckiego. Zostaje przewodniczącym tego komitetu.

W 1981 roku współtworzy regionalną strukturę „Solidarności” liczącą blisko 7 tys. ludzi – „Solidarność Ziemi Pałuckiej”. Wchodzi do MKZ NSZZ „Solidarność” i jest delegatem na I Zjazd „Solidarności”.

Po wprowadzeniu stanu wojennego nie zostaje internowany. W dniach 23 i 24.12.1981 roku produkuje i rozprowadza kartki z życzeniami świątecznymi sygnowane znaczkami „Solidarności”.

Od pierwszych dni stanu wojennego jest wielokrotnie wzywany do miejskiej i powiatowej komendy milicji obywatelskiej i nakłaniany do podpisania „lojalki”. W związku

z działalnością jego byłych uczniów sporządzających wrogie ustrojowi socjalistycznemu napisy na fasadach budynków w Żninie jest oskarżany przez funkcjonariuszy SB o podżeganie młodzieży do wrogiej działalności.

Andrzej Wybrański zostaje zatrzymany w 16.01.1982 roku. Następnie aresztowany i przetrzymywany w areszcie w Inowrocławiu. Przez sąd wojskowy w Bydgoszczy zostaje skazany na 1,5 roku więzienia w zawieszeniu na 2 lata. W wyniku apelacji otrzymuje wyrok 1, 5 roku więzienia bez zawieszenia. Kolejna apelacja złożona w Prokuraturze Generalnej kończy się umorzeniem postępowania.

Andrzej Wybrański w latach 1981–1989 brał czynny udział w podziemnym ruchu wydawniczym na Pałukach. Współpracował przy produkcji i dystrybucji ulotek z Lechem Nowakiem, Andrzejem Bartkowiakiem, Henrykiem Tokarzem, Bernardem Staszewskim, Stanisławem Raczyńskim, Sławomirem Kuberackim. Nakłady ulotek często osiągały kilka tysięcy egzemplarzy. Andrzej Wybrański dostarczał też sprzęt (m.in.. lampy) wydawcy „Żywią i Bronią” Bronisławowi Gilowi.

Ma wiele odznaczeń branżowych, a także Brązowy i Złoty Krzyż Zasługi.

Lech Zagłoba

urodził się 23 czerwca 1950 roku. Syn Zdzisława i Lidii. Ojciec – znany działacz zajmujący się harcerstwem i turystyką w latach 1945–1973. Lech Zagłoba jest żonaty i ma dwoje dzieci. W latach 1980–1990 był nauczycielem historii i wiedzy o społeczeństwie w LO VI, w Bydgoszczy. Od 1968 należy do PTTK.

Od sierpnia 1980 roku angażuje się, razem z Anną Twaróg i Alicją Dziadkowiak, w tworzenie nauczycielskiej „Solidarności”, co było szczególnie trudne ze względu na znaczny stopień upartyjnienia środowiska nauczycielskiego oraz silną pozycję ZNP.

W okresie 1980–1981 jest członkiem komisji zakładowej Pracowników Oświaty NSZZ „Solidarność”. Lech Zagłoba był jednym z publicystów „Wolnych Związków”. Współpracował w tym zakresie ze Stefanem Pastuszczyńskim i Jarosławem Wenderlichem.

W latach stanu wojennego na lekcjach historii uczył prawdziwej historii, co przyczyniło mu znaczny szacunek uczniów. Lech Zagłoba udzielał wsparcia konspiracyjnej młodzieży przede wszystkim z LO VI. W latach 1981–1989 był działaczem podziemnego ruchu nauczycielskiego. Współpracuje

z Adamem Manczakim i Ryszardem Seidelem. Brał czynny udział w tajnych kompletach (1982–1985) w mieszkaniu pani Kamińskiej, gdzie wykłady z historii Polski prowadził profesor Kozłowski z UMK. Uczestniczył w licznych manifestacjach niepodległościowych. Kolportował prasę i wydawnictwa niezależne. Uczestniczył, a także współorganizował przygotowywane przez jego uczniów oraz mamę Radosława Sikorskiego wieczorki zakazanej poezji patriotycznej. Był też współorganizatorem kontrpochodu 1-majowego w Górach Sowich w 1982 roku razem z uczestnikami rajdu turystycznego „Marabuty” SKKT PTTK VI LO.

W latach 1990–1994 był radnym Rady Miasta Bydgoszczy z ramienia Komitetu Obywatelskiego. Od 1990 do 2001 jest członkiem Unii Wolności, a od 2005 Platformy Obywatelskiej. Od 2007 roku ponownie zasiada w Radzie Miasta Bydgoszczy.

Przyczyny internowania – Potulice

1. Podburza do nieposzanowania prawa. x 32
2. Podrywa autorytet urzędom i instytucjom państwowym. x 18
3. Nawołuje do nielegalnych zgromadzeń. x 13
4. Wykazuje wrogą postawę w stosunku do władzy i naczelnych organów administracji państwowej. x 8
5. Kolportuje nielegalną literaturę. x 4
6. Występując z demagogicznymi żądaniami w stosunku do osób zajmujących kierownicze stanowiska, może doprowadzić do czynnych wystąpień załogi przeciwko organom władzy i wbrew obowiązującym przepisom prawa. x 3
7. Uczestniczy w nielegalnych zgromadzeniach. x 2
8. Uczestniczy w nielegalnych zgromadzeniach i wykazuje wrogi stosunek do władz. x 2
9. Pobudza do nieprzestrzegania prawa. x 2
10. Pomawia w celu obniżenia autorytetu władz politycznych i administracyjnych. x 2
11. Uczestniczy w nielegalnych zgromadzeniach, wykazuje wrogi stosunek do organów władzy. x 2

- 12.** Może podejmować działania przeciwko obowiązującemu porządkowi prawnemu. x 2
- 13.** Może podjąć działalność wymierzoną przeciwko organom władzy, a w szczególności kolportować wydawnictwa bezdebitowe, zawierające treści szkalujące PRL i nawołujące do czynnych wystąpień przeciwstawiających się prawu. x 1
- 14.** Kolportuje nielegalną literaturę i nawołuje do nielegalnych zgromadzeń. x 1
- 15.** Może podjąć wrogą, o charakterze kierowniczym, działalność zmierzającą do fizycznego przeciwstawienia się organom państwowym i nieprzestrzegania prawa. x 1
- 16.** Może podjąć czynną działalność przejawiającą się w nawoływaniu do nieprzestrzegania prawa oraz nierespektowania poleceń organów władzy. x 1
- 17.** Może podjąć intensywną działalność przejawiającą się w nawoływaniu do nieprzestrzegania prawa oraz nie respektowania poleceń organów władzy. x 1
- 18.** Posiadając duży autorytet wśród załogi, za pomocą gróźb i szantażu, może inspirować współpracowników do podjęcia bezpośredniej wrogiej działalności przeciwko organom władzy. x 1
- 19.** Może podjąć czynną, fizyczną działalność wymierzoną przeciwko członkom partii i organom władzy oraz nawoływać do nieprzestrzegania przepisów prawa. x 1
- 20.** Może podjąć bezpośrednią, fizyczną akcję przeciwko członkom partii i organom władzy, a także publicznie nawoływać do nieprzestrzegania prawa. x 1

21. Uprawiając tendencyjną propagandę wizualną (plakaty, plansze itp.) może inspirować społeczeństwo do nieposłuszeństwa wobec prawa i występowania przeciwko organom władzy państwowej. x 1
22. Nawołuje do nieprzestrzegania w stosunku do obowiązujących przepisów prawa. x 1
23. Może podjąć organizatorską działalność wśród załogi zakładu pracy polegającą na bezpośrednim występowaniu przeciwko organom władzy i łamaniu przepisów prawa. x 1
24. W trakcie publicznych wystąpień, może nawoływać do podejmowania sprzecznych z prawem działań zmierzających do doprowadzenia do anarchii i chaosu w województwie. x 1
25. Może podjąć organizatorską działalność w środowisku zawodowym wymierzoną w obowiązujący porządek prawny. x 1
26. Może podjąć działalność wymierzoną przeciwko ustrojowi PRL przejawiającą się w nawoływaniu do nieposłuszeństwa wobec władzy i czynnych wystąpień w stosunku do jej organów. x 1
27. Występując z demagogicznymi żądaniami w stosunku do osób zajmujących kierownicze stanowiska może podburzać załogę do działań wymierzonych w organy władzy a także do nie respektowania przepisów prawa. x 1
28. Może podjąć aktywną działalność skierowaną bezpośrednio przeciwko władzom politycznym i administracyjnym, a także nakłaniać do takiego postępowania innych studentów ATR w Bydgoszczy. x 1
29. Podejmuje działalność o skutkach anarchizujących życie społeczeństwa województwa toruńskiego. x 1
30. Podburza do nieprzestrzegania prawa publicznego. x 1

- 31.** Pozostając na wolności nie będzie przestrzegał porządku prawnego. x 1
- 32.** Może być agitatorem nawołującym do strajku oraz rozsiewać wrogą propagandę. x 1
- 33.** Może inspirować do fizycznego przeciwstawiania się organom władzy oraz nawoływać do nieprzestrzegania przepisów prawa. x 1
- 34.** Może organizować załogi zakładów pracy do nieprzestrzegania przepisów prawa i czynnego występowania przeciwko zarządzeniom władz. x 1
- 35.** Nie przestrzega porządku prawnego, prowadzi nadal wrogą działalność na szkodę państwa. x 1
- 36.** Może podjąć wrogą działalność polityczną oraz dezorganizować działalność instytucji państwowych. x 1
- 37.** Może zagrozić porządkowi publicznemu przez uczestnictwo w nielegalnych zgromadzeniach. x 1
- 38.** Organizuje nielegalne zgromadzenia, czynnie w nich uczestniczy i kolportuje nielegalne wydawnictwa. x 1
- 39.** Nie przestrzega porządku prawnego i prowadzi działalność zagrażającą interesom bezpieczeństwa państwa. x 1
- 40.** Może podjąć wrogą działalność polityczną, polegającą na organizowaniu wrogich wystąpień oraz dezorganizować działalność instytucji państwowych poprzez organizowanie bojówek. x 1
- 41.** Może podjąć wrogą działalność polityczną, polegającą na organizowaniu wrogich wystąpień oraz dezorganizować działalność instytucji państwowych poprzez wydawanie wrogich i nielegalnych wydawnictw. x 1

-
42. Podważa zasady ustrojowe PRL. x 1
43. Może podjąć działania zakłócające porządek polityczny. x 1
44. Godzi w instytucje państwowe i mógłby naruszyć obowiązujący porządek prawny. x 1
45. Może podjąć działalność inspiratorską stojącą w sprzeczności z prawem, a zmierzającą do dezorganizacji funkcjonowania zakładu pracy, co wiązać się może z powstaniem znacznych strat gospodarczych. x 1
46. Posiadając predyspozycje kierownicze może podjąć organizowanie przestępczej działalności wymierzonej w obowiązujący porządek prawny. x 1
47. Nawołuje do nielegalnych zgromadzeń i uczestniczy w nich. x 1
48. Wykazuje wrogi stosunek do organów władzy państwowej, nakłania do nieprzestrzegania porządku prawnego. x 1
49. Przejawia negatywny stosunek do władzy i administracji państwowej oraz nawołuje do nieprzestrzegania porządku prawnego. x 1
50. Może być organizatorem akcji propagandowej i agitacji skierowanej przeciwko obowiązującemu porządkowi publicznemu.
51. Może prowadzić szkodliwą politycznie działalność i będzie dążył do naruszenia obowiązującego porządku prawnego. x 1
52. Prowadzi konspiracyjną działalność NSZZ „Solidarność” na terenie miasta Torunia. x 1
53. Bierze udział w nielegalnych zebraniach.
-

- 54.** Swym demonstracyjnym zachowaniem wyrażał niezadowolenie z posunięć władz. x 1
- 55.** Nie przestrzega porządku prawnego. x 1
- 56.** Może podjąć aktywną działalność zmierzającą do organizowania strajków wbrew prawu w okresie stanu wojennego. x 1
- 57.** Może podjąć działalność agitacyjno-propagandową zagrażającą bezpieczeństwu wewnętrznemu państwa. x 1
- 58.** W dniu..... podburzał załogę..... do zorganizowania strajku. x 1
- 59.** Może organizować zbiorowe akcje mające na celu przeciwstawianie się obowiązującemu porządkowi prawnemu. x 1
- 60.** Nawołuje do nieprzestrzegania porządku prawnego. x 1
- 61.** Uczestniczy w nielegalnych zgromadzeniach i podburza do nieprzestrzegania prawa. x 1
- 62.** Mając wpływ na czytelników prasy, może inspirować i podburzać do czynnych wystąpień przeciwko organom władzy. x 1
- 63.** Podrywa autorytet instytucjom państwowym. x 1
- 64.** Podrywa autorytet władzom i instytucjom państwowym. x 1
-

**Publikacja wydana dzięki dofinansowaniu
przez Urząd Marszałkowski
Województwa Kujawsko-Pomorskiego**

ISBN 978-83-924585-4-8